

Adolf Noreen

ÄLVDALESMÅLET
I DALARNA

ORDBÖJNING OCK SYNTAX

AV

LARS LEVANDER

Inledning.

Redan i nära 300 år har äldalsmålet varit föremål för uppmärksamhet. Alltsedan ANDREAS PRYTZ år 1622 skrev några scener på detta mål i sitt drama *Konung Gustaf Then Första*, ha bröllopskväden och andra dikter författats på detsamma, grammatikor ha skrivits, och lexikaliska anteckningar ha gjorts.¹ Under det att de flästa av dessa skrifter måste betraktas som rent diletantmässiga, är det tvänne arbeten som i högsta grad underlätta mödan för den, som vill vetenskapligt behandla äldalsmålet, nämligen CARL SÄVES handskrivna samlingar rörande dalmålet² och ADOLF NOREENS arbeten över detta mål.³ SÄVES arbete har sin största förtjänst i det oerhört rika ordmaterialet; i avseende på ordböjningsläran måste hans uppgifter ofta betecknas som mindre tillförlitliga, vilket i all synnerhet synes bero därpå, att han vid sina undersökningar ständigt ihågkommit de isländska och svenska fornspråken och velat återfinna dessas former i det nutida äldalsmålet.⁴ Genom

¹) Denna äldre litteratur förtecknas av NOREEN, *Inledning till Dalmålet* s. 10 ff. och *Vårt Språk I*, 173 ff. Till det där uppräknade har jag endast att lägga några bröllopsvärsor från 1668, författade av SAMILLE P. ELFVING vid *Iek oppi Biärghults* och *Meäits de Valloies* bröllop.

²) Dessa samlingar förvaras i Uppsala universitetsbibliotek i flera delar av de Säveska samlingarna, framför allt i R 632. På dessa samlingar grunda sig uppgifterna om dalmålet i SÄVES arbete *De starka verberna i dalskan och gotländskan*.

³) Sv. landsm. IV. 1—2; [Schenström,] *Öfre Dalarna* 405 ff.

⁴) Så t. ex. har SÄVE ofta i i stället för e i ändelser hos långstaviga ord (straupi, andi, brustið i st. f. straupe, ande, brusted); på flere ställen uppges en dat.-plur.-ändelse -umin, som ej finnes i målet; i äldv. infördes pret. plur. av de starka värben med annan stavvokal än sing. (summum vi summo, riðum vi redo) — en ålderdomlighet som i verkligheten endast återfinnes i grannmälen.

NOREENS arbete har den fasta fonetiska grundval lagts, utan vilken en vidare behandling av älvdalsmålet vore lönlös ock på vilken även följande avhandling i allt väsentligt bygger. Då mina beteckningar i några fall avvika från NOREENS, beror detta dels därpå, att nya typer inom landsmålsalfabetet tillkommit, så t. ex. *a*, *l*, *u*, dels ock därpå att uttalet — även bland personer från samma by — visar högst betydliga skiftningar. Detta, som jag haft rika tillfällen att iakttaga under mitt fleråriga arbete med Åsenmålet, har gjort, att jag ej ansett det lämpligt att lägga en eller ett fåtal meddelares uttal till grund för mina uppgifter, utan alltid sökt återgiva det uttal, som är det vanliga bland äldre personer,¹ varvid hänsyn främst tagits till sådana, vilkas föräldrar ock farföräldrar varit födda inom byn. Det har nämligen genom närmare undersökningar visat sig, att en språklig nyhet, som — exempelvis genom giftermål utom byn — inkommit i en släkt, envist stannat kvar inom densamma under flera generationer.

Den enda avsevärdare nyheten i beteckningssättet vid jämförelse med NOREENS ordlista över dalmålet är den, att beteckning av akcenten införts. Tecknet ' användes för akc. 1, tecknet ' för akc. 2 ock tecknet ' för jämvikts- (»ligevægts») akcenten i kortstaviga ord²; tecknet ' betecknar semifortis.

Mina undersökningar av ordböjningsläran ha ej omfattat hela älvdalsmålets område, utan endast det i Älvdalens socken talade folkspråket; målen i Västmanland ock Bonäs, som vanligen brukas räknas till älvdalsmålet, ha uteslutits, då de uppvisa så betydande avvikelser, att de lämpligen kunna behandlas såsom ett mål för sig. Av de älvdalska bymälen har målet i byn Åsen, såsom varande det nästan i alla avseenden mäst typiskt utbildade ock bäst bevarade, underkastats den grundligaste behandlingen. Vid början av mina undersökningar härstädes har jag haft synnerligen god nytta av SÄVES ock NOREENS ovan nämnda arbeten; dock bör det nämnas, att den alldeles över-

¹) Så t. ex. förekomma visserligen de av NOREEN observerade ljuden *d* (för *l*) ock *ö* (för *v*) sporadiskt bland äldre personer i Åsen; men som *l* ock *v* äro vida vanligare, tecknar jag alltid *laka* 'leka', *övud* 'huvud' etc.

²) Angående denna akcent se NOREEN hos Kock, Sv. akc. II, 402 f. Tecknet ' har införts på förslag av prof. NOREEN.

vägnande delen av materialet samlats genom dagligt umgänge med befolkningen under flera år, dels hemma i byn, dels i fåbodar, på myrslätter, i timmerkojor etc. Ordböjningsläran för Åsenmålet, som vilar på ett lexikaliskt material av omkr. 11,500 ord, upptar också det största utrymmet i den följande framställningen; de övriga bymälen viktiga avvikelser från detta mål anföras i noter under sidorna. Redogörelsen för dessa avvikelser gör ingalunda anspråk på fullständighet; att en sådan varit omöjlig att uppnå, inses lätt, då det gällt en undersökning av målen i 20 olika byar. Endast ett mål har lemnats oundersökt, nämligen målet i socknens centralby, Östmyckeläng, detta dels emedan detta mål i huvudsak ligger till grund för NOREENS anteckningar ock sålunda redan blivit föremål för en grundlig undersökning, dels emedan det på grund av järnvägsstationens närhet ock därmed följande starka inflyttning av främmande element numera torde erbjuda föga av intresse. Men icke håller alla de övriga byarna återfinnas i den följande framställningen; det har nämligen under undersökningarna visat sig, att målen i flera byar förete så stora överensstämmelser, att det syntes lämpligast att avskilja 12 bymål ock göra dem till föremål för en något grundligare behandling.¹ Dessa tolv typbymål äro de i byarna Åsen, Brunsbärg, Loka, Klitten, Näset, Gåsvarv, Blybärg, Garbärg, Karlsarvet, Västmyckeläng, Väsa ock Evetsbärg. De flästa av dessa bymål talas endast i en by; med byn Näset överensstämmer dock i de flästa avseenden en grupp av jämförelsevis lågt liggande byar vid ock i närheten av Nässjön, nämligen Liden, Kittan, Rot ock Holen, med Gåsvarv den norr därom liggande lilla byn Mjågen, med Karlsarvet den nära angränsande byn Månsta, med Västmyckeläng Kåtilla ock med Evetsbärg Dysbärg.² Därmed vill jag alls ej ha sagt, att överensstämmelsen i dessa fall är fullständig, tvärtom kan ett vant öra med lätthet urskilja, om en person är t. ex. från Evetsbärg eller Dysbärg; men skiljaktigheterna gälla huvudsakligen ljudläran, framför allt den musikaliska akcenten eller,

¹) Nedanstående uppgifter torde vinna i intresse, om karta användes. Sådan finnes t. ex. i NOREENS Ordlista över dalmålet.

²) Befolkningen i Älvdalens s. k. finnmark, en avlägsen bygd i nv. delen av socknen, har i sen tid flyttat ut från den övriga socknen, huvudsakligen från byarna vid västra stranden av Dalälven.

som den av folket kallas, »dialekten», i vida mindre grad form-läran, ehuru även inom denna olikheter visst ej saknas.

Syntaxen vilar uteslutande på uppteckningar från byn Åsen, ock, såsom i rubriken antydes, har det ingalunda varit min avsikt att åstadkomma en fullständig syntax för detta mål. Dels skulle, så vitt jag förstår, uppteckningsarbetet för en dylik kräva minst ett årtionde¹, dels hade det för den, som vill åstadkomma en fullständig svensk dialektsyntax, varit nödvändigt att företaga en hel del principiella syntaktiska utredningar, ock jag har ingalunda ansett mig äga varken tid eller kompetens till ett dylikt mycket krävande arbete. Föreliggande avhandling bör alltså endast betraktas som ett första försök att behandla en detalj inom detta hittills försummade område av svensk dialektologi genom att ge några spridda notiser angående en ålderdomlig dialekts syntax.

Den största svårigheten både vid insamlandet ock ordnandet av materialet har helt naturligt legat däri, att så gott som intet arbete förut gjorts inom de skandinaviska dialekternas syntax. Dock må det erkännas, att förf. haft synnerligen god nytta av den syntaktiska avdelningen av IVAR AASENS klassiska arbete *Det norske folkesprogs grammatik* (1848). I uppställningen har jag i mycket följt FALK-TORP, *Dansk-norskens syntax* (1900), ock NYGAARD, *Norren syntax* (1906); till en viss grad har dock det insamlade materialet här, liksom då det gällt ordböjningsläran, så att säga ordnat sig självt.

Slutligen bör det för fullständighetens skull nämnas, att äldvalsmålet redan tidigare underkastats syntaktisk behandling, nämligen av O. U. ARBORELIUS i hans *Conspectus grammatices linguae dalekarlicæ* II (1822), där ss. 6—11 ägnas åt syntaxen; de få sidorna vimla dock av fel², varjämte största delen av de meddelade äldvalska fraserna otvetydigt göra intryck av att vara författade i studerkammaren ock ej upptecknade efter be-folkningens dagliga, otvungna samtal.

¹) Jämföras kan, att en framstående tysk dialektsyntaktiker, OSCAR WEISE, arbetat på sin *Syntax der Altenburger Mundart* i tio år.

²) T. ex. öxä kalln i st. f. öxä kallem mannens yxa, um qvällum i. st. f. um qvällda om kvällarna.

Föreliggande avhandling, som vilar på anteckningar om äldvalsmålet gjorda under åren 1904—1908, är icke ett i strängare mening vetenskapligt arbete, utan bör snarast be-tecknas såsom en materialsamling. Författaren har endast ställt som sin uppgift att i korthet redogöra för målets formlära (ord-böjning ock syntax), utan att försöka några som helst förkla-ringar av de meddelade språkföreteelserna. Avsikten hade från början varit att samtidigt publicera även en etymologisk ljud-lära, men av flera skäl har det befunnits lämpligt att ej bringa denna plan till utförande. Dels har en annan författare f. n. under utarbetande en vidlyftig ljudlära över det ganska när-stående Orsamålet, dels har också under undersökningens gång det morfologiska ock syntaktiska materialet visat sig vara så vidlyftigt ock delvis så egenartat, att jag trott mig bättre tjäna den svenska landsmålsforskningen genom att någorlunda full-ständigt meddela detta material än genom att framställa alle-handa etymologier, vilka ju i de flästa fall vore mera eller mindre osäkra — detta särskilt i betraktande därav, att de nord-skandinaviska dialekterna ännu äro tämligen ofullständigt ut-forskade. Bristen på ljudlära i detta arbete över äldvalsmålet torde vara desto mindre kännbar, som målets ljudsystem redan förut är känt i sina huvuddrag, detta i all synnerhet genom NOREENS arbeten över detsamma.

Jag begagnar detta tillfälle att framföra min tack dels till min lärare, professor ADOLF NOREEN, som haft vänligheten låna mig sina handskrivna anteckningar rörande äldvalsmålet, dels till Dala Fornminnesförening, som genom frikostigt understöd visat sitt intresse för dessa undersökningar.

Att namngiva alla mina äldvalska meddelare bleve för vid-lyftigt; vad särskilt byn Åsen beträffar, skulle det bli i det närmaste detsamma som att uppräknas byns hela befolkning. Jag inskränker mig därför till att på detta sätt betyga dem alla min tacksamhet för många års gott samarbete.

Åsen, Älvdalen 1 oktober 1908.

ORDBÖJNING.

SUBSTANTIVEN.

A. Maskulina.

Deklination I: best. sg. dat. *-əm*, best. pl. nom. *-ar*.

Paradigm a: *kal* karl.

	obest.	best.
§ 1. sg. nom.	<i>kal</i>	<i>kaln</i>
gen.	<i>kālas</i>	<i>kālāmas</i>
dat.	<i>kāla</i>	<i>kālām^a</i>
ack.	<i>kal</i>	<i>kaln</i>
pl. nom.	<i>kālar</i>	<i>kālar^b</i>
gen.	—	<i>kālūmas</i>
dat.	<i>kālūm</i>	= obest.
ack.	<i>kāla</i>	<i>kālāc</i>

§ 2. Denna flexionstyp följa de allra fästa långstaviga maskulina, som ändas på konsonant¹, alltså t. ex.

	best. sg. nom.	best. sg. dat.	best. pl. nom.
<i>kāmb</i> kam	<i>kāmbən</i>	<i>kāmbəm</i>	<i>kāmbar</i>
<i>gārd</i> gård	<i>gārdn</i>	<i>gārdəm</i>	<i>gārdar</i>
<i>uāxtōbd</i> ängsull	<i>uāxtōbdn</i>	<i>uāxtōbdəm</i>	<i>uāxtōbdar</i>
<i>sōð</i> får	<i>sōn</i>	<i>sōðəm</i>	<i>sōðar</i>

- a) Evetsbärg *kālūm*.
 b) En från obest. pl. nom. skild best. form finnes, utom i Åsen, i Brunsbärg: *kālar*, Loka: *kālær*, Karlsarvet: *kālær*, Västmyckeläng: *kālar*, Väsa: *kālær*. Alla de övriga typbymålen ha best. form = obest., alltså *kālar* karlarna.
 c) Som nasalvokaler saknas i Garbärgsmålet, blir best. pl. ack. här lika med obest., alltså *kāla* karlarna.

¹) Undantag se §§ 3—8, 14—17, 24—25.

<i>mæð</i> med	<i>mææn</i>	<i>mæðem</i>	<i>mæðar</i>
<i>brud</i> brodd	<i>brúdn</i>	<i>brúðem</i>	<i>brúðar</i>
<i>mærd</i> mjärde	<i>mærdn</i>	<i>mærdem</i>	<i>mærdar</i>
<i>sfsaf</i> chef	<i>sfsáfæn</i>	<i>sfsáfem</i>	<i>sfsáfär</i>
<i>árl</i> eldpall	<i>árln</i>	<i>árlæm</i>	<i>árlar</i>
<i>gúæsil</i> phoxinus	<i>gúæsiln</i>	<i>gúæsilæm</i>	<i>gúæsilär</i>
<i>mäl</i> mal (tinea)	<i>mälñ</i>	<i>mälæm</i>	<i>mälär</i>
<i>mýæl</i> boll	<i>mýæln</i>	<i>mýæläm</i>	<i>mýælar</i>
<i>pütäl</i> butelj	<i>pütäln</i>	<i>pütälæm</i>	<i>pütälär</i>
<i>tjäl</i> tå-il ¹	<i>tjälñ</i>	<i>tjälæm</i>	<i>tjälär</i>
<i>bitäl</i> bett på betsel	<i>bitäln</i>	<i>bitälæm</i>	<i>bitälär</i>
<i>týðyl</i> gettjuder	<i>týðyln</i>	<i>týðylæm</i>	—
<i>aksám</i> examen	<i>aksámæn</i>	<i>aksámæm</i>	—
<i>óm</i> halm	<i>ómæn</i>	<i>ómæm</i>	—
<i>byæn</i> björn	<i>byæn</i>	<i>byænæm</i>	<i>byænär</i>
<i>áksæuæn</i> auktion	<i>áksæuæn</i>	<i>áksæuænæm</i>	—
<i>gnæup</i> bärgklint	<i>gnæupæn</i>	<i>gnæupæm</i>	<i>gnæupär</i>
<i>bæuær</i> bäver	<i>bæuærñ</i>	<i>bæuæræm</i>	<i>bæuærär</i>
<i>büætñ</i> botten	<i>büætñ</i>	<i>büætñæm</i>	<i>büætñär</i>
<i>kämär</i> ² kammare	<i>kämärñ</i>	<i>kämäræm</i>	—
<i>kasär</i> kasärn	<i>kasärñ</i>	<i>kasäræm</i>	—
<i>kúpar</i> ³ koppar	<i>kúparñ</i>	<i>kúparæm</i>	—
<i>lúkür</i> ⁴ foghyvel	<i>lúkürñ</i>	<i>lúküræm</i>	<i>lúkürär</i>
<i>stákär</i> stackare	<i>stákärñ</i>	<i>stákäræm</i>	<i>stákärär</i>
<i>bräks</i> braxen	<i>bräksñ</i>	<i>bräksæm</i>	<i>bräksär</i>
<i>fúæs</i> fors	<i>fúæsñ</i>	<i>fúæsæm</i>	<i>fúæsär</i>
<i>lilssjýll</i> grindskyttel	<i>lilssjýllñ</i>	<i>lilssjýllæm</i>	<i>lilssjýllär</i>
<i>tjäl</i> tåtel	<i>tjälñ</i>	<i>tjälæm</i>	<i>tjälär</i>
<i>büæst</i> borste	<i>büæstñ</i>	<i>büæstæm</i>	<i>büæstär</i>
<i>äst</i> häst	<i>ästñ</i>	<i>ästæm</i>	<i>ästär</i>
<i>fúæt</i> fot	<i>fúætñ</i>	<i>fúætæm</i>	<i>fúætär</i>

¹) Så kallas den del av fotbladet, som ligger närmast bakom varje tå, t. ex. *lilstjýllñ* bakom lilltån.

²) Det vanligaste ordet för **kammare** är *kúvæ*; *kämärñ* förekommer emellertid som gårdsnamn i Åsen.

³) På samma sätt böjes *pípar* peppar.

⁴) På samma sätt böjas talrika andra ord på *-ur*, t. ex. *másur* masur, *múlduætúr* mullvad, *sfsútúr* ett laggvärktyg; ordet *týæður* tjädertupp böjes alternativt efter par. d, alltså dat. *týæðräm* etc.

<i>ðzast</i> gäst	<i>ðzástñ</i>	<i>ðzástæm</i>	<i>ðzástär</i>
<i>putrát</i> porträtt	<i>putrátñ</i>	<i>putrátæm</i>	<i>putrátär</i>
<i>uæt</i> vante	<i>uætñ</i>	<i>uætæm</i>	<i>uætär</i>
<i>kov</i> kalv	<i>kövæn</i>	<i>kövæm</i>	<i>kövär</i>

Ann. 1. De ord, som i best. sg. nom. ha ändelsen *-æn*, ha i best. sg. ack. *-ñ*, alltså t. ex. *kämbyñ* kammen, *ómñ* halmen, *skráuvñ* skorstenen^a.

Ann. 2. Någon gång får man av äldre personer höra best. pl. dat. på *-ymæ*, t. ex. *ástymæ* hästarna, *kälymæ* karlarna.

Ann. 3. Endast i plur. förekomma talrika bithörande substantiv, t. ex. *füærlädrar* föräldrar¹, *mäsänsar* folket i Mattshansgården, *päggar* pängar, *súsar* folket i Susigården, *ösar* byn Åsen (eg. = åsarna), *säurkälär* rumex.

Ann. 4. Oböjligt i sing. är *gükü* gök, t. ex. *ar-ó u-gükü* *yæpar* hör, hur göken gal! (men t. ex. obest. pl. ack. *gükua*, best. pl. nom. *gükuar*).

Ann. 5. Orden *stjän* sten ock *tjän* ten ha i obest. sg. nom. ack. biformerna *stjæ*, *tjæ*, som någon gång höras i äldre personers språk.

Paradigm b: *uarg* varg.

	obest.	best.
§ 3. sg. nom.	<i>uarg</i>	<i>uárgæn^b</i>
gen.	—	<i>uárgæmas</i>
dat.	<i>uárgæ</i>	<i>uárgæm</i>
ack.	<i>uarg</i>	<i>uárgjñ</i>

Plur. bildas i enlighet med par. a, alltså *uárgar* vargar, *uárgar* vargarna etc.

§ 4. Denna flexionstyp följa långstaviga mask., som ändas på *k*, *k*, *g* med föregående konsonant, *g*, alltså t. ex.

	best. sg. nom.	best. sg. dat.	best. pl. nom.
<i>bæyk</i> bänk	<i>bæyken</i>	<i>bæynjsem</i>	<i>bæykar</i>
<i>poyk</i> pojke	<i>pøyken</i>	<i>pøyjsem</i>	<i>pøykar</i>

a) Denna skillnad mellan best. nom. ock ack. göres endast i Åsen; alla övriga bymål ha även i nom. *kämbyñ* kammen, *knävñ* kniven etc.

b) En från best. ack. skild nom. finnes, utom i Åsen, i Karlsarvet: *uárgñ* vargen, *mákñ* masken, Västmyckeläng: *drárgñ* drängen, *pøykñ* pojken; Evetsbärg: *dýrgñ* spindeln. Alla övriga bymål ha nom. = ack., t. ex. Blybärg: *drárgñ* drängen, Klitten: *bæynjñ* bänken.

¹) Obest. ack. *füærlädrar*.

<i>ok</i> hök	<i>ókæn</i>	<i>ójsem</i>	<i>ókar</i>
<i>mak</i> mask	<i>mákæn</i>	<i>máfsem</i>	<i>mákar</i>
<i>dýærg</i> spindel	<i>dýærgæn</i>	<i>dýærdzæm</i>	<i>dýærgar</i>
<i>uæzæg</i> vinge	<i>uæzægæn</i>	<i>uæzædzæm</i>	<i>uæzæggar</i>
<i>kæg</i> (dricks)kagge	<i>kægæn</i>	<i>kædzæm</i>	<i>kægar</i>
<i>mug</i> mygga	<i>múgæn</i>	<i>múdzæm</i>	<i>múgar</i>
<i>uæg</i> vigg	<i>uægæn</i>	<i>uædzæm</i>	<i>uægar</i>

Anm. 1. Orden på *-ygg* ock *-ygg* sakna ändelsen *-a* i best. pl. ack., alltså t. ex. *kásuygg* skinnpälisar, *pånnygg* pänningar, *ryæmygg* rymlingar.

Paradigm c: *bæg* skinsäck.

	obest.	best.
§ 5. sg. nom.	<i>bæg</i>	<i>bægæn^a</i>
dat.	<i>bæa</i>	<i>bæam^b</i>
ack.	<i>bæg</i>	<i>bæn</i>
pl. nom.	<i>bæar</i>	<i>bæar</i>
dat.	<i>bæym</i>	= obest.
ack.	<i>bæa</i>	<i>bæa</i>

§ 6. Denna flexionstyp följa mask., som ändas på *g* med föregående vokal; utom *bæg* ha såsom sådana antecknats följande ej sammansatta ord:

<i>büæg</i> bog	<i>büægæn</i>	<i>büæm</i>	<i>büægar</i>
<i>dæg</i> dag	<i>dægæn</i>	<i>dææm</i>	<i>dæar</i>
<i>dæg</i> deg	<i>dægæn</i>	<i>dææm</i>	<i>dægar</i>
<i>læg</i> vätska; lex	<i>lægæn</i>	<i>lææm</i>	—
<i>mæg¹</i>	<i>mægæn</i>	<i>mææm</i>	—
<i>mæg</i> måg	<i>mægæn</i>	<i>mææm</i>	<i>mægar</i>
<i>plüæg</i> plog	<i>plüægæn</i>	<i>plüæm</i>	<i>plüægar</i>
<i>rüg</i> råg	<i>rügæn</i>	<i>rüæm</i>	—
<i>skuæg</i> skog	<i>skuægæn</i>	<i>skuæm</i>	<i>skuægar</i>
<i>tæg</i> åkerlapp	<i>tægæn</i>	<i>tææm</i>	<i>tæar</i>

a) En från best. ack. skild nom. finnes, utom i Åsen, endast i Evetsbärg, som har nom. *bæym*, ack. *bæn*. Alla övriga bymål ha nom. = ack. *bæn*.

b) Best. dat. Gåsvarv *bææm*, Blybärg *bææm*, Garbärg *bææm*.

¹⁾ jordras i älvbrink. Best. f. förekommer även såsom bynamn i Älvdalen, t. ex. *qn-bygdza sud-q-mææm* han bor i Mjågen.

<i>trüæg</i> snöska	<i>trüægæn</i>	<i>trüææm</i>	<i>trüægar</i>
<i>tog</i> talg	<i>tógæn</i>	<i>tøæm</i>	—
<i>ug</i> håg	<i>úgæn</i>	<i>úæm</i>	—
<i>uæg</i> väg	<i>uægæn</i>	<i>uææm</i>	<i>uæar</i>
<i>uog</i> var i ögonhåren	<i>uógæn</i>	—	—

Anm. 1. Av de kortstaviga *dæg* dag ock *uæg* väg heter pl. dat. *dægum*, resp. *uægum*; obest. pl. ack. av *dæg* heter *døgo* (best. *døgq*), av *uæg* däremot regelbundet *uæa¹*.

Anm. 2. Observeras bör, att flera hithörande ord bibehålla *g* genomgående i plur., alltså t. ex. *büægar*, *büægar*, *büægum* etc. (se ovan).

Paradigm d: *fúgal* fågel.

	obest.	best.
§ 7. sg. nom.	<i>fúgal</i>	<i>fúgaln</i>
dat.	<i>fúgal</i>	<i>fúglæm</i>
ack.	<i>fúgal</i>	<i>fúgaln</i>
pl. nom.	<i>fúglar</i>	<i>fúglar</i>
dat.	<i>fúglum</i>	= obest.
ack.	<i>fúgal</i>	<i>fúglæ</i>

§ 8. Denna flexionstyp följa sådana två- eller flerstaviga mask., som synkopera ultimas vokal, t. ex.

<i>dýmbal</i> nara	<i>dýmbaln</i>	<i>dýmblæm</i>	<i>dýmblar</i>
<i>gåfal</i> gaffel	<i>gåfaln</i>	<i>gåflæm</i>	<i>gåflar</i>
<i>pýndzal</i> knyte	<i>pýndzaln</i>	<i>pýnglæm</i>	<i>pýnglar</i>
<i>suæmæn</i> sömn	<i>suæmæn</i>	<i>suæmnæm</i>	—
<i>úgæn</i> ugn	<i>úgæn</i>	<i>úgnæm</i>	<i>úgnar</i>
<i>uæugæn</i> vagn	<i>uæugæn</i>	<i>uæugnæm</i>	<i>uæugnar</i>
<i>uítar</i> vinter	<i>uítarn</i>	<i>uítæm</i>	<i>uítar</i>
<i>ævln</i> höhåvel	<i>ævln</i>	<i>ævlæm</i>	<i>ævlar</i>
<i>fátln</i> bärrem	<i>fátln</i>	<i>fållæm</i>	<i>fållar</i>
<i>ímnl</i> himmel	<i>ímnl</i>	<i>ímblæm</i>	—
<i>kátln</i> kittel	<i>kátln</i>	<i>kållæm</i>	<i>kållar^a</i>

a) I Klitten visa hithörande ord med jämviktsaccent den avvikelsen, att best. sg. nom. ack. får huvudton på ultima ock lång ultimavokal, alltså t. ex. *kátln*, men *katlín*, *nýfsýln*, men *nýfsýln*.

¹⁾ Jfr sms. *døgomūæt* dagjämning, *uægosjsæl* vägska.

<i>skájsul</i> skánk	<i>skájsuln</i>	<i>skákklam</i>	<i>skákklar</i>
<i>áksul</i> julaxel	<i>áksuln</i>	<i>ákstlam</i>	<i>ákstar</i>
<i>ðkul</i> ankel ¹	<i>ðkuln</i>	<i>ðklam</i>	<i>ðklar</i>
<i>krýjsyl</i> krokig kvist	<i>krýjsyln</i>	<i>krýklam</i>	<i>krýklar</i>
<i>nýjsyl</i> nyckel ²	<i>nýjsyln</i>	<i>nýklam</i>	<i>nýklar</i>
<i>túærdyvyl</i> tordyvel	<i>túærdyvyln</i>	<i>túærdývlam</i>	<i>túærdývlar</i>
<i>sómor</i> sommar	<i>sómorn</i>	<i>sýmbram</i>	<i>sýmbrar</i>
<i>ómor</i> hammare	<i>ómorn</i>	<i>ámbram</i>	<i>ámbrar</i>

Ann. 1. Ändelsen -a i obest. pl. ack. undvikas alltid, alltså t. ex. *ámbar* kamrar, *kátul* kittlar, *sýmbar* somrar, *uáugan* vagnar, *ðkal* anklar.

Ann. 2. Om uttr. såsom *uútras* i vintras se syntaxen.

§ 9. Oregelbunden böjning ha följande ord, tillhörande dekl. I:

<i>kámam</i> namne	<i>kámam</i>	<i>kámamam</i>	<i>kámammar</i>
<i>mam</i> man	<i>mam</i>	<i>mamam</i>	<i>mammar</i>
<i>mörgun</i> morgon	<i>mörgun</i>	<i>mémam</i>	<i>mémammar</i>

Oregelbundet i så måtto, att det har ack. I i plur., är — utom de ovannämnda *pámgar* pengar ock *mam* man — även *uam* vän, pl. *uammar*.

Deklination II: best. sg. dat. -im, best. pl. nom. -ir.

Paradigm: *smid* smed.

§ 10.	obest.	best.
sg. nom.	<i>smid</i>	<i>smim</i>
gen.	[<i>smis</i>] ³	<i>smidmas</i>
dat.	<i>smid</i>	<i>smidim</i>
ack.	<i>smid</i>	<i>smim</i>
pl. nom.	<i>smidir</i>	<i>smidir</i>
gen.	—	<i>smidumas</i>
dat.	<i>smidum</i>	= obest.
ack.	<i>smid</i>	<i>smid</i>

§ 11. Denna flexionstyp följa de allra flesta kortstaviga mask., som ändas på konsonant⁴; följande ha antecknats⁵:

¹) Jfr sms. *ðkalknāyl* fotknöl.

²) Jfr sms. *nýkalsýpa* nyckelknippan.

³) Endast såsom gårdsnamn i Åsen.

⁴) Undantag anföres § 6, anm. 1.

⁵) Här anföres dock ej en stor mängd sms. ord, som ha något av de nedanstående orden till senare sms.-led.

<i>ar</i> ¹	<i>arn</i>	<i>arim</i>	<i>arir</i>
<i>bucæð</i> kvinnolivstykke	<i>bucæn</i>	<i>bucæðim</i>	<i>bucæðir</i>
<i>bøtstæð</i> båtstad ²	<i>bøtstæn</i>	<i>bøtstæðim</i>	<i>bøtstæðir</i>
<i>dal</i> dal ³	<i>daln</i>	<i>dalim</i>	<i>dalir</i>
<i>bærfræð</i> förstukvist	<i>bærfræn</i>	<i>bærfræðim</i>	<i>bærfræðir</i>
<i>fræð</i> fred	<i>fræn</i>	<i>fræðim</i>	—
<i>id</i> id (leuciscus)	<i>in</i>	<i>idim</i>	<i>idir</i>
<i>kuæð</i> buk	<i>kuin</i>	<i>kuæðim</i>	<i>kuæðir</i>
<i>jsyæð</i> köl; ödemark	<i>jsyæln</i>	<i>jsyæðim</i>	<i>jsyæðir</i>
<i>læð</i> led	<i>læn</i>	<i>læðim</i>	<i>læðir</i>
<i>læt</i> garnfärg	<i>læn</i>	<i>lætım</i>	—
<i>læt</i> åker ⁴	<i>læn</i>	<i>lætım</i>	<i>lætır</i>
<i>mæt</i> mat	<i>mæn</i>	<i>mætım</i>	—
<i>mænæð</i> månad ⁵	<i>mænæn</i>	<i>mænæðim</i>	<i>mænæðir</i>
<i>ræv</i> rävs ⁶	<i>rævn</i>	<i>rævım</i>	<i>rævır</i>
<i>sæð</i> sed	<i>sæn</i>	<i>sæðim</i>	<i>sæðir</i>
<i>snor</i> snor	<i>snorn</i>	<i>snorım</i>	—
<i>stav</i> stav (i laggkärl)	<i>stavn</i>	<i>stavım</i>	<i>stavır</i>
<i>sun</i> son ⁷	<i>sun</i>	<i>sunım</i>	<i>sunır</i>
<i>uæv</i> väv	<i>uævn</i>	<i>uævım</i>	<i>uævır</i>
<i>uæð</i> ved ⁸	<i>uæn</i>	<i>uæðim</i>	—

Ann. 1. Alternativt efter dekl. I böjas *øræð* ock *mæsæð*, alltså best. pl. ack. *øræða* eller *øræð*. — Ordet *bak* bak har sg. dat. enligt dekl. I, alltså best. *bájsam*, men plur. enligt dekl. II, alltså obest. best. pl. uom. *bájsir*. Orden *bak* ock *dal* ha i pl. ack. alternativt ändelsen -o, alltså obest *bóko*, best. *dál* eller *dólo*.

Ann. 2. Ordet *stæð* stad är i sg. regelbundet, men plur. böjes sålunda:

	obest.	best.
nom.	<i>stæðar</i>	<i>stæðarar</i>
dat.	<i>stæðrum</i>	= obest.
ack.	<i>stæðar</i> l. <i>stæðir</i>	<i>stæðra</i>

Även pl. *búækstævarar* bokstäverna höres i yngre personers tal vid sidan av det vanligare *búækstævir*.

¹) stengrund i vattendrag ²) Jfr anm. 2.

³) Jfr sms. *dölomzüks* skämts. för älvdaling.

⁴) Jfr sms. *lötareðna* änden av åkern, *lötareðna* åkerren. Ordet bör ej förväxlas med *löt* f. bete på slagen mark.

⁵) Så ock övriga tvåstaviga ord på -æð, t. ex. *mærknæð* marknad, *mæsæð* talgmes, *øræð* laxöring.

⁶) Jfr sms. *rævosaüks* rävsax. ⁷) Jfr sms. *súnakunð* sonhustru.

⁸) Jfr sms. *uæðolük* trälock.

Deklination III: best. sg. dat. *-qm*, best. pl. nom. *-ar*.

Paradigm a: *ùksa* oxe.

§ 12.	obest.	best.
sg. nom.	<i>ùksa</i>	<i>ùksn</i>
gen.	—	<i>ùksqmas</i>
dat.	<i>ùksa</i>	<i>ùksqm</i>
ack.	<i>ùksa</i>	<i>ùksqn</i>
pl. nom.	<i>ùksar</i>	<i>ùksar</i>
gen.	—	<i>ùksqmas</i>
dat.	<i>ùksqm</i>	= obest.
ack.	<i>ùksa</i>	<i>ùksq</i>

§ 13. Denna flexionstyp följa alla två- eller flerstaviga mask., som ändas på *-a*, t. ex.

<i>ståba</i> stubbe	<i>ståbqn</i>	<i>ståbqm</i>	<i>ståbar</i>
<i>ända</i> andedräkt	<i>ändn</i>	<i>ändqm</i>	—
<i>brända</i> älg	<i>brändn</i>	<i>brändqm</i>	<i>brändar</i>
<i>ända</i> ände	<i>ändn</i>	<i>ändqm</i>	<i>ändar</i>
<i>klöda</i> klåda	<i>klödn</i>	<i>klödqm</i>	—
<i>linda</i> (barn-)linda	<i>lindn</i>	<i>lindqm</i>	<i>lindar</i>
<i>lyda</i> vårull	<i>lydn</i>	<i>lydqm</i>	—
<i>nända</i> nämdeман	<i>nändn</i>	<i>nändqm</i>	<i>nändar</i>
<i>nöyda</i> stockeld	<i>nöydn</i>	<i>nöydqm</i>	<i>nöydar</i>
<i>ståda</i> städ	<i>stådn</i>	<i>stådqm</i>	<i>stådar</i>
<i>llygga</i> manlig kusin	<i>llyggan</i>	<i>llyggqm</i>	<i>llyggar</i>
<i>sküga</i> skugga	<i>skügqn</i>	<i>skügqm</i>	—
<i>böka</i> backe	<i>bökqn</i>	<i>bökqm</i>	<i>bökar</i>
<i>därka</i> liten myr	<i>därkqn</i>	<i>därkqm</i>	<i>därkar</i>
<i>strüeka</i> stjälk	<i>strüekqn^a</i>	<i>strüekqm</i>	<i>strüekar</i>
<i>göla</i> galla; gallblåsa	<i>göln</i>	<i>gölqm</i>	—
<i>skåula</i> skola	<i>skåuln</i>	<i>skåulqm</i>	<i>skåular</i>
<i>tüla</i> trädtopp	<i>tüln</i>	<i>tülqm</i>	<i>tülar</i>
<i>blöma</i> blomma	<i>blöman</i>	<i>blömqm</i>	<i>blömar</i>
<i>läma</i> sopkvast	<i>läman</i>	<i>lämqm</i>	<i>lämar</i>
<i>jäna</i> hjärna	<i>jänn</i>	<i>jänqm</i>	—
<i>tjana</i> tjärn	<i>tjänn</i>	<i>tjänqm</i>	<i>tjänar</i>

a) Karlsarvet, Västmyckeläng, Evetsbärg ha best. sg. nom. *räkqn* hunden, alla övriga byar *räfsqn*, *strüæfsqn* etc.

<i>tüpa</i> tupp	<i>tüpqn</i>	<i>tüpqm</i>	<i>tüpar</i>
<i>ära</i> harr (thymallus)	<i>ärn</i>	<i>ärqm</i>	<i>ärar</i>
<i>üera</i> orre	<i>üern</i>	<i>üerqm</i>	<i>üerar</i>
<i>åsa</i> bröd av agnar	<i>åsn</i>	<i>åsqm</i>	—
<i>disa</i> spene	<i>disn</i>	<i>disqm</i>	<i>disar</i>
<i>fälsa</i> fjärdingsman	<i>fälsn</i>	<i>fälsqm</i>	<i>fälsar</i>
<i>kåsa</i> kassa	<i>kåsn</i>	<i>kåsqm</i>	—
<i>kåsa</i> löpe	<i>kåsn</i>	<i>kåsqm</i>	—
<i>sköta</i> skört; snibb	<i>skötn</i>	<i>skötqm</i>	<i>skötar</i>
—	<i>ün¹</i>	<i>üqm</i>	—
<i>döa</i> dy	<i>dön</i>	<i>döqm</i>	—

Ann. 1. Denna flexionstyp följa också sådana mask., vilkas senare sms.-led är ett ord av typen *ùksa* ock som på grund av sms. bortkasta ändelsen *-a* i obest. sg. nom. Den ändelselösa formen förekommer dessutom i obest. sg. dat. ack. ock i obest. pl. ack., t. ex. *lilüks* liten oxe, *törnbusk* törnbusske, *sfsinsüæl* skinnkjol (best. dat. *-fsüællqm*; jfr *fsüælle* kjol), *töltül* talltopp, *ülovllügg* kusin Olov. Närmast hit hör också *åbüær* aborre (dat. *åbüærqm*).

Ann. 2. Avvikande i sg. nom. äro: *bisküp* biskop (best. sg. nom. *bisküpn*, gen. *bisküpamas*, dat. *bisküpqm*, ack. *bisküpqn*); *gubbn* gubben (= min äkta man², dat. *gubam* etc.); *prüæst* prost (best. sg. nom. *prüæstn*, dat. *prüæstqm*, ack. *prüæstqn*).

Ann. 3. Oregelbundet i plur. är *büenda* bonde:

	obest.	best.
pl. nom.	<i>büændrar</i>	<i>büændrar</i>
gen.	—	<i>büændrymas</i>
dat.	<i>büændrym</i>	= obest.
ack.	<i>büænder</i>	<i>büændraq</i>

Ann. 4. Vid sidan av ändelsen *-qn* i best. sg. nom. förekommer lika ofta, även hos äldre personer, *-qn*, t. ex. *lämqn*, *strüæfsqn^a*.

Paradigm b): *säral* sedel.

§ 14.	obest.	best.
sg. nom.	<i>säral</i>	<i>säraln</i>
dat.	<i>säral</i>	<i>särlqm</i>

a) Alla bymälen utom Åsenmålet ha endast ändelsen *-qn* i nom., t. ex. *ståbn*, *blömqn*.

¹) Årsjön i nv. Älvdalen.

²) Gubbe = 'gamnal man' heter *gamkal*.

	obest.	best.
sg. ack.	såzal	såzlan l. såzaln
pl. nom.	såzlar	såzlar
dat.	såzlym	= obest.
ack.	såzal	såzla

§ 15. Enligt denna flexionstyp böjas ett stort antal två- eller flerstaviga mask., som ändas på konsonant; nämnas kan, att en stor del av dem i rspr. motsvaras av ord av typen 'oxe'. Exempel äro:

ågar havre	ågar ⁿ	ågr ⁿ	—
ånder kort högerskida	ånder ⁿ	ånder ⁿ	ånder ⁿ
knä ⁿ kal knoge	knä ⁿ kaln	knä ⁿ kal ⁿ	knä ⁿ kal ⁿ
läu ⁿ dar kvarnlave	läu ⁿ dar ⁿ	läu ⁿ dar ⁿ	läu ⁿ dar ⁿ
näval ⁿ navel	näval ⁿ	näval ⁿ	näval ⁿ
nóvor ⁿ navare ¹	nóvor ⁿ	nóvor ⁿ	nóvor ⁿ
nágal ⁿ nagel	nágal ⁿ	nágal ⁿ	nágal ⁿ
stý ⁿ distel	stý ⁿ distel ⁿ	stý ⁿ distel ⁿ	stý ⁿ distel ⁿ
stý ⁿ gen stubbe	stý ⁿ gen ⁿ	stý ⁿ gen ⁿ	stý ⁿ gen ⁿ
ým ⁿ bal humle	ým ⁿ bal ⁿ	ým ⁿ bal ⁿ	—

Paradigm c: duktⁿar läkare.

§ 16.	obest.	best.
sg. nom.	dukt ⁿ ar	dukt ⁿ ar ⁿ
gen.	—	dukt ⁿ ar ⁿ mas
dat.	dukt ⁿ ar	dukt ⁿ ar ⁿ
ack.	dukt ⁿ ar	dukt ⁿ ar ⁿ l. dukt ⁿ ar ⁿ
pl. nom.	dukt ⁿ ar ⁿ ar	dukt ⁿ ar ⁿ ar
gen.	—	dukt ⁿ ar ⁿ umas
dat.	dukt ⁿ ar ⁿ um	= obest.
ack.	dukt ⁿ ar	dukt ⁿ ar ⁿ

§ 17. Denna flexionstyp följa talrika mask. på -ar ock -ar, vilka ändelser i allmänhet motsvaras av rspr:s -are, t. ex.

båger ⁿ bågare	båger ⁿ	båger ⁿ	båger ⁿ ar
flö ⁿ tar flottare	flö ⁿ tar ⁿ	flö ⁿ tar ⁿ	flö ⁿ tar ⁿ ar
jsäl ⁿ er källare	jsäl ⁿ er ⁿ	jsäl ⁿ er ⁿ	jsäl ⁿ er ⁿ ar
kü ⁿ lar kolare	kü ⁿ lar ⁿ	kü ⁿ lar ⁿ	kü ⁿ lar ⁿ ar

¹⁾ Alternativt böjes ordet efter dekl. I, alltså best. sg. dat. nóvorⁿum, pl. nom. nóvorⁿar etc.

mjä ⁿ star mästare	mjä ⁿ star ⁿ	mjä ⁿ star ⁿ um	mjä ⁿ star ⁿ ar
mjö ⁿ lnar mjölnare	mjö ⁿ lnar ⁿ	mjö ⁿ lnar ⁿ um	mjö ⁿ lnar ⁿ ar
skrä ⁿ dar skräddare	skrä ⁿ dar ⁿ	skrä ⁿ dar ⁿ um	skrä ⁿ dar ⁿ ar
skü ⁿ makär ¹	skü ⁿ makär ⁿ	skü ⁿ makär ⁿ um	skü ⁿ makär ⁿ ar
stákar stakare ²	stákar ⁿ	stákar ⁿ um	stákar ⁿ ar
ü ⁿ ävllagär hovslagare	ü ⁿ ävllagär ⁿ	ü ⁿ ävllagär ⁿ um	ü ⁿ ävllagär ⁿ ar
tarmumjä ⁿ ter ³ meter	tarmumjä ⁿ ter ⁿ	tarmumjä ⁿ ter ⁿ um	—
		ter ⁿ um	—

Deklination IV: best. sg. dat. -um, best. pl. nom. -ar.

Paradigm: fúⁿelⁿ fäle.

§ 18.	obest.	best.
sg. nom.	fú ⁿ el ⁿ	fú ⁿ el ⁿ um ⁿ
gen.	—	fú ⁿ el ⁿ omas
dat.	fú ⁿ elo	fú ⁿ el ⁿ um
ack.	fú ⁿ elo	fú ⁿ el ⁿ um
pl. nom.	fú ⁿ el ⁿ ar	fú ⁿ el ⁿ ar
gen.	—	fú ⁿ el ⁿ umas
dat.	fú ⁿ el ⁿ um	= obest.
ack.	fú ⁿ elo	fú ⁿ elo

§ 19. Såsom följande denna flexionstyp ha antecknats ett ganska stort antal mask., som alla äro kortstaviga ock i obest. sg. nom. ändas på -r, t. ex.

åjs ⁿ hake	åjs ⁿ	åks ⁿ	åjs ⁿ ur
ånr ⁿ bösshane	ånr ⁿ	åns ⁿ	ånr ⁿ ur
bär ⁿ bjära	bär ⁿ	bör ⁿ	bär ⁿ ur
bit ⁿ bit mat	bit ⁿ	bit ⁿ	bit ⁿ ur
brüm ⁿ alblom	brüm ⁿ	brüm ⁿ	—
bröt ⁿ björnläge av ris	bröt ⁿ	bröt ⁿ	bröt ⁿ ur
bü ⁿ er ⁿ borrh	bü ⁿ er ⁿ	bü ⁿ er ⁿ	bü ⁿ er ⁿ ur
drájs ⁿ drake	drájs ⁿ	drók ⁿ	drájs ⁿ ur
drüp ⁿ droppe	drüp ⁿ	drüp ⁿ	drüp ⁿ ur
drós ⁿ ⁴	drós ⁿ	drós ⁿ	—

a) I Gåsvarv ock Väsa är best. sg. nom. = ack., alltså fúⁿelⁿum fälen, sükⁿum selen etc.

¹⁾ skomakare

²⁾ vid lantmätning

³⁾ På samma sätt böjas *barumjäⁿter* barometer ock *taⁿter* teater.

⁴⁾ urtröskad säd, som ej rensats från agnar

<i>dúæli</i> dvala	<i>dúælin</i>	<i>dúæloq</i>	—
<i>ári</i> hare	<i>árin</i>	<i>árom</i>	<i>árir</i>
<i>flájsi</i> ¹	<i>flájsin</i>	<i>flókq</i>	<i>flájsir</i>
<i>flóti</i> flotte	<i>flótin</i>	<i>flótq</i>	<i>flótir</i>
<i>klávi</i> klave	<i>klávin</i>	<i>klóvq</i>	<i>klávir</i>
<i>frúsi</i> frossa	<i>frúsin</i>	<i>frúsq</i>	—
<i>krájsi</i> ²	<i>krájsin</i>	<i>krókq</i>	<i>krájsir</i>
—	<i>kúmjn</i> ³	<i>kúmq</i>	—
<i>kúvi</i> kammare ⁴	<i>kúvin</i>	<i>kúvq</i>	<i>kúvir</i>
<i>jsýti</i> barkkniv	<i>jsýtin</i>	<i>jsýtoq</i>	<i>jsýtir</i>
<i>lájsi</i> lake	<i>lájsin</i>	<i>lókq</i>	<i>lájsir</i>
<i>lávri</i> lave; lav	<i>lávri</i>	<i>lávq</i>	<i>lávri</i>
<i>múæsi</i> mosse	<i>múæsin</i>	<i>múæsq</i>	—
<i>púæsi</i> liten påse ⁵	<i>púæsin</i>	<i>púæsq</i>	<i>púæsir</i>
<i>ruíðri</i> handspak	<i>ruíðri</i>	<i>ruíðq</i>	<i>ruíðir</i>
<i>rótri</i> stackare	<i>rótin</i>	<i>rótq</i>	<i>rótir</i>
<i>sili</i> sele	<i>silin</i>	<i>siloq</i>	<i>silir</i>
<i>skáðri</i> skada	<i>skáðin</i>	<i>skóðq</i>	—
<i>skávi</i> ett slags hyvel	<i>skávin</i>	<i>skóvq</i>	<i>skávir</i>
<i>sjsári</i> näbbrätta	<i>sjsárin</i>	<i>sjsárom</i>	<i>sjsárir</i>
<i>álápi</i> ⁶	<i>álápin</i>	—	<i>álápir</i>
<i>skári</i> skara; skare ⁷	<i>skárin</i>	<i>skórom</i>	<i>skárir</i>
<i>spáðri</i> spade	<i>spáðin</i>	<i>spóðq</i>	<i>spáðir</i>
<i>spíátri</i> snibb	<i>spíátin</i>	<i>spíátq</i>	<i>spíátir</i>
<i>spúæri</i> sporre	<i>spúærin</i>	<i>spúærom</i>	<i>spúærir</i>
<i>spúnri</i> spånad	<i>spúnin</i>	<i>spúnq</i>	—
<i>stíjsi</i> steg	<i>stíjsin</i>	<i>stikq</i>	<i>stíjsir</i>
<i>strijsi</i> fors	<i>strijsin</i>	<i>striq</i>	<i>strijsir</i>
<i>strújsi</i> stråke	<i>strújsin</i>	<i>strúkq</i>	<i>strújsir</i>
<i>suáli</i> svale	<i>suálin</i>	<i>suólq</i>	<i>suárir</i>
<i>tuási</i> trashank	<i>tuásin</i>	<i>tuósq</i>	<i>tuásir</i>
<i>úpstupi</i> svallis	<i>úpstupin</i>	<i>úpstupq</i>	—
<i>uási</i> bjälke	<i>uásin</i>	<i>uósq</i>	—

1) flake; sädesbrodd

2) krake (häst-, hässj-)

3) kummin (carum); jfr sms. *kummoräsad* dts.4) Jfr sms. *kuvodörär* dörren till kammaren.5) Det vanliga ordet för 'påse' är *kúpe*.

6) skvalleraktig person

7) Jfr sms. *sköbrind* mager älg.

Ann. 1. Märkas bör vokalväxlingen *a : o* hos ord, som ha *a* i stammen; stavvokalen är *o*, då ändelsen innehåller ett *o*, alltså (av *áli* rumpa) obest. sg. dat. ack., pl. ack. *ólo*, best. sg. dat. *ólom*, ack. *ólön*, pl. ack. *ólq*.

Ann. 2. I best. sg. nom. av hithörande ord på *-gi* bortfaller *g*, alltså t. ex. *ábün* armbågen, *bün* bågen, *kræn* krägen, *lün* lågan, *rün* rågen, *suün* spöt, *uæn* bekymret^a (men obest. sg. nom. *krági* etc., best. sg. dat. *uægom* etc., pl. nom. *suigir* etc.). — Märk *káplän* komministern (dat. *káplögöm*); jfr *káplögö* komministergården.

Deklination V: best. sg. dat. *-m*, best. pl. nom. *-ar* l. *-nar*.

Paradigm a: *siu* sjö.

§ 20.	obest.	best.
	sg. nom. <i>siu</i>	<i>siun</i> ^b
	dat. <i>siu</i>	<i>sium</i>
	ack. <i>siu</i>	<i>siun</i>
	pl. nom. <i>siuar</i>	<i>siuar</i>
	dat. <i>siuam</i>	= obest.
	ack. <i>siua</i>	<i>siua</i>

§ 21. Enligt denna flexionstyp böjas följande ord:

<i>fluæ</i> lugnvatten i älv	<i>fluæn</i>	<i>fluæm</i>	<i>fluar</i>
<i>luæ</i> loge	<i>luæn</i>	<i>luæm</i>	<i>luar</i>
<i>so</i> (vatten)så	<i>soñ</i>	<i>soq</i>	<i>soar</i>
<i>uæ</i> ho	<i>uæn</i>	<i>uæm</i>	<i>uar</i>

Ann. 1. Anmärkas bör pl. dat. *fluæum*, *luæum*, *uæum*.

Ann. 2. Oregelbundet i best. sg. är ordet *by* by (nom. ack. *byn*, gen. *býmas*, dat. *bým*).

Ann. 3. Endast i sg. förekommer ordet *snæ* snö (best. nom. ack. *snæum*, dat. *snæum*).

Paradigm b: *skuæ* sko.

§ 22. Sg. böjes enl. par. a.	obest.	best.
	pl. nom. <i>skuænar</i>	<i>skuænar</i>
	dat. <i>skuæm</i>	= obest.
	ack. <i>skuæ</i>	<i>skuæna</i>

§ 23. Så böjes även

<i>li</i> lie	<i>liñ</i>	<i>liq</i>	<i>liñar</i>
---------------	------------	------------	--------------

a) Klitten nom. *búyn*, *kráyn*, ack. *búyn*, *króyn*.

b) Loka, Klitten, Gåsvarv best. nom. *siun*, dat. *sium*.

Deklination VI: släktskapsorden *fäðar* ock *brüæðar*.

§ 24. Ordet *fäðar* 'far' förekommer endast i sg.; särskild best. form finnes ej.

nom. dat. ack. *fäðar*
gen. *fäðaras*.

Ann. 1. Såsom öknamn i Åsen förekommer *fäðarn* (gen. *fäðaromas*, dat. *fäðarom*).

Ann. 2. Liksom *fäðar* böjliga endast i så måtto, att de ha en gen. på *-as*, äro flera andra släktskapsord, t. ex. *fäðbrüær* farbror, *müæfär* morfar, samt orden på *-bil*, t. ex. *ändsbil* onkel Anders, *ülöbil* onkel Olov (gen. *ülöbilas*).

§ 25. Sg. av ordet *brüæðar* broder 'bror', som saknar best. form, heter nom. dat. ack. *brüæðar*, gen. *brüæðras* l. *brüæðaras*; plur. har däremot följande böjning:¹

	obest.	best.
nom.	<i>brüæðrar</i>	<i>brüæðrar</i>
gen.	—	<i>brüæðrymas</i>
dat.	<i>brüæðrym</i>	= obest.
ack.	<i>brüæðar</i>	<i>brüæðra</i>

Ann. Biformen *brüær* bror användes endast i uttr. som t. ex. *än-brüær a-låsa* han är bror till Lars.

Deklination VII: mask. personnamn.

Paradigm: *ærk* Erik.

§ 26. nom. ack. *ærk*
gen. *ærkas*
dat. *ærka* l. *ærka^a*

§ 27. Denna flexionstyp följa alla mask. personnamn, t. ex. *ändas* Anders (dat. *ändis[a]*), *ügo* Johan (gen. *ügoas*), *mas* Matts, *par* Pär (gen. *páras*, dat. *pár[a]*), *páðar* Peder.

Ann. 1. Sådana mask. namn, som i nom. ändas på *-e*, ha undantagslöst ändelse *-a* i dat. ack., t. ex. *låsa* Lars (nom. *låsa*), *nisa* Nils (nom. *nisa*).²

a) Den alternativa dat.-ändelsen *-a* har, utom i Åsen, endast iakttagits i Loka ock Klitten, t. ex. *ändisa*, *pára*.

¹) Jfr sms. *brüæðkunō* svägerska.

²) Dessa ord ha även en särskild vokativ, som är ändelslös, t. ex. *las*, *nis*.

Ann. 2. Om ett mask. personnamn föregås av ett demonstrativt pron., får det dat.-ändelsen *-qm*, t. ex. *än-fäðar a-ðyæm-dar-üæferdugærkam* han är far till den där ofärdige Erik.

§ 28. **Oböjliga** äro ett stort antal mask. ord, så t. ex. *fåla* far (skämts.), *bårdal* Bartelsmässan, *jsüfssy* smeknamn för hund, *pitr* tok; vidare alla ord på *-us*, t. ex. *fåksus* tokstolle, *æmblus* grålmakare, samt de ord på *-skuæg* — såsom *bründ-sküæg* älgskog, *küfrosküæg* kolskog, *ästsküæg* hästskog —, vilka endast förekomma i uttr. som t. ex. *än-ir-auri-bründ-sküæg* han är ute ock jagar älg; *dær-iro-ir-ästsküæg* de äro ute ock leta efter hästarna.

B. Feminina.

Deklination I: obest. sg. nom. — (ändas på konsonant), obest. pl. nom. *-ar*, best. pl. nom. *-ar*, ack. 2. i plur.

Paradigm a: *büð* bod.¹

	obest.	best.
sg. nom. ack.	<i>büð</i>	<i>büðe^a</i>
dat.	<i>büð</i>	<i>bün</i> l. <i>büne</i>
pl. nom. ack.	<i>büðar</i>	<i>büðar^b</i>
dat.	<i>büðum</i>	= obest.

§ 30. Denna flexionstyp följa de allra flesta långstaviga feminina, som ändas på konsonant,² alltså t. ex.

<i>æð</i> hed ³	<i>æðe</i>	<i>æñ</i>	<i>æðar</i>
<i>færd</i> färd; spår	<i>færdæ</i>	<i>færdñ</i>	<i>færdar</i>
<i>ðzyærd</i> sadelgjord	<i>ðzyærdæ</i>	<i>ðzyærdñ</i>	<i>ðzyærdar</i>
<i>lägd</i> dalsänka	<i>lägdæ</i>	<i>lägdñ</i>	<i>lägdar</i>

a) Evetsbärg *büðe*, Garbärg *büðe* (jfr s. 11, not. c), Blybärg *büðe*.

b) Angående förekomsten av en från obest. pl. nom. ack. skild best. form på *-ar* gäller vad som sagts å s. 11, not. b.

¹) Plur. har även betyd. 'fäbodställe'.

²) Undantag anföras §§ 31—36, 43—44, 47—48, 53.

³) På samma sätt böjes *qð* större hed.

<i>snjēd</i> ¹	<i>snjēdē</i>	<i>snjēdn</i>	<i>snjēdar</i>
<i>strand</i>	<i>strāndē</i>	<i>strāndn</i>	<i>strāndar</i>
<i>vārd värld</i> ²	<i>vārde</i>	<i>vārdna</i>	—
<i>skāzō skida</i>	<i>skāzōē</i>	<i>skāzn</i>	<i>skāzōdar</i>
<i>al häll</i>	<i>ālē</i>	<i>aln</i>	<i>ālar</i>
<i>tral</i> ³	<i>trālē</i>	<i>traln</i>	—
<i>nōl nāl</i>	<i>nōlē</i>	<i>nōln</i>	<i>nōlar</i>
<i>aln aln</i>	<i>ālne</i>	<i>aln</i>	<i>ālnar</i>
<i>grjn gryn</i>	<i>grjēnē</i>	<i>grjēn</i>	—
<i>kuēn kvarn</i>	<i>kuēnē</i>	<i>kuēn</i>	<i>kuēnar</i>
<i>rjēn (åker)ren</i>	<i>rjēnē</i>	<i>rjēn</i>	<i>rjēnar</i>
<i>suqn svan</i>	<i>suqnē</i>	—	<i>suqnar</i>
<i>zōp hjälp</i>	<i>zōpē</i>	<i>zōpn</i>	—
<i>ljr lever</i>	<i>ljrē</i>	<i>ljrn</i>	—
<i>myær skog</i>	<i>mjēre</i>	<i>mjērn</i>	<i>mjērar</i>
<i>mār mār</i> ⁴	<i>mārē</i>	<i>mār</i>	<i>mārar</i>
<i>zēk oxeltand</i>	<i>zēkē</i>	<i>zēkn</i>	<i>zēknar</i>
<i>kuāz liten älvgren</i>	<i>kuāzē</i>	<i>kuāzn</i>	<i>kuāznar</i>
<i>gōs smörgås</i> ⁵	<i>gōsē</i>	<i>gōsn</i>	<i>gōsar</i>
<i>bjēt bete</i>	<i>bjētē</i>	<i>bjētn</i>	—
<i>fljūæt myr s. ej slås</i>	<i>fljūætē</i>	<i>fljūætē</i>	<i>fljūætār</i>
<i>llākt släkt</i>	<i>llāktē</i>	<i>llāktē</i>	—
<i>kljv klövjebörda</i>	<i>kljvē</i>	<i>kljvn</i>	<i>kljvar</i>

Ann. 1. En obest. sg. gen. på *-ar* förekommer i en mängd uttryck efter prep. *at* till, t. ex. *at bjēdar* till fäbodarna, *at zōpar* till hjälp; se vidare syntaxen.

Ann. 2. Hit hör också undantagsvis ett på vokal slutande ord, nämligen *ra* tjäderhöna, best. sg. nom. ack. *rāē*, dat. *rān*. Härmed kan jämföras, att *ra* vid sms. bibehåller lång vokal, t. ex. *rāmōyra* myr n. om Åsen, under det att övriga på vokal slutande ord vid sms. förkorta vokalen (jfr §§ 49, 50), t. ex. *brūdžarō* bygga bro, *flōtēn* nättelne, *ōmjēt* ämöte.

Ann. 3. Endast i plur. förekomma talrika hithörande fem., t. ex. *fljātār* grädde (best. nom. ack. *fljātār*), *krjūdār* kryddor (best. *krjūdār*), *pōskar* påsk (dat. *pōskum*), *sūæpnar* sopor⁶, *trūscklar* tröskel.

¹) snett avsågad del av timmerstock

²) Best. pl. dat. förekommer i uttr. *ātōta vārdum* förr i världen.

³) övervåning i en tvåvåningssäng

⁴) Jfr sms. *mārāfuætlē* stoföl. ⁵) Jfr *gōs* gås enl. § 48.

⁶) Jfr sms. *sūæpnstāk* sophög.

Paradigm b: *sāzgg* säng.

§ 31.	obest.	best.
sg. nom. ack.	<i>sāzgg</i>	<i>sāzgdzē</i>
	dat. <i>sāzgg</i>	<i>sāzgdzēn</i> l. <i>sāzgdzēna</i>

Plur. böjes i enlighet med par. a, alltså *sāzggar* sängar, *sāzggar* sängarna etc.

§ 32. Denna flexionstyp följa långstaviga fem., som ändas på *k*, *l*, *g* med föregående kons., *g*, alltså t. ex.

<i>qugk</i> hank	<i>qunjsē</i>	<i>qunjsēn</i>	<i>qunjsar</i>
<i>bjærk</i> björk	<i>bjærjsē</i>	<i>bjærjsēn</i>	<i>bjærkar</i>
<i>mjok</i> mjölk	<i>mjōjsē</i>	<i>mjōjsēn</i>	—
<i>kālugg</i> hustru	<i>kālūgdzē</i>	<i>kālūgdzēn</i>	<i>kālūggar</i>
<i>spqugg</i> spång ¹	<i>spqūgdzē</i>	<i>spqūgdzēn</i>	<i>spqūggar</i>
<i>uag</i> vägg	<i>uādzē</i>	<i>uādzēn</i>	<i>uāgar</i>

Paradigm c: *sog* såg.

§ 33.	obest.	best.
sg. nom. ack.	<i>sog</i>	<i>sōuē</i>
	dat. <i>sog</i>	<i>sōn</i> l. <i>sōna</i>

Plur. böjes i enlighet med par. a, alltså *sōgar* sågar, *sōgar* sågarna etc.

§ 34. Denna flexionstyp följa fem., som ändas på *g* med föreg. vokal; utom *sog* ha såsom sådana antecknats

<i>tog</i> tåga	<i>tōuē</i>	<i>tōn</i>	<i>tōgar</i>
<i>uog</i> våg (t. ex. brunns-)	<i>uōuē</i>	<i>uōn</i>	<i>uōgar</i>

Ann. En best. sg. gen. *sōnas* förekommer i uttr. såsom t. ex. *ad-z-sōnas* det tillhör sågen (d. v. s. sågvärket).

Paradigm d: *ōdar* åder.

§ 35.	obest.	best.
sg. nom. ack.	<i>ōdar</i>	<i>ōdrē</i>
	dat. <i>ōdar</i>	<i>ōdarn</i>

Plur. har samma ändelser som par. a ock överallt synkopering, alltså *ōdrar* etc.

§ 36. Denna flexionstyp följa sådana två- eller flerstaviga fem., som synkopera ultimas vokal, t. ex.

<i>bībal</i> bibel; stor bok	<i>bīblē</i> ²	<i>bībaln</i>	<i>bīblar</i>
<i>fjādar</i> fjäder	<i>fjādrē</i>	<i>fjādarn</i>	<i>fjādrar</i>

¹) På samma sätt böjas *stqugg* stång ock *tqugg* tång.

²) Av en del äldre personer uttalat *bīvlē* l. *bīblē*.

<i>istar</i> jolster (salix)	<i>istraq</i>	<i>istarn</i>	<i>istarnar</i>
<i>sökqn</i> socken	<i>sökneq</i>	<i>sökqn</i>	<i>sökqnar</i>
<i>öldar</i> al	<i>öldraq</i>	<i>öldarn</i>	<i>öldarnar</i>

Anm. 1. En best. sg. gen. *sökqnas* 'socknens' förekommer ofta.

Anm. 2. Endast i gen. (i uttr. *v. övlas*) synkoperas ordet *öval* (best. sg. nom. ack. *övalq*) 'tiden mellan vårsädd ock midsommar'.

Deklination II: obest. sg. nom. —, obest. best. pl. nom. -ar.

Paradigm: *fjæ* fjöl.

§ 37.	obest.	best.
sg. nom. ack.	<i>fjæ</i>	<i>fjæle</i>
dat.	<i>fjæl</i>	<i>fjæln</i>
pl. nom. ack.	<i>fjælar</i>	<i>fjælar^a</i>
dat.	<i>fjælum</i>	= obest.

§ 38. Såsom hörande till denna dekl., vilken omfattar endast kortstaviga ord, ha antecknats:

<i>fuær</i> fåra	<i>fuæraq</i>	<i>fuærn</i>	<i>fuærnar</i>
<i>gräv</i> grop	<i>gråveq</i>	<i>gråvñ</i>	<i>gråvar¹</i>
<i>grøn</i> gran ²	<i>grónq</i>	<i>grøn</i>	<i>grónar</i>
<i>rad</i> rad	<i>rådq</i>	<i>rån</i>	<i>rådarn</i>
<i>säv³</i> sav	<i>såveq</i>	<i>såvñ</i>	—
<i>tyær</i> tjära ⁴	<i>tyæraq</i>	<i>tyærn</i>	—

Anm. Hit höra också de endast i plur. förekommande orden *dérar* dörr, *gænar* gälar, *lænar* gångjärn⁵, *sküælar* skulor⁶.

a) En från de långstavigas plur.-ändelse -ar skild ändelse förekommer, utom i Åsen, även i Brunsbärg: *tüærgronär*, *rådarn*, Loka: *gråvæ*, *déræ*, Klitten: *rådæ*, *grævæ* (men *grónar*, *dérar*, alltså -ar endast då föregående stavelse innehåller æ), Karlsarvet och Västmyckeläng: *grónar*, *rådarn*, Väsa: *grónæ*, *rådæ*. Övriga bymål uppvisa plur.-ändelsen -ar även hos kortstaviga, t. ex. Näset och Blybärg: *gråvar*, Gåsvarv: *gråvar*, Evetsbärg: *gråvar*.

¹) Pl. dat. *gråvum*.

²) Ordet *grøn* 'ljung' böjes däremot enl. dekl. I.

³) Att ordet är kortstavigt och alltså hör hit, framgår av sms. som t. ex. *såvrænd* savrand.

⁴) Att ordet hör hit, framgår av värbet *tyæro* tjära och av sms. såsom t. ex. *tyærtöl* tjärtall, *tyærgäv* gråshoppa.

⁵) Härtill ett neutr. sg. *læn*; jfr sms. *lænnyændn* dörrklinka för fähus, *lönokræk* krok på vilken gångjärn går.

⁶) Jfr sms. *sküælobytq* slaskhinken.

Deklination III: obest. sg. nom. -a, best. pl. nom. -ar.

Paradigm: *bråuda* brud.

§ 39.	obest.	best.
sg. nom. ack.	<i>bråuda</i>	<i>bråudæ^a</i>
gen.	—	<i>bråunas</i>
dat.	<i>bråuda</i>	<i>bråun</i>

Plur. böjes i enlighet med dekl. I, alltså *bråudar* brudar, *bråudar* brudarna etc.

§ 40. Såsom följande denna flexionstyp ha antecknats följande fem., vilka alla äro tvåstaviga och i obest. sg. nom. ändas på -a:

<i>åtava</i> åtbörd	<i>åtaveq</i>	—	<i>åtavar</i>
<i>åhta</i> häkta	<i>åhtq</i>	<i>åhtn</i>	<i>åhtar</i>
<i>ärda</i> skuldra	<i>ärdaq</i>	<i>ärdn</i>	<i>ärdar</i>
<i>ärma</i> ärm	<i>ärmaq</i>	<i>ärmn</i>	<i>ärmar</i>
<i>bårda</i> börda	<i>bårdq</i>	<i>bårdn</i>	<i>bårdar</i>
<i>île</i> hylla	<i>îleq</i>	<i>îln</i>	<i>îlar</i>
<i>låta</i> läte	<i>låtaq</i>	<i>låtn</i>	—
<i>mæra</i> myra	<i>mæraq</i>	<i>mærn</i>	<i>mærar^b</i>
<i>møyra</i> myr	<i>møyraq</i>	<i>møyrn</i>	<i>møyrar</i>
<i>råsa</i> stenrös	<i>råsaq</i>	<i>råsn</i>	<i>råsar</i>
<i>ðksa</i> yxa	<i>ðksaq</i>	<i>ðksn</i>	<i>ðksar</i>
<i>öva</i> älv ¹	<i>öveq</i>	<i>övn</i>	<i>övar</i>

Anm. Sms. fem., vilkas senare sms.-led är ett ord av typen *bråuda*, följa dekl. I, t. ex. *åndæks* handyxa, *kråvænbråud* kronbrud, *stæræs* stenrös.

Deklination IV: obest. sg. nom. -a, best. pl. nom. -ur.

Paradigm a: *küla* ogift kvinna.

§ 41.	obest.	best.
sg. nom.	<i>küla</i>	<i>küla^c</i>
gen.	<i>külas²</i>	<i>külynas</i>

a) Evetsbärg best. *bråudæ* (men obest. *bråuda*).

b) De flästa byarna, t. ex. Karlsarvet, Väsa, Blybärg, Evetsbärg (men ej t. ex. Brunsbärg och Klitten) böja plur. av *mæra* enligt dekl. IV, alltså best. pl. *mærar*.

c) Best. sg. nom. är i Garbärg = obest.: *küla*.

¹) Jfr sms. *övarændzq* älvängena.

²) En gen. på -ar förekommer i flera uttryck efter prep. *at* till, t. ex. *at-mæsar* till mässan; se syntaxen.

	obest.	best.
sg. dat.	kùlo ^a	kùlun 1. kùluna
ack.	kùlo	kùlu
pl. nom.	kùlar	kùlur ^b
gen.	—	kùlumas
dat.	kùlum	= obest.
ack.	kùlar	kùlur

§ 42. Denna flexionstyp följa alla fem., som i obest. sg.

nom. ändas på -a, t. ex.

bi	bi	biun	biur
dälta guppiskidbacke	dälta	dältun	dältur
dröya timmerkälke	dröya	dröyun	dröyur
ägga ega	ägga	—	ägur
färga färg	färga	färgun	färgur
fika fikon	fika	fikun	fikur
gålla betesmark	gålla	gållun	gållur
gröta gran	gröta	grökun	grökur
ärga ärg	ärga	ärgun	—
kämba fäng hö	kämba	kämbun	kämbur
kalsäugga par kals.	kalsäugga	kalsäuggun	kalsäuggur
karamäla karamell	karamäla	karamälun	karamälur
källda källa	källda	käldun	käldur
käsa barnskida	käsa	käsun	käsur
kuäta kvitto	kuäta	kuätun	kuätur
jsjöærfsa kyrka	jsjöærfsa	jsjöærfsun	jsjöærfsur
jsjöa fägata	jsjöa	jsjöun	jsjöur
galösa galosch	galösa	galösun	galösur
läva sparad bit	läva	lävun	lävur
läska ljumsko-	läska	läskun	läskur
mängza murbruk	mängza	mängzun	—
möya fästmö	möya	möyun	möyur
plämpa planta	plämpa	plämpun	plämpur

- a) Obest. sg. dat. ack. heter i alla byarna väster om Dalälven *kùla*, i övriga byar *kùlu*.
- b) En från best. pl. nom. ack. skild obest. form förekommer, utom i Åsen, även i byarna väster om Dalälven (dock ej i Väsa), där alltså 'flickor' heter *kùlar*, men 'flickorna' *kùlur*. De övriga bymälen ha obest. = best. *kùlur*.

pära potatis	pära	pärün	pärur ^a
rüæva rova ¹	rüæva	rüævun	rüævur
siäga svärodlad mark	siäga	siägün	—
Ähata slätt	Ähata	Ähatün	Ähatur
späna spanne	späna	spänün	spänur
suiska sviskon	suiska	suiskün	suiskur
syriäna syren	syriäna	syriänün	syriänur
öta föda	öta	ötün	—

Ann. 1. Denna flexionstyp följa också sådana sms. fem., vilkas senare sms.-led är ett ord av typen *kùla* ock som på grund av sms. bortkasta ändelsen i obest. sg. nom. dat. ack., t. ex. *biærkrudäð* masurknöl på björk, *dägriäs* dagsresa, *jsjöætäv* kvarleminat köttstycke, *trikrooäs* hässja med tre »krakar». Närmast hit höra också orden *lämmäl* lemmel, *rögö* orkan, *öoäl* ödla.

Ann. 2. Endast i plur. förekomma talrika hithörande substantiv, t. ex. *spärer* spyor, *suäðer* födslosnärtor, *nördlysur* norrskenet, *trämpar* trappa, *uävstueler* vävstol, *örgur* orgeln.

Ann. 3. Endast i obest. sg. förekomma:

	gen.	dat. ack.
bräda tidig frukost	—	brädo
güma gudmor	gümas	gümo
müna mor ²	münas	müno
Älygga kvinnl. kusin ³	—	Älyggo
tyta faster, moster	tytas	tyto

Paradigm b: *löder* läda.

§ 43.	obest.	best.
	sg. nom. <i>löðar</i>	<i>löðra</i>
	dat. <i>löðar</i>	<i>löðrun</i>
	ack. <i>löðar</i>	<i>löðru</i>

Plur. böjes i enlighet med par. a.

§ 44. Enligt denna flexionstyp böjas ett stort antal två- eller flerstaviga fem., som ändas på konsonant. Nämnas kan,

a) Väsa har obest. sg. nom. *pärün* neutr., best. pl. nom. *pärünä*.

¹⁾ Jfr sms. *rüævanlöt* rovåker.

²⁾ Dessutom förekommer av detta ord en vokativ *mün* ock någon gång best. sg. dat. *münun(a)*.

³⁾ Då ordet är senare sms.-led däremot, förekommer best. form, t. ex. *änÄlygga* kusin Anna, *susÄlygga* den kvinnliga kusinen i Susigården.

att en stor del av dem i rspr. motsvaras av ord av typen 'kulla'.

Exempel äro:

<i>bláðar</i> hudutslag	<i>bláðraq</i>	<i>bláðrun</i>	<i>bláðrur</i>
<i>blúæðigél</i> blodigel	<i>blúæðiglá</i>	<i>blúæðiglún</i>	<i>blúæðiglúr</i>
<i>izman</i> jämn mark	<i>izmna</i>	<i>izmnun</i>	—
<i>gliprn</i> ¹	<i>gliprna</i>	—	<i>gliprnur</i>
<i>gápen</i> göpen	<i>gápná</i>	<i>gápnun</i>	—
<i>kráunq</i> krona	<i>kráunna</i>	<i>kráunnun</i>	<i>kráunnur</i>
<i>kuágal</i> kotte	<i>kuáglá</i>	<i>kuáglun</i>	<i>kuáglur</i>
<i>sígstar</i> kackerlacka	<i>sígstrá</i>	<i>sígstrun</i>	<i>sígstrur</i>

Deklination V: obest. sg. nom. -o, best. pl. nom. -ur.

Paradigm: *flúgo* fluga.

§ 45.	obest.	best.
sg. nom.	<i>flúgo</i>	<i>flúgo^a</i>
gen.	—	<i>flúgunas</i>
dat.	<i>flúgu</i>	<i>flúgun</i> l. <i>flúguna</i>
ack.	<i>flúgu</i>	<i>flúgu</i>
pl. nom. ack.	<i>flúgur</i>	<i>flúgur</i>
gen.	—	<i>flúgunas</i>
dat.	<i>flúgun</i>	= obest.

§ 46. Denna flexionstyp följa alla fem. — samtliga kortstaviga — som i obest. sg. nom. ändas på -o; såsom hithörande ha antecknats ett stort antal fem., t. ex.

<i>bláso</i> bläs	<i>blásq</i>	<i>blásun</i>	<i>blásur</i>
<i>blíko</i> bläcka (i träd)	<i>blíkq</i>	<i>blíkun</i>	<i>blíkur</i>
<i>búso</i> svinläger	<i>búsq</i>	<i>búsun</i>	—
<i>físo</i> cunnus	<i>físq</i>	<i>físun</i>	—
<i>flíso</i> flisa ²	<i>flísq</i>	<i>flísun</i>	<i>flísur</i>
<i>flóko</i> tunn skiva	<i>flókq</i>	<i>flákun</i>	<i>flákur</i>
<i>fúko</i> stund	<i>fúkq</i>	<i>fúkun</i>	—
<i>fúæro</i> fåra	<i>fúærq</i>	<i>fúærun</i>	<i>fúæzur</i>

a) I Garbärg finnes ingen från ack. skild nom., utan heter obest. best. sg. nom. ack. *stúgu* stuga(n), *váðu* lada(n) etc.

¹) ljusöppning i eldhus

²) Med samma bet. finnes också *fláisa* f.

<i>gröfsyælo</i> grönsiska	<i>gröfsyælo</i>	—	<i>gröfsyælur</i>
<i>gróvo</i> potatishacka	<i>gróvo</i>	<i>grávoyn</i>	<i>grávour</i>
<i>gzpælo</i> rák (på is)	<i>gzpælo</i>	<i>gzpælyn</i>	<i>gzpæzur</i>
<i>íðo</i> bakström	<i>íðo</i>	<i>íðun</i>	<i>íður</i>
<i>klúvo</i> kluven stock	<i>klúvo</i>	<i>klúvoyn</i>	<i>klúvour</i>
<i>krávo</i> kráva	<i>krávo</i>	<i>krávoyn</i>	—
<i>kóko</i> kaka	<i>kóko</i>	<i>kákun</i>	<i>kákur</i>
<i>lino</i> lina	<i>lino</i>	<i>línun</i>	<i>línur</i>
<i>lúko</i> lucka	<i>lúko</i>	<i>lúkun</i>	<i>lúkur</i>
<i>lúto</i> lutning	<i>lúto</i>	<i>lútun</i>	—
<i>lágo</i> tillfällig sovplats	<i>lágo</i>	<i>lágun</i>	—
<i>lóðo</i> lada	<i>lóðo</i>	<i>láðun</i>	<i>láður</i>
<i>mýso</i> vassla	<i>mýso</i>	<i>mýsun</i>	—
<i>móro</i> mara	<i>móro</i>	<i>márun</i>	<i>márun</i>
<i>ráko</i> skovel	<i>ráko</i>	<i>rákun</i>	<i>rákur</i>
<i>rænsfsætó</i> diarré	<i>rænsfsætó</i>	<i>rænsfsætun</i>	—
<i>rúðo</i> ruda	<i>rúðo</i>	<i>rúðun</i>	<i>rúður</i>
<i>sáto</i> brudsäta	<i>sáto</i>	<i>sátun</i>	<i>sátur</i>
<i>skúæro</i> skåra	<i>skúæro</i>	<i>skúærun</i>	<i>skúæzur</i>
<i>snáro</i> snara	<i>snáro</i>	<i>snárun</i>	<i>snárun</i>
<i>sníðo</i> sned plogfåra	<i>sníðo</i>	<i>sníðun</i>	<i>sníður</i>
<i>spílo</i> ¹	<i>spílo</i>	<i>spílun</i>	<i>spílur</i>
<i>stúgo</i> stuga	<i>stúgo</i>	<i>stúgun</i>	<i>stúgur</i>
<i>súðo</i> svedjeland	<i>súðo</i>	<i>súðun</i>	<i>súður</i>
<i>sólo</i> svala	<i>sólo</i>	<i>sálun</i>	<i>sárun</i>
<i>tróðo</i> trampa	<i>tróðo</i>	<i>tróðun</i>	<i>tróður</i>
<i>tróno</i> trana	<i>tróno</i>	<i>trárun</i>	<i>trárun</i>
<i>tóðo</i> ²	<i>tóðo</i>	<i>táðun</i>	—
<i>uíko</i> vecka	<i>uíko</i>	<i>uíkun</i>	<i>uíkur</i>

Anm. 1. Endast i plur. förekomma talrika hithörande ord, t. ex. *átlakúr* lack, lank (d. v. s. det dåliga brännvin, som sist går över från brännvinspannan), *mágur* holme i Vansjön, *pænnggflásur* panninggräs, *smúæzur* smulor³.

Anm. 2. Nom.-formerna på -o, -q äro i avtagande i Åsen, isynnerhet i de ord i vilka *æ* växlar med *o* i stammen; dock råda i detta avseende mycket olika förhållanden i olika gårdar, så att former som t. ex. *kóko* kakan, *lóðo* ladan i vissa gårdar brukas av alla, ända

¹) lång, tunn träskiva

²) gräs på gödsad äng

³) Härtill finnes ett neutr. sg. *smúæl*.

ned till de yngsta barnen, i andra däremot genomgående ersatts av ack.-formerna *käky*, *lädy*.

Ann. 3. Talrika ortnamn — isynnerhet namn på bäckar ock åar — höra till denna dekl., så t. ex. *lutq* en myr, *gnidq* en myr-
malmsblästa, *uq* en å, *uqenq* Vanån.

Deklination VI: obest. sg. nom. —, best. pl. nom. -ar, akc. 1 i plur. (utom i gen. ock dat. hos vissa ord).

Paradigm: *dzjat* get.

§ 47.	obest.	best.
sg. nom. ack.	<i>dzjat</i>	<i>dzjate</i>
gen.	—	<i>dzjatnas</i>
dat.	<i>dzjat</i>	<i>dzjatn</i> l. <i>dzjatna</i>
pl. nom. ack.	<i>dzjatar</i>	<i>dzjatar</i>
gen.	—	<i>dzjatumas</i>
dat.	<i>dzjatum</i>	= obest.

§ 48. Såsom hörande till denna dekl. ha antecknats följande ord:

	best. sg. nom.	best. pl. nom.	best. pl. dat.
<i>qnd</i> hand ¹	<i>qnde</i>	<i>qndar</i>	<i>qndum</i>
<i>buæk</i> bok	<i>búæjse</i>	<i>búækar</i>	<i>búækum</i>
<i>bruæk</i> byxor	<i>brúæjse</i>	<i>brúækar</i>	<i>brúækum</i>
<i>art</i> ärt	<i>arte</i>	<i>artar</i>	<i>artum</i>
<i>gnit</i> gnet	<i>gnite</i>	<i>gnitar</i>	—
<i>gós</i> gås	<i>göse</i>	<i>gösar</i>	<i>gösuum</i>
<i>got</i> (dörr-, fönster-)fals	<i>gote</i>	<i>gotar</i>	<i>gotum</i>
<i>laus</i> lus	<i>läuse</i>	<i>löysar</i>	<i>läusuum</i>
<i>maus</i> mus	<i>mäuse</i>	<i>móysar</i>	<i>mäusuum</i>
<i>núæt</i> musiknot	<i>núæte</i>	<i>núætar</i>	—
<i>not</i> natt	<i>nöte</i>	<i>nétar</i>	—
<i>rand</i> rand	<i>rände</i>	<i>rändar</i>	<i>rændum</i>
<i>ruæt</i> rot	<i>ruæte</i>	<i>ruætar</i>	<i>ruætum</i>
<i>sild</i> sill	<i>silde</i>	<i>sildar</i>	<i>sildum</i>
<i>tæn</i> tand	<i>tæne</i>	<i>ténar</i>	<i>tænum</i> l. <i>tænnum</i>
<i>syv</i> solv	<i>sýve</i>	<i>sývar</i>	<i>sývum</i>

Deklination VII: obest. sg. nom. slutar på lång vokal (eller diftong), best. pl. nom. -ar l. -nar.

¹) Det vanliga ordet för 'hand' är dock *náv*.

Paradigm a: *fru* fru.

§ 49.	obest.	best.
sg. nom. ack.	<i>fru</i>	<i>frúne</i>
gen.	—	<i>frúnas</i>
dat.	<i>fru</i>	<i>frún</i> l. <i>frúna</i>

Plur. böjes i enlighet med dekl. I.

§ 50. Såsom följande denna flexionstyp ha antecknats följande ord:

<i>bru</i> bro	<i>brúne</i>	<i>brún</i>	<i>brúar</i>
<i>flö</i> nätfå	<i>flóne</i>	<i>flón</i>	<i>flöar</i>
<i>rö</i> vrå	<i>róne</i>	<i>rón</i>	<i>röar</i>
<i>skro</i> tunn plåt	<i>skróne</i>	<i>skrón</i>	<i>skróar</i>
<i>llo</i> slå	<i>llóne</i>	<i>llón</i>	<i>llöar</i>
<i>ö</i> å	<i>óne</i>	<i>ón</i>	<i>öar</i>
<i>a</i> ö	<i>éne</i>	<i>én</i>	<i>öar</i>

Ann. Endast i sg. förekommer ordet *sru* poa (best. nom. ack. *sru*, dat. *srun*)^a.

Paradigm b: *kluae* klo.

§ 51.	obest.	best.
sg. nom. ack.	<i>kluae</i>	<i>klúæne</i>
dat.	<i>kluae</i>	<i>klúæn</i>
pl. nom. ack.	<i>klúænar</i>	<i>klúænar</i>
dat.	<i>klúæm</i>	= obest.

§ 52. Så böjes även ordet

	best. sg.	best. pl. nom.	best. pl. dat.
<i>to</i> tå	<i>tóne</i>	<i>tónar</i> ^{b 1}	<i>tóm</i> ¹

Ann. Oregelbundet i sg. är *jsyr* ko:²

nom. ack.	<i>jsyr</i>	<i>jsýre</i>
gen.	—	<i>jsýrnas</i>
dat.	<i>jsyr</i>	<i>jsýrn</i>

Best. pl. nom. ack. *jsýnar*, gen. *jsýmas*, dat. *jsým*.

a) I Näset, Gåsvarv ock Garbärg är ordet neutrum, ock best. form heter alltså *sru*nad (Garbärg *sru*nar); övriga byar överensstämma med Åsen (Evetzbärg *sru*ne).

b) Evetsbärg *ténar*.

¹ Någon gång höras formerna *tónar*, *tóm*.

² Jfr sms. *jsýrali* korumpa.

3—09535. Levander, Älvdalsmålet.

Deklination VIII: släktskapsorden *syster* och *dötter*.

§ 53. Ordet *syster* syster har i sg. ingen särskild best. form och heter i nom. dat. ack. *syster*, gen. *systeras*. Plur. böjes sålunda:

	obest.	best.
nom. ack.	<i>syster</i>	<i>syster</i>
gen.	—	<i>systeras</i>
dat.	<i>syster</i>	= obest.

Endast i plur. böjes *dötter* dotter och här i likhet med *syster*, alltså *döttrar* döttrar, *döttrarna* döttrarna etc.

Ann. Endast i så måtto, att de ha en gen. på *-as*, böjas orden *fästmor* farmor och *mormor* eller *mormor* mormor. Orden *fäster* faster och *myster* moster ha utom denna gen. en plur. på *-ar* (best. *-ur*, böjd enligt § 41), t. ex. *fästrur* fastrarna.

Deklination IX: fem. personnamn.

§ 54. De flästa fem. personnamn böjas endast i så måtto, att de ha en gen. på *-as*, t. ex. *Brita* Brita, *Gärtrud* Gärtrud, *Margit* Margit (gen. *margitas*), *Maria* Maria (gen. *marias*).

§ 55. Fem. personnamn, som ändas på *-a*, böjas enligt följande paradigmm:

nom.	<i>Anna</i> Anna
gen.	<i>Annas</i>
dat. ack.	<i>Anna</i> ^a ;

så böjas t. ex. *Hilda* Hilda, *Maja* Maja.¹

§ 56. Fem. personnamn, som ändas på nasalerad vokal, böjas enligt följande paradigmm:

nom. ack.	<i>Elin</i>
gen.	<i>Elinas</i>
dat.	<i>Elin</i> ;

så *Justina* Justina (dat. *Justina*), *Katrina* Katrina (dat. *Katrina*), *Kerstin* Kerstin (dat. *Kerstin*).

Ann. Om ett fem. personnamn föregås av dem. pron., får det dativändelsen *-yn*, t. ex. *hon* *syster* *is-syster* *is-syster* *is-syster* hon är syster till den här Margit.

a) Karlsarvet har *Anna*, Loka *Anna* (se vidare s. 30 not. a).

¹) Hithörande ord, som ändas på *-na* (men ej på *-na*), ha en särskild vokativ, som är ändelselös (jfr s. 24, not 2 vok. *las*, ock s. 31, not 2 vok. *myn* mor), t. ex. *Lina* (av *Lina* Lina), men t. ex. *Ar-ö-Anna* hör på, Anna!

C. Neutra.

Deklination I: obest. sg. nom. —, best. sg. dat. *-e*.

Paradigm a: *buärd* bord.

§ 57.	obest.	best.
sg. nom. ack.	<i>buärd</i>	<i>buärdad</i>
	dat. <i>buärda</i>	<i>buärde</i> ^a
pl. nom. ack.	<i>buärd</i>	<i>buärde</i> ^b
	dat. <i>buärdum</i>	= obest.

§ 58. Denna flexionstyp följa de allra flästa långstaviga neutra, som ändas på konsonant¹, t. ex.

<i>aks</i> ax; aktie	<i>aksad</i>	<i>akse</i>	<i>akse</i>
<i>akör</i> ackord	<i>akörad</i>	<i>aköre</i>	—
<i>aus</i> hus	<i>ausad</i>	<i>ause</i>	<i>ause</i>
<i>baur</i> förrådsbod	<i>baurad</i>	<i>baurē</i>	<i>baurē</i>
<i>biäl</i> betsel	<i>biälad</i>	<i>biäle</i>	<i>biäle</i>
<i>blyäs</i> blyertspänna	<i>blyäsad</i>	<i>blyäse</i>	—
<i>brös</i> brosch	<i>brösad</i>	<i>bröse</i>	<i>bröse</i>
<i>bös</i> bäs	<i>bösad</i>	<i>böse</i>	<i>böse</i>
<i>ämän</i> hemman	<i>ämänad</i>	<i>ämäne</i>	<i>ämäne</i>
<i>är</i> ärr	<i>ärad</i>	<i>äre</i>	<i>äre</i>
<i>fil</i> filmjolk ²	<i>filad</i>	<i>file</i>	—
<i>fros</i> ladugård	<i>frosad</i>	<i>frose</i>	<i>frose</i>
<i>fötn</i> handtag	<i>föttnad</i>	<i>fötne</i>	<i>fötne</i>
<i>gårdn</i> gardin	<i>gårdnad</i>	<i>gårdne</i>	<i>gårdne</i>
<i>grün</i> ³	<i>grünad</i>	<i>grüne</i>	—
<i>grün</i> grund	<i>grünad</i>	<i>grüne</i>	<i>grüne</i>
<i>güev</i> golv	<i>güevad</i>	<i>güeve</i>	<i>güeve</i>
<i>krytör</i> kreatur	<i>krytörad</i>	<i>krytöre</i>	<i>krytöre</i>
<i>krovs</i> ansikte	<i>krovsad</i>	<i>krovsē</i>	—
<i>livärn</i> oväsen	<i>livärnad</i>	<i>livärne</i>	—

a) Evetsbärg *buärdē*.

b) Evetsbärg *buärdē*.

¹) Undantag anföras §§ 59—64, 70, anm. 2.

²) Ordet *fil* 'fel' böjes däremot enligt dekl. II.

³) av säd beredd föda

<i>luæð</i> lod	<i>luæð</i>	<i>luæðæ</i>	<i>luæðæ</i>
<i>lókön</i> lakan	<i>lókönæð</i>	<i>lókönæ</i>	<i>lókönæ</i>
<i>røjsals</i> ngt att röka ¹	<i>røjsalsæð</i>	<i>røjsalsæ</i>	—
<i>sfsíp</i> skepp	<i>sfsípad</i>	<i>sfsípa</i>	<i>sfsípa</i>
<i>tjúær</i> tjurved	<i>tjúærad</i>	<i>tjúæra</i>	—
<i>uæn</i> horn	<i>uænæð</i>	<i>uænæ</i>	<i>uænæ</i>
<i>ot</i> agn, bete	<i>ótæð</i>	<i>ótæ</i>	—
<i>öl</i> öl	<i>ólæð</i>	<i>ólæ</i>	—

Anm. 1. Efter prep. *at* 'till' förekommer i en del uttryck en obest. sg. gen. på -s, t. ex. *at-lárus* vid liv, *at-lóns* till löns, *at-móls* till måls.

Anm. 2. Ändelsen -a i obest. sg. dat. saknas hos två- och flerstaviga, alltså *kriptyr*, *lókön* etc.

Anm. 3. Neutra på -ð få best. sg. nom. ack. = obest., alltså t. ex. *brøð* brödet, *siloræð* seldonet; så ock *fræmænd* främmandet samt ord på -ænd, t. ex. *ärænd* ärendet.

Anm. 4. Sms. med -aus -hus få i best. sg. samma ändelser som dekl. IV, så t. ex. *in-bøtlaus* inne i båthuset, *nordq raldlaus* norr om eldhuset, *q-skållaus* på avträdet, *stärbaus* stärbhuset.

Anm. 5. Endast i plur. förekommer *sýskun* syskon (best. nom. ack. *sýskunæ*, dat. *sýskunum*).

Anm. 6. Ordet *bæn* ben har i obest. nom. ack. biformen *bæ*.

Anm. 7. Smärre avvikelser visa *bær* bärg, som i pl. dat. heter *bærgum*, *or* år, som får ändelsen -at i uttr. *ad-orat* åt åre, ock *örn* hörn, som i plur. böjes enligt § 41, alltså obest. pl. nom. *örnær*, best. *örnær*.

Paradigm b: *fuæk* människa; folk.

59.	obest.	best.
sg. nom. ack.	<i>fuæk</i>	<i>fúæjsæð</i>
dat.	<i>fúæjsæ</i>	<i>fúæjsæ</i>
pl. nom. ack.	<i>fuæk</i>	<i>fúæjsæ</i>
dat.	<i>fúækum</i>	= obest.

§ 60. Denna flexionstyp följa långstaviga neutra, som ändas på *k*, *l*, *g* med föregående kons., *g*, t. ex.

<i>áfliæk</i> apotek	<i>áfliæjsæð</i>	<i>áfliæjsæ</i>	—
<i>fäbræk</i> fabrik	<i>fäbræjsæð</i>	<i>fäbræjsæ</i>	—
<i>læræk</i> lik	<i>læræjsæð</i>	<i>læræjsæ</i>	<i>læræjsæ</i>
<i>mæræk</i> bomärke	<i>mæræjsæð</i>	<i>mæræjsæ</i>	<i>mæræjsæ</i>

¹⁾ På samma sätt böjas alla de talrika orden på -als, t. ex. *diskals* något som skall diskas, *dúpals* dopp, *rátals* något att äta, *stärjsals* stärksaker.

<i>lygg</i> bärris	<i>lyngæð</i>	<i>lyngæ</i>	—
<i>ak</i> hackat kött	<i>ájsæð</i>	<i>ájsæ</i>	—

Paradigm c: *tug* tåg.

§ 61.	obest.	best.
sg. nom. ack.	<i>tug</i>	<i>túæð</i>
dat.	<i>túa</i>	<i>túa</i>
pl. nom. ack.	<i>tug</i>	<i>túa</i>
dat.	<i>tugum</i>	= obest.

§ 62. Denna flexionstyp följa neutra, som ändas på *g* med föregående vokal, t. ex.

<i>lag</i> lag (sällskap)	<i>láæð</i>	<i>láæ</i>	<i>láæ</i>
<i>mæg</i> urin	<i>míæð</i>	<i>míæ</i>	—
<i>sæg</i> sänka ¹	<i>síæð</i>	<i>síæ</i>	—
<i>llæg</i> slag	<i>lláæð</i>	<i>lláæ</i>	<i>lláæ</i>
<i>suæg</i> svalg	<i>suáæð</i>	<i>suáæ</i>	—
<i>tæg</i> tjug	<i>túæð</i>	<i>túæ</i>	<i>túæ</i>
<i>tyg</i> tyg	<i>týæð</i>	<i>týæ</i>	<i>týæ</i>
<i>uæmæg</i> oförstånd. barn	<i>uæmææð</i>	<i>uæmææ</i>	<i>uæmææ</i>

Anm. Både långstaviga och kortstaviga ord förekomma inom denna dekl., vilket framgår av pl. dat.: *llægum* slag, *r-rúæslægum* i Roslagen, *tægum* tyger, *túum* tjug.

Paradigm d: *fíggar* finger.

§ 63.	obest.	best.
sg. nom. ack.	<i>fíggar</i>	<i>fígræð</i>
dat.	<i>fígrær</i>	<i>fígrær</i>
pl. nom. ack.	<i>fíggar</i>	<i>fígrær</i>
dat.	<i>fígrum</i>	= obest.

§ 64. Denna flexionstyp följa sådana två- eller flerstaviga neutra, som synkopera ultimas vokal, t. ex.

<i>ágal</i> hagel	<i>áglæð</i>	<i>áglæ</i>	<i>áglæ</i>
<i>dáupæn</i> dun	<i>dáupnæð</i>	<i>dáupnæ</i>	—
<i>dýææn</i> dygn	<i>dýægnæð</i>	<i>dýægnæ</i>	<i>dýægnæ</i>
<i>flúðær</i> flor	<i>flúðræð</i>	<i>flúðræ</i>	<i>flúðræ</i>
<i>glúter</i> tunn surmjölk	<i>glútræð</i>	<i>glútræ</i>	—
<i>kámfar</i> kamfer	<i>kámfræð</i>	<i>kámfræ</i>	—
<i>mærkæn</i> mörker	<i>mærknæð</i>	<i>mærknæ</i>	—
<i>námæn</i> namn	<i>námnað</i>	<i>námna</i>	<i>námna</i>

¹⁾ ställe, där vatten sipprar fram

sáuval sovel	sáuvlæð	sáuvlæ	—
stámæn fördämning	stámnæð	stámnæ	stámnæ
stýval stövel	stývlæð	stývlæ	stývlæ
uáðar väder	uáðræð	uáðræ	—

Anm. 1. Avvikande böjning har *óvud* huvud, best. sg. nom. ack. *óvud*, dat. *óvde* l. *óvde*, pl. nom. ack. *óvude*.

Anm. 2. Närmast hit hör även *uátn* vatten, best. nom. ack. *uátnæð*.

Deklination II: obest. sg. nom. —, best. sg. dat. -t.

Paradigm: *næt* nät.

§ 65.

	obest.	best.
sg. nom. ack.	<i>næt</i>	<i>nætad</i>
	dat. <i>náti</i>	<i>náti</i>
pl. nom. ack.	<i>næt</i>	<i>nætæ</i>
	dat. <i>nátum</i>	= obest.

§ 66. Såsom följande denna flexionstyp ha antecknats ett stort antal neutra, som alla äro kortstaviga ock ändas på konsonant, t. ex.

<i>ándlæt</i> kind	<i>ándlætad</i>	<i>ándlæt</i>	<i>ándlætæ</i>
<i>áv</i> hav	<i>ávad</i>	<i>áv</i>	—
<i>blæð</i> blad	<i>blæð¹</i>	<i>blæði</i>	<i>blæðæ</i>
<i>blæk</i> skoglöst bärg ²	<i>blækseð</i>	<i>blækse</i>	<i>blækseæ</i>
<i>brænduæn</i> brännvin	<i>brænduænæð</i>	<i>brænduæn</i>	—
<i>buæð</i> bud	<i>buæð¹</i>	<i>buæði</i>	<i>buæðæ</i>
<i>dræt</i> smuts ³	<i>drætad</i>	<i>dræt</i>	—
<i>drup</i> droppe	<i>drupæð</i>	<i>drup</i>	—
<i>fæt</i> fat	<i>fætad</i>	<i>fæt</i>	<i>fætæ</i>
<i>flot</i> flott	<i>flótad</i>	<i>flót</i>	—
<i>föstöv</i> farstu	<i>föstövað</i>	<i>föstövi</i>	<i>föstövaæ</i>
<i>glás</i> glas; fönster	<i>glásæð</i>	<i>glási</i>	<i>glásæ</i>
<i>græn</i> gråt	<i>grænæð</i>	<i>græni</i>	—
<i>grus</i> grus	<i>grúsað</i>	<i>grúsi</i>	—
<i>rúæl</i> hjul	<i>rúælæð</i>	<i>rúæli</i>	<i>rúælæ</i>
<i>kápæl</i> kapell	<i>kápælæð</i>	<i>kápæli</i>	—
<i>kær</i> kar	<i>kærað</i>	<i>kæri</i>	<i>kæraæ</i>

¹) Jfr § 58, anm. 3.

²) Jfr §§ 59, 60; pl. dat. *blækum*.

³) Jfr *dræt* m. 'lort' enligt § 1.

<i>kæv¹</i>	<i>kævad</i>	<i>kævi</i>	—
<i>krut</i> krut	<i>krútað</i>	<i>krúti</i>	—
<i>fsjvæt</i> kött	<i>fsjvætad</i>	<i>fsjvæti</i>	—
<i>næs</i> näs ²	<i>næsæð</i>	<i>nási</i>	<i>næsæ</i>
<i>næv</i> näsa	<i>návad</i>	<i>návi</i>	<i>návæ</i>
<i>læð</i> led (i gårdsgård)	<i>læð</i>	<i>læði</i>	<i>læðæ</i>
<i>uæl</i> håll	<i>úælæð</i>	<i>úæli</i>	<i>úælæ</i>
<i>pær</i> par	<i>pærað</i>	<i>pæri</i>	<i>pæraæ</i>
<i>sælskap</i> sällskap	<i>sælskápæð</i>	<i>sælskápi</i>	—
<i>skæl</i> skal	<i>skálæð</i>	<i>skáli</i>	<i>skálæ</i>
<i>skæv</i> avskalad bark	<i>skávad</i>	<i>skávi</i>	—
<i>sker</i> klippa	<i>skérað</i>	<i>skéri</i>	<i>skéraæ</i>
<i>sfjsyr</i> tjock surmjölk	<i>sfjsýrad</i>	<i>sfjsýri</i>	—
<i>skuæt</i> skott	<i>skúætad</i>	<i>skúæti</i>	<i>skúætæ</i>
<i>skrin</i> skrin	<i>skrinæð</i>	<i>skriði</i>	<i>skriðiæ</i>
<i>smuæl</i> smula	<i>smúælæð</i>	<i>smúæli</i>	<i>smúælæ</i>
<i>smýær</i> smör	<i>smýærad</i>	<i>smýæri</i>	—
<i>suæð</i> soppa	<i>suæð</i>	<i>súæði</i>	—
<i>spuæð</i> spö	<i>spuæð</i>	<i>spúæði</i>	<i>spúæðæ</i>
<i>spuær</i> spår	<i>spúærad</i>	<i>spúæri</i>	<i>spúæraæ</i>
<i>spæl</i> spel	<i>spílað</i>	<i>spíli</i>	<i>spílaæ</i>
<i>tæk</i> tak	<i>tækæð</i>	<i>tækse</i>	<i>tækseæ</i>
<i>uæk</i> veck	<i>uækæð</i>	<i>uækse</i>	<i>uækseæ</i>
<i>uæt</i> förstånd	<i>uítad</i>	<i>uíti</i>	—

Anm. 1. Hit höra också talrika sms., vilkas senare sms.-led motsvaras av långstaviga ord, t. ex. *ærmklæð* kvinnohalsduk (dat. *ærmklæði*; jfr *klæða* enligt dekl. III), *spisæl* spisöl (dat. *spisæli*; jfr *æl* enligt dekl. I), *ymbör* strö (under kreaturen, dat. *ymböri*), *uærmöl* vadmal (dat. *uærmöli*).

Anm. 2. Ordet *bær* bär (pl. dat. *bærum*, med sms. såsom *fölbærum* hallonen) har sg. dat. enligt dekl. I, alltså best. *bæraæ* (sins. *fölbæraæ*).

Anm. 3. Ordet *tæn* tenn (dat. *tæni*) har i obest. sg. nom. ack. en biform *tæ*; jfr sms. *tistöp* tennstop ock *titaldrök* tennballrik (med onasal. *t*).

¹) skum, som bildas vid kokning av vassla

²) Best. form förekommer också som bynamn i Älvdalen, t. ex. *an-bjögær* *ostar-q-nási* han bor i Näset.

Deklination III: obest. sg. nom. -a, best. sg. dat. -a.

Paradigm: *därjse* dike.

§ 67.	obest.	best.
sg. nom. ack.	<i>därjse</i>	<i>därjsad</i>
dat.	<i>därjse</i>	<i>därjsa</i>
pl. nom. ack.	<i>därjse</i>	<i>därjsa</i>
dat.	<i>därjsum</i>	= obest.

§ 68. Denna flexionstyp följa ett stort antal tvåstaviga neutra på -a, t. ex.

<i>ångza</i> ängf	<i>ångzad</i>	<i>ångza</i>	<i>ångza</i>
<i>bräda</i> bräde	<i>brädad</i>	<i>bräda</i>	= dat.
<i>bröyna</i> bryne	<i>bröynad</i>	<i>bröyna</i>	= dat.
<i>äna</i> panna	<i>änad</i>	<i>äna</i>	= dat.
<i>fäna</i> fräken	<i>fänad</i>	<i>fäna</i>	—
<i>fya</i> följe	<i>fypad</i>	<i>fya</i>	—
<i>kläda</i> kläde (tygsort) ¹	<i>klädad</i>	<i>kläda</i>	—
<i>träda</i> träde	<i>trädad</i>	<i>träda</i>	= dat.

Anm. 1. Ordet *ära* öre har i best. form samma ändelser som dekl. IV, alltså sg. nom. ack. *ärad* (med sms. *pänriggörad* slanten).

Anm. 2. En obest. sg. gen. på -s finnes efter prep. *at* 'till' i uttr. sådana som t. ex. *at-ångzas* till ängesslätt.

Anm. 3. Sms. neutra, vilkas senare sms.-led är ett ord av typen *därjse*, följa vanligen dekl. I, så t. ex. *füerfütet* 'strumpor', *säckbräd* 'schackbräde', *skärpångz* 'änge på hård mark'; somliga följa dock dekl. II, se § 66, anm. 1.

Deklination IV: obest. sg. nom. -a, best. sg. dat. -a.

Paradigm: *öga* öga.²

§ 69.	obest.	best.
sg. nom. ack.	<i>öga</i>	<i>ögad</i>
dat.	<i>öga</i>	<i>öga</i>
pl. nom. ack.	<i>öga</i>	<i>öga</i> ³
dat.	<i>ögum</i>	= obest.

a) I Näset, Gåsvarv, Garbärg ock Evetsbärg böjes ordet i plur. som fem., alltså *ögur* 'ögon(en)'; den neutrala formen återfinnes dock (utom i Evetsbärg) i uttrycket *um-ögur* 'omkring ögonen', t. ex. *röd um-ögur* 'röd i ansiktet'. Övriga byar överensstämmer med Äsen.

¹) Plur. *kläda* (best. *kläda*) betyder 'kläder'.

²) Jfr sms. *ögenbröyna* ögonbrynen, *ögenkalng* gumma som botar folks ögon.

§ 70. Denna flexionstyp följa ett stort antal neutra på -a, t. ex.

<i>flöta</i> flöte	<i>flödad</i>	<i>flöta</i>	<i>flötu</i>
<i>gläda</i> ¹	<i>glädad</i>	<i>gläda</i>	—
<i>järta</i> järta	<i>järtad</i>	<i>järta</i>	<i>järtu</i>
<i>kuika</i> kvicke	<i>kuikad</i>	<i>kuika</i>	—
<i>mäda</i> midja	<i>mädad</i>	<i>mäda</i>	—
<i>mälta</i> mjälte	<i>mältad</i>	<i>mälta</i>	<i>mältu</i>
<i>njura</i> njure	<i>njurad</i>	<i>njura</i>	<i>njuru</i>
<i>nästa</i> nystan	<i>nästad</i>	<i>nästa</i>	<i>nästtu</i>
<i>rüpsa</i> ²	<i>rüpsad</i>	<i>rüpsa</i>	<i>rüpsu</i>
<i>rästa</i> gavelröste	<i>rästad</i>	<i>rästa</i>	<i>rästtu</i>
<i>lläjsa</i> gröpe	<i>lläjsad</i>	<i>lläjsa</i>	—
<i>stika</i> sticka	<i>stikad</i>	<i>stika</i>	<i>stiku</i>
<i>söka</i> sänke	<i>sökad</i>	<i>söka</i>	—
<i>ära</i> öra ³	<i>ärad</i>	<i>ära</i>	<i>äru</i>

Anm. 1. Hit höra en mängd neutrala substantiverade adjektiv, t. ex. *flöta* fett, *gämbla* gammal sak, *güäda* godsaker, *nija* något nytt (speciellt = 1. nyupptaget änge, 2. nymåne), *röda* något rött (spec. = kvicke), *suarta* något svart (spec. = pupill), *söra* ömt ställe, *uarta* något vitt (spec. = 1. vete, 2. arsenik), *uöta* något vått (spec. = dryckesvaror).

Anm. 2. Hit höra också de i obest. sg. på konsonant slutande orden *siägal* järn, som kringför löparen i en kvarn (best. nom. ack. *siäglad*, jfr sms. *kuänsiäglad*) ock *ölter* altare (best. nom. ack. *öltrad*, dat. *öltra*).

Anm. 3. Närliggande äro de båda kortstaviga orden *ändovd* handtag (best. nom. ack. *ändovöd*, dat. *ändovöda*) ock *brumo* den böjda del av lien, som fästes vid skaftet (best. nom. ack. *brumod*, jfr sms. *ljo-brumöd*).

Deklination V: obest. sg. nom. —, best. sg. dat. -na.

Paradigm: *trä* träd.

§ 71.	obest.	best.
sg. nom. ack.	<i>trä</i>	<i>trä</i>
dat.	<i>trä</i>	<i>träna</i>
pl. nom. ack.	<i>trä</i>	<i>träna</i>
dat.	<i>träna</i>	= obest.

¹) glatt, glänsande bark

²) viss mängd hö, utbredd till torkning. Av yngre personer säges också *rüfsa* f.

³) Jfr sms. *ärnskrök* ytteröra.

§ 72. Såsom följande denna flexionstyp ha antecknats följande neutra, alla enstaviga ock slutande på konsonant:

	best. sg. nom.	best. sg. dat.	pl. dat.
<i>bly</i> bly	<i>blyt</i>	<i>blyne</i>	—
<i>bu</i> bo	<i>but</i>	<i>bune</i>	<i>bym</i>
<i>fræ</i> frö	<i>fræt</i>	<i>fræne</i>	<i>fræm</i>
<i>knæ</i> knä	<i>knæt</i>	<i>knæne</i>	<i>knæm</i>
<i>stræ</i> strå	<i>stræt</i>	<i>stræne</i>	<i>stræm</i>
<i>tuæ</i> blånor	<i>tuæt</i>	<i>tūæne</i>	—
<i>ø</i> hö	<i>øt</i>	<i>øne</i>	—

Anm. Hit hör också det på konsonant slutande *trug* 'tråg', best. sg. nom. ack. *trut*, dat. *trūne*, pl. nom. ack. *trūne*, dat. *trūm*.

§ 73. **Oböjliga** äro ett stort antal neutrala ord, så t. ex. *dågsät* dagens slut, *flað* boskap, *låto* mat, *kåfi* kaffe, *kræm* kräm, *markurum* arsenik; vidare de talrika värbalsubstantiven på *-an* ock *-on*, t. ex. *glæpsan* smäll i dörrarna, *kræan* skrikande, *gópqn* gapande, *låsqn* läsande, ock de ortnamn, som ha de själva böjliga *stämæn* 'damm' ock *bær* 'bärg' som senare sms.-led, t. ex. *flöpstämæn*, *nitstämæn*, *öbyænstämæn* tre myrängar, *öytsbær* Hykiebäret.

ADJEKTIVEN.

A. Obestämd form.

a) Adj. står självständigt.

Paradigm I: *stur* stor.

§ 74.	m.	f.	n.
sg. nom.	<i>stur</i>	<i>stur</i>	<i>sturt</i>
dat.	<i>stūrum</i>	<i>stur</i>	<i>stūro^a</i>
ack.	<i>stūran</i>	<i>stūra</i>	= nom.
pl. nom.	<i>stūrer</i>	= m.	<i>stūru</i>
dat.	<i>stūrum</i>	= m.	= m.
ack.	<i>stūra</i>	<i>stūrer</i>	= nom.

Exempel i satser: *ig-bælar* *mt-brük* *æt-låkt* *kåfat*, *gok-äter* *æn-stūro* jag kan inte begagna ett sådant litet fat, gå efter ett stort, *lænar* *ro-sūnder* gångjärnet är söndrigt, *gok-åta* *tūæn* *uætum* gå efter två vita, *bær* *ig-ad-aft* *kūlu* *stūrer* bara flickorna vore stora, *ig-a-isyæpt-dæm* *gæru* jag har köpt dem (se. *klæda* kläderna) färdiggjorda.

§ 75. Denna böjningstyp följa de allra flesta adj., t. ex.

	sg. n. nom. ack.	pl. nom.
<i>åutstæld¹</i>	<i>åutstält</i>	<i>åutstälder</i>
<i>åutuīnd</i> ut- ock invänd	<i>åutuīnt</i>	<i>åutuīnder</i>
<i>åvlåugg</i> avlång	<i>åvlåuggt</i>	<i>åvlåuggar</i>
<i>bærg</i> fullgod	<i>bærkt</i>	<i>bærgar</i>

a) Sg. dat. n. heter i byarna väster om Dalälven *stūra*, i övriga byar *stūru*.

¹⁾ som råkat i en obehaglig situation

	sg. n. nom. ack.	pl. nom.
<i>düktig</i> duktig	<i>düktit</i>	<i>düktigar</i> ^a
<i>döfyäd</i> dödfödd	<i>döfyæt</i>	<i>döfyædar</i>
<i>iemgär</i> hemmagjord	<i>iemgärt</i>	<i>iemgärer</i>
<i>flyt</i> odryg	<i>flyt</i>	<i>flytar</i>
<i>frusnäm</i> frusen	<i>frusnämt</i>	<i>frusnämär</i>
<i>fyær</i> färdig att fara	<i>fyært</i>	<i>fyärer</i>
<i>iüäl</i> ihålig	<i>iüält</i>	<i>iüälar</i>
<i>klay</i> lätt att klyva	<i>klayt</i>	<i>klayar</i>
<i>krügglät</i> m. rundlagt ansikte	<i>krügglät</i>	<i>krügglätär</i>
<i>küæstal</i> besvärlig	<i>küæstalt</i>	<i>küæstalar</i>
<i>lägsäm</i> lagom	<i>lägsämt</i>	<i>lägsämär</i>
<i>lägum</i> lagom ¹	<i>lägumt</i>	<i>lägumär</i>
<i>lärk</i> lik	<i>lärkt</i>	<i>lärkär</i>
<i>måktig</i> långsam	<i>måkläkt</i> l. <i>måklät</i>	<i>måklägar</i>
<i>sängänd</i> hungrig	—	<i>sängänder</i>
<i>sjsym</i> skum	<i>sjsympt</i>	<i>sjsymär</i>
<i>skölug</i> konkav	<i>skölut</i>	<i>skölugär</i> ^b
<i>slät</i> slät	<i>slät</i>	<i>slätär</i>
<i>slæg</i> som bör slås (om äng)	<i>slækt</i>	<i>slægär</i>
<i>smäl</i> smal; mager	<i>smält</i>	<i>smälär</i>
<i>snarv</i> skrovlig	<i>snarpt</i>	<i>snarvär</i>
<i>snüæäl</i> snöbetäckt	<i>snüæält</i>	<i>snüæälär</i>
<i>stærd</i> stel	<i>stært</i>	<i>stærdär</i>
<i>stut</i> kort	<i>stut</i>	<i>stutär</i>
<i>sünd</i> söndrig	<i>sünt</i>	<i>sündär</i>
<i>suäger</i> svag	<i>suägart</i>	<i>suäger</i>
<i>trouäkst</i> trögväxt	<i>trouäkst</i>	<i>trouäkster</i>
<i>av</i> duktig	<i>apt</i>	<i>ävar</i>

Ann. 1. Adj. på *-sk* ha sg. n. nom. ack. på *-kst*, t. ex. *bakst* beskt, *fakst* färskt, *fräkst* friskt.

Ann. 2. I det sms. adj. *bröt-um* 'brädslande' böjes endast i: a sms.-leden, t. ex. *ir-a-sö bröt-um* är det så bråttom? *iri-so-brötär-um* I han så bråttom.

- a) Alla bymål utom Åsenmålet ha *düktig*.
b) » » » » » *skölug*.

¹) På samma sätt böjas alla adj. på *-um*, t. ex. *brædum* bred-bent (jfr *bræd* bred), *ündrum* som undrar, *uärdum* vid, *yærum* yr.

Ann. 3. Adj. på *-ad* ock *-od*^a avvika däruti, att sg. n. nom. ack. ej har *t*-ändelse, utan slutar på *-ad*, resp. *-od*, t. ex. *fulmotöd* fullmoget, *stölgrädad* för hårt gräddat.

Ann. 4. Adj. *brä* bra är ändelselöst i sg. n. nom. ack. *stad-ra sköpad* *i-brä* det här skåpet är bra (men *bräer*, *bräqn* etc.).

Ann. 5. Nämnas bör, att adj. på *-ug* motsvaras av adverb på *-ut*, adj. på *-ig* av adv. på *-it*, adj. på *-lig*, *-lig* av adv. på *-li*, *-li*, t. ex. *uitut* förståndigt, *fätit* fattigt, *güæduila* godvilligt, *ävleänskli* avsides.

Ann. 6. Adj. *tuær* 'torr' heter i n. *tuært*.

Paradigm II: *bär* bar, naken.

§ 76.	m.	f.	n.
sg. nom. <i>bär</i>	<i>bär</i>	<i>bär</i>	<i>bert</i>
ack. <i>bärqn</i>	<i>bära</i>		= nom.
pl. nom. <i>bärir</i>	= m.		<i>bäru</i>

Exempel i satser: *bär ig-ad-dugo fö-qn fräqn* bara jag kunde få honom snäll, *fä-sjö, um-ig-dug-fö-qn gläda* få se, om jag kan få henne glad, *pöykar vro-so-lätir* pojkar äro så lata, *bäraq vro-bäru* bärgen äro bara.

§ 77. Såsom hithörande ha antecknats följande adj., alla kortstaviga:

	pl. m. f.
<i>fräk</i> snäll	<i>fräjsir</i> ^b
<i>gläd</i> glad	<i>glädär</i>
<i>ifär</i> dräktig (om får)	<i>ifarär</i>
<i>lat</i> lat	<i>lätär</i>
<i>snar</i> snabb	<i>snärär</i>
<i>tuær</i> brant	<i>tuärär</i>

Paradigm III: *liten* liten.

§ 78.	m.	f.	n.
sg. nom. <i>liten</i>	<i>lita</i>	<i>lita</i>	<i>litad</i>
dat. <i>lilum</i>	—	—	—
ack. <i>lilqn</i>	<i>lilla</i>		= nom.
pl. nom. <i>lillar</i>	<i>lillar</i>	<i>lilly</i>	
dat. <i>lillum</i>	= m.	= m.	
ack. <i>lilla</i>	= nom.	= nom.	

a) Adj. på *-ad* ock *-od* motsvaras i Västmyckeläng alternativt, i Väsa uteslutande av adj. på *-adn* ock *-odn*, t. ex. *uäradn* villig, *uärdugödn* elak.

b) I Evetsbärg finnas inga kortstaviga adj.; alltså heter det *fräkar* snälla, *glädar* glada etc.

Anm. I obet. ställning användes i sg. n. nom. ack. en biform *lit*, t. ex. *gäv-mig lit-ov-käfi* giv mig litet kaffe! — Som plur. av *liten* brukas oftast former av adj. *smör*; se § 85.

Exempel i satser: *mas-kästa ua-lita* medan Kerstin var iten, *a-ua*, *mas-ig-ad-úlov og-ándis lilla* det var medan Olov ock Anders voro små, *ig-ad-läs lilla* *min-mig* jag hade den lille Lars med mig.

§ 79. Till denna flexionstyp höra långstaviga adj. på *-in*, *-en*, *-n* med akc. 2, t. ex.

<i>ärmin</i> sorgsen	—	<i>ärnär</i>
<i>biden</i> fuktig (om halm, hö etc.)	<i>bidedad</i>	<i>bidenär</i>
<i>dynnsin</i> härsken	<i>dynnsad</i>	—
<i>iggen</i> inbunden, tvär	<i>igged</i>	<i>iggnär</i>
<i>inträgen</i> enträgen	<i>inträged</i>	<i>inträgnär</i>
<i>föfallen</i> förfallen	<i>föfäled</i>	<i>föfälnär</i>
<i>lisen</i> ledsen	—	<i>lisenär</i>
<i>gräsgrün</i> gräsbeväxt	<i>gräsgrüed</i>	[<i>gräsgrüeder</i>]
<i>mügen</i> mogen ¹	<i>müged</i>	<i>müegnär</i>
<i>rölärsin</i> hudlös	<i>rölärsad</i>	<i>rölärsnär</i>
<i>skrütsin</i> hopskrumpen	<i>skrütsad</i>	<i>skrütsnär</i>
<i>süelän</i> svullen	<i>süeläed</i>	<i>süelänär</i>
<i>süeltin</i> svulten	—	<i>süeltinär</i>

Anm. Ytterst sällan höres sg. f. nom. på *-e*, de allra flesta adj. ha antagit de mask. ändelserna *-n*, *-in*, *-en*^a. Undantag äro *liten* ock *yksä* tjurgalen, där endast den fem. formen förekommer.

Paradigm IV: *hemvävd*.

§ 80.	m.	f.	n.
sg. nom.	<i>hemvävdin</i>	<i>hemvävd</i>	<i>hemvävd</i>
ack.	<i>hemvävdin</i>	—	= nom.
pl. nom.	<i>hemvävdinär</i>	= m.	<i>hemvävdin</i>

Exempel i satser: *güena i-lödi* skogsfrun är luden, *isu-ia kläde* *iro-hemvävdin* de här kläderna äro hemvävda, *süemügar* *iro-so-uäsbitnär* knotten stickas så vasst, *ölda fon sö* *dig äut-farnän* aldrig får man se dig trött.

a) De flesta bymälen ha fem. = mask. *liten*; formen *lita* finnes, utom i Åsen, endast i Brunsbärg, Loka ock Klitten.

¹) På samma sätt böjas t. ex. *güetrün* godtrogen, *üetrün* miss-tänksam.

§ 81. Denna flexionstyp följa kortstaviga adj. på *-in*, t. ex.

<i>äutferin</i> trött	—	<i>äutfernär</i>
<i>düvin</i> olustig	—	<i>düvnär</i>
<i>fälskuætin</i> skadskjuten	<i>fälskuæfid</i>	<i>fälskuætnär</i>
<i>gälän</i> på tok	<i>gäläd</i>	<i>gälänär</i>
<i>kuävän</i> kvav	<i>kuäväd</i>	—
<i>litætin</i> lättäten	<i>litæfid</i>	<i>litætnär</i>
<i>lödin</i> luden	<i>löäd</i>	<i>lödnär</i>
<i>müælin</i> mulen	<i>müælid</i>	<i>müælnär</i>

Anm. 1. Tämligen sällan höres sg. f. nom. på *-i*; vanligen har den fem. formen ersatts av den maskulina, t. ex. *märä i-skärin* märren är skygg, *q-i so-skävän* hon är så mager.

Anm. 2. Kortstavigt i m. f., långstavigt i n. är ordet *üvin* öppen, n. *üpad*, med sms. *uäröpin* vidöppen (t. ex. *qn-lig uäröpin* han ligger på rygg), n. *uäröpad*.

Paradigm V: *gömol* gammal.

§ 82.	m.	f.	n.
sg. nom.	<i>gömol</i>	<i>gömol</i>	<i>gömolta</i>
dat.	<i>gömblym</i>	—	<i>gömbal</i>
ack.	<i>gömblym</i>	<i>gömbal</i>	= nom.
pl. nom.	<i>gömbler</i>	= m.	<i>gömbly</i>
dat.	<i>gömblym</i>	= m.	= m.
ack.	<i>gömbal</i>	<i>gömbler</i>	= nom.

Exempel i satser: *ig-tijä uällän-dig* jag tycker det är synd om dig, *ym-du-ad-a-far-sjö-qn digar* om du hade fått se henne, medan hon var havande, *diger-iro rjät uällar* de ha det riktigt eländigt ställt, *qm-fämyn gömbal rar-i-gärden* vi ha gamla farmor här i gården.

§ 83. Denna flexionstyp följa adj., som synkopera ultimas vokal ock som ej tillhöra någon av typerna III eller IV, t. ex.

<i>qungar</i> ängslig	—	<i>qungrar</i>
<i>bistar</i> arg	<i>bistart</i>	<i>bistrar</i>
<i>bräugan</i> brun ¹	—	<i>bräugnar</i>
<i>diger</i> fet	<i>digart</i>	<i>digrar</i>
<i>jsitol</i> kittlig	<i>jsitolt</i>	<i>jsillar</i>

a) I Klitten skiljes mellan mask. *gömol* ock fem. *gömol*.

¹) Föråldrat ock ersatt av *brun*, utom i sms., t. ex. *bräugan-märä* den bruna märren.

<i>lyggn</i> lugn	<i>lygt</i>	<i>lygner</i>
<i>máger</i> mager	<i>mágart</i>	<i>mágrar</i>
<i>skámpar</i> snäll	<i>skámpert</i>	<i>skámprar</i>
<i>uisal</i> eländig	<i>uisalt</i>	<i>uislar</i>
<i>ýrgomól</i> urgamal	<i>ýrgomólt</i>	<i>ýrgámblar</i>

Anm. Avvikande i sg. är *fázn* glad, pl. *fázgnar*, i sg. n. *íemæn* jämn, n. *íemt*.

Paradigm VI: *nyr* ny.

§ 84.	m.	f.	n.
sg. nom.	<i>nyr</i> l. <i>ny</i>	<i>nyr</i> l. <i>ny</i>	<i>nyt</i> ^a

I övrigt böjes ordet enligt par. I.

Exempel i satser: *knáivsblið* i-*flót* knivbladet är tunt ock brett, *ig a-grýgny* og og du *a-blöu* jag har gröna ögon ock du har blå, (har du en ny mössa? —) *ía-náug ar-ig nýa* ja visst har jag en ny, *rym-týgna ísýp ov-nýo* vi äro tvungna att köpa nytt.

§ 85. Denna flexionstyp följa en del enstaviga adj., med stammen slutande på lång vokal, t. ex.

<i>fr(r)</i> fri	<i>frt</i>	<i>frær</i>
<i>fro(r)</i> mornad ¹	—	<i>frðar</i>
<i>gro(r)</i> grå	<i>grót</i>	<i>grðar</i>
<i>mör</i> smal	<i>mrot</i>	<i>mðar</i>
<i>ro(r)</i> rå	<i>rot</i>	<i>rðar</i>
<i>smör</i> liten, kort	<i>smrot</i>	<i>smðar</i>
<i>tro</i> trög ²	<i>trot</i>	<i>trðar</i>

Anm. Adj. *lyr* ljum heter i n. *lykt*.

§ 86. Många adj. förekomma endast i neutrum, t. ex. *fúæklítæð* smått om folk, *fasfsýlt* värt (t. ex. *æð-ínt* f. *yo-ía* *lájggar* det är inte värt att vara här längre), *ýggjárkt* skamligt (t. ex. *æð-í-ðq-ýggjárkt fo so* det är då skamligt att bete sig så), *múgut* fullt } mygg (t. ex. *í-sómors uar-a-múgut q-ísjáglím* i somras var det fullt } mygg på myrarna), *skýmðalt* skymt

a) Former med slutande *-r* finnas, utom *ý* Åsen, i Klitten ock i byarna väster om Dalälven; från Månsta har särskilt antecknats *tror* 'trög'. I övriga byar saknas dylika former antingen alldeles eller till största delen, alltså *uæfrø* 'omornad' etc.

¹) Av sms. *uæfrør* 'omornad' finnes ingen biform utan *-r*.

²) Ingen biform med *-r* finnes.

(*a-fa-fa-uærd skýmðalt um-kuælda nu* det börjar bli skumt om kvällarna nu), *qnt-úm* angeläget, *fílt* oriktigt.

§ 87. Några adj. äro oböjliga, t. ex. *í-uær* varse (t. ex. *uærtum-ínt í-uær-ðyg-ðér* vi märkte inte det där), *lændárva* som är ensam arvinge, *ræðo* färdig^{a1}, *snæða* brunstig (om get), *uæm* van.

b) Adjektivet står förenat.

§ 88. I denna ställning blir adj. ändelselöst utom i sg m. dat. ack., sg. n. nom. ack., pl. dat., pl. n. nom. ack., i vilka kasus det har samma ändelser som då det står självständigt; alltså t. ex. *gok-æter íeným-lájggum*, *stúrum stóra* gå efter en stor ock lång käpp, *du-a so-státan ruk* du har så kort rock, *qn-a-tarð ðlan uíð* han har tagit all veden, *naug ar-ig aft frákn*^b *íen-suæra* nog har jag haft en snäll svärfar, *qn-a so-lá æto* han har så liten mössa, *æð-í no-glæ pýkar up-í-tráp* det är några glada pojkar, pojkarne uppe i Trappgården, *mákrætn téner* maskätna tänder, *qm so-grínug no krípa* vi ha så griniga barn, *æð-ír íæ-kálígg ostró-klítæm so-a-fær* nog *lön krípa* det är en hustru i Klitten som har fått ludna barn.

Anm. Ett undantag bilda de kortstaviga adj., som böjas enligt par. II ovan (utom dem, som ha *a* i stammen), i det att de anta ändelsen *-o* i de former i plur., som eljes skulle vara ändelselösa, alltså t. ex. *æð-í sakt a-dá no fráko kálar* nog är det där ena snälla karlar, *q-a fráko krípa* hon har snälla barn, *al-du koyt æut mín báro fúæta* ska du springa ute med bara ben?

§ 89. Vanligen motsvaras dock ett förenat adj. i obest. form + ett subst. i rspr. av ett sms. ord i älvd.², varvid adj. utgör förra, subst. senare sms-leden. Vid denna sms. lägges adj. vanligen — dock visst ej alltid — till subst. i den form, som adj. har i sg. m. nom., alltså t. ex. *a-uá bar íæ-bíætsfsýær* det var bara en kort stund, *qm-sakt-míkal fínkúlar íar-í-bygm* vi ha minsann många vackra flickor här i byn, *av-íuæt íen-kròp-knæv-a-míg* tag hit en krokig kniv åt mig, *ig-al-ísjáep-míg*

a) I byarna väster om Dalälven säges *ræða*, i övriga byar *ræðu*.
b) Evetsbärg, Garbärg: *frækqn*.

¹) Jfr det böjda pl. *ræðar*.

²) Se vidare synt. § 19.

æt-ræmastypvalpär jag skall köpa mig ett par remstövlar, gok-
äter æn-stүүdობærd gå efter ett stort fång ved! æm ðnt-ato-
tua klækugdzæter vi ha inte mera än två hornlösa getter, ðæga-
frünt tjock kvinna, grörük grå rock, sūæltkræk svulten stackare.

Anm. 1. Vid sms. av adj. *gōmol* 'gammal' med subst. märkes, att adj. får formen *gāmbal-* framför vokal och pertonerad konsonant, utom *b, d, g, dz*, formen *gām-* framför perspirerad konsonant och *b, d, g, dz*, alltså t. ex. *gāmbalæt* gammal hatt, *gāmbrūæk* gamla byxor, *gāmdræt* gammal gödsel, *gāmfūæk* gammal människa, *gāmgōs* gammal unghund (eg. gosse), *gāmbalōv* (obs. l!) gammalt löv, *gāmbalræk* gammal hund, *gāmstræut* gammalt vallhorn, *gāmdzylt* gammal sugga, *gāmbaluarmōl* gammalt vadmal^a.

Anm. 2. De i § 88 anm. 1 nämnda kortstaviga adjektiven få vid sms. ändelsen -o, t. ex. *bærorōv* bara bakdelen (t. ex. *ym-du-yl-nt ua-fræk*, *al-ig-dædz-dig o-bærorōv*, *al-du-fq-szō* om du inte vill vara snäll, ska jag ge dig stryk på bara kroppen, ska du få se), *fråkomōg* favoritnåg, *tuærobōk* brant backe; däremot t. ex. *ūr al-ig-bal-dzāro ē sō æn-snaræst* hur skall jag kunna göra det så i en snarhast, *ukyn lætæp* vilken lat rackare!

Anm. 3. Avvikelser vid sammansättning visa också *læn* liten, t. ex. *lækul* liten flicka, ock adj. (partic.) av typen *æmuævin* hemvävd, t. ex. *æmuæviklædæ* de hemmavävd kläderna, *brütædæg* bruten väg.

B. Bestämmd form.

a) Adjektivet står självständigt.

Paradigm: *gāmbaln* den gamle.

§ 90.	m.	f.	n.
sg. nom.	<i>gāmbaln</i>	<i>gāmbalæ</i>	<i>gāmbalæd</i>
dat.	<i>gāmbalæm</i>	<i>gāmbalæn</i>	<i>gāmbalæ</i>
ack.	<i>gāmbalæn</i>	<i>gāmbalæ</i>	= nom.

a) Vid sms. av adj. 'gammal' med subst. råder inom målet en nästan oöverskådlig växling; några huvuddrag må dock anges. Målen i Brunsbärg ock Blybärg överensstämma med Åsenmålet; i Loka, Klitten ock Karlsarvet säges *gāmbgōs*, *gāmpkūl*, men *gāmbæ-*, då Ås. har *gāmbal-*; i Gåsvarv, Västmyckeläng ock Väsa användes uteslutande formen *gāmp-*, t. ex. *gāmpthæl* gammal karl, *gāmpthæræ* gamla märren; i Evetsbärg växlar *gāmp-* med *gāmbæ-*, t. ex. *gāmpthæræ* gamla märren, men *gāmbæfuæk* gammalt folk.

pl. nom.	<i>gāmblar</i>	<i>gāmblar</i>	<i>gāmbly</i>
dat.	<i>gāmblym</i>	= m.	= m.
ack.	<i>gāmblyæ</i>	= nom.	= nom.

§ 91. Denna flexionstyp följa alla adj., då de stå självständiga i best. form, t. ex. *gāmblar vro-dūktæge-ðær* de gamla äro duktiga de, (vilken rock ska du ha? —) *gōk-ætæ gāmblyæm* gå efter den gamla! *ig-æ so-ræd dūmbæn* jag är så rädd för den dövstumme¹, *ir-æd æ-lælyn æld-stūrym* är det (kaffe) i den lilla eller stora (pannan)? *ðæ-ðæ stārkur vro-so gūæder* de där starka (o: karamellerna: *karamælur*) äro så goda, *ful-æ-læætæm* full av fan², *æd-æ-næn itæd* det här är den nye, *æsa æl-ig ovo æðæm-dæ smōjsælkæ*, *gok-ætæ stūrym* inte vill jag ha den där lilla kälken, gå efter den stora.

b) Adj. står förenat.

§ 92. Denna form bildas genom sms. av adj. ock subst., varvid gälla de regler, som framställts i § 89 med anm., alltså t. ex. *gāmbaluærsur* de gamla visorna, *frækolælkūlæ mæz* min lilla snälla flicka, *stūkasūggen* den stora pålsen, *smōkræpar* småbarnen.

Anm. 1. Undantagsvis förekommer adj. vid stark betoning som särskilt ord, t. ex. *bæro bōkan* bara marken, *al-du ræn ær-æ-tuæro bæræ* skall du skida här i branta bärget? *og-dū ær-æut-o-kōdæter æ-mærk nōtæn* ock du är ute ock springer i mörka natten.

Anm. 2. Särskilt märkas sms. *nærdæ-* norra, *østar-* östra, *sýðær-* södra, *uæstar-* västra, *ægger-* högra, *uæstar-* vänstra, *ævar-* den övre, *næðær-* den nedre, t. ex. *nærdæknæutæn* den norra (stugu-)knuten, *ægger-nævin* den högra handen, *sýðæræltæn* södra Jölltjärn, *næðæknæutæn* den nedre (d. v. s. längre ned på backen belägna) stuguknuten.

§ 93. På gränsen mellan adj. ock indefin. pron. stå följande ord:

- a) *mægger* 'många': endast denna form har antecknats.
b) *mærgær* 'många' (brukas endast i nek. satser), dat. *mærgym*, n. nom. ack. *mærgy*; av sg. finnes endast n. dat. *mærgo*;

¹) Jfr sg. m. nom. *dūmbæn* l. *dūmbæn* den dövstumme, f. *dūmbæ* den dövstamma.

²) Jfr *ukyn-læætæ* vilken otäcking!

fören. formen heter *marg*, utom dat. ock n., som äro lika med motsvarande självständiga former.

c) *miklar* 'många', fören. *mikal*, böjes som *mårgar* (obs. gen. *miklymas*, m. ack. *mikal(a)*); av sg. finnes m. ack. *miklan* mycken, f. ack. *mikal*, n. nom. ack. *mijst*¹, dat. *mikal(o)*².

d) *ymrar* 'ömse, än den ena, än den andra', fören. *yms*, böjes som *mårgar*; märkas bör dock, att n. pl. såsom självständigt heter *ymsē* (såsom fören. regelbundet *ymsu*); av sg. finnes endast n. dat. *ymsō*.

e) *ol* 'all' böjes fullkomligt enl. § 74; märkas bör sms. *oltrūæp* alltihop (dat. *oltrūæp*; plur. *oltrūæp*, dat. *oltrūæp*).

¹) Anmärkas bör biformen *mijst* i uttr. *u-mijst-kūæster-æd* hur mycket kostar det?

²) I st. f. n. pl. *mikly* förekommer ibland n. sg., t. ex. *mijst-ōr* många år.

ADJEKTIVENS OCK ADVÄRBENS KOMPARATION.

§ 94. Med få undantag, som uppräknas i följande §, kompareras adj. i överensstämmelse med nedanstående exempel:

	komp.	superl.
<i>äutferin</i> trött	<i>äutfernär</i>	<i>äutfernäst</i>
<i>bjen</i> gen ¹	<i>bjenar(a)</i>	<i>bjenast</i>
<i>diger</i> fet	<i>digrar(a)</i>	<i>digrast</i>
<i>enträgen</i> enträgen	<i>enträgnar(a)</i>	<i>enträgnast</i>
<i>fuetad</i> snabb	<i>fuetadar</i>	<i>fuetadast</i>
<i>fræk</i> snäll	<i>frækar</i>	<i>frækast</i>
<i>ful</i> full	<i>fular(a)</i>	<i>fulest</i>
<i>gläd</i> glad	<i>glädar(a)</i>	<i>glädast</i> [*]
<i>guæd</i> god (om smak)	<i>guædar(a)</i>	<i>guædest</i>
<i>gruæv</i> grov	<i>gruævar(a)</i>	<i>gruævast</i>
<i>gömol</i> gammal	<i>gämblar(a)</i>	<i>gämblest</i>
<i>mjör</i> smal	<i>mjörar(a)</i>	<i>mjörast</i>
<i>smäl</i> smal	<i>smäljar(a)</i>	<i>smällest</i>
<i>snär</i> snabb	<i>snärar(a)!</i>	<i>snärast</i>
<i>stut</i> kort	<i>stutar(a)</i>	<i>stutast</i>
<i>strärd</i> strid; snabb	<i>strärdar(a)</i>	<i>strärdast</i>
<i>träugg</i> trång	<i>träuggar(a)</i>	<i>träuggast</i>
<i>tyn</i> tunn	<i>tynar(a)</i>	<i>tynast</i>
<i>uärt</i> vit	<i>uärter(a)</i>	<i>uärtast</i>
<i>uäs</i> vass	<i>uäser(a)</i>	<i>uäsast</i>
§ 95. Oregelbunden komparation visa följande adj.:		
<i>bra</i> bra	<i>bätar(a)</i>	<i>bäst</i>
	<i>väldar(a)</i>	<i>väldast</i>

a) Blybärg har komp. *glädvr*, sup. *glädvst*.

¹) Jfr *bjästuäg* genväg, *gö bjästa* gå gent.

<i>dölg</i> dålig ¹	<i>səmbar(a)</i>	<i>semst</i>
<i>klän</i> svår, besvärlig	<i>uära</i>	<i>uäst</i>
<i>lugg</i> lång	<i>luggar(a)</i>	<i>luggst</i>
<i>log</i> låg ²	<i>logar(a)</i>	<i>logast</i>
<i>mygn</i> mycken	<i>mjar</i>	<i>mjast</i>
<i>stur</i> stor	<i>stjærar(a)</i>	<i>stjæst</i>
<i>tugg</i> tung	<i>tuggar(a)</i>	<i>tuggst</i>
<i>ugg</i> ung	<i>uggar(a)</i>	<i>uggst</i>
<i>og</i> hög ³	<i>ogar(a)</i>	<i>ogast</i>

Anm. Komparativen till *mærgar*, *mæuggar*, *miklar* 'många' heter *flærar* 'flera' ock böjes, då den står självständigt, sålunda:

m. nom. *flærar* f. nom. ack. *flærar* n. nom. ack. *flæru*,
ack. *flæra* m. f. n. dat. *flærum*;

den förenade formen böjes:

m. f. nom. ack. *flæra*, n. nom. ack. *flæra*, m. f. n. dat. *flærum*.

Någon motsvarighet till rspr:s 'flästa' finnes ej, utan säges t. ex. *bäst* *äad* *æ-mjast-gärda* (l. *mjast ov-gärdum*) *ær-i-sökan* Bärge-laget äger största antalet gårdar här i socknen, *büälä* *æ stjæst dæln ov-gärdum oströ-klätum* bolagen äga de flästa gårdarna i Klitten.

§ 96. Endast i kompar. ock superl. förekomma följande adj.:

<i>næmar</i> närmare	<i>næmast</i>
<i>næpar</i> sämre	<i>næpast</i>
<i>uätar</i> duktigare	<i>uätast</i>
<i>oytar</i> - yttre ⁴	<i>oyst</i> , <i>äutast</i> .

Endast i superl. förekomma *ätast* bakre⁵, *bakerst*, *fræmst* främre⁵, *fræmst*, *fuæst* först, *inæst* inre, innerst, *njælast* nyligast, *senæst*, *yfst* övre, överst.

§ 96½ Komp. är oböjlig⁶; former både med ock utan *-a* förekomma i alla ställningar, t. ex. *du-a-læugga(ra)* *stör ald-ig* du har längre käpp än jag, *av-ruæt lit-ov-skærpa(ra)* *bröd-a-mjg* tag hit litet hårdare bröd åt mig! *nåug* *ær-a-klænt* *ög* *tjæbræd*, *man* *ök-dyæ*, *æd-ær* *ænd* *uær* *æd* nog är det besvärligt att hugga timmer, men att köra det är ändå värre, *æn-gjærk-äta* *tuæm læuggara störum* han gick efter två längre käppar, *æd-i-*

¹) Även regelb. *dölgar*, *-ast*.

²) Även *logar(a)*, *-ast* ock *lægar(a)*, *-ast*.

³) Även *ogar(a)*, *-ast*.

⁴) Förekommer endast i sms., t. ex. *dytastugö* det yttre rummet.

⁵) Angående denna betydelse se syntaxen.

⁶) Märk, att best. form saknas ock ersättes av superl., 'den större' t. ex. *stjæstn*; jfr synt. § 22 C.

mjæ-gjæroa köyt æld-ge det är mycket besvärligare att springa än att gå.

Superl. är oböjlig, utom i best. form, alltså t. ex. *æad-ær-ær-öyst ændæd* det här är det yttersta (o: längst ned efter åns lopp belägna) äng, *æn-stænd up-ögast knæksam* han står på den högsta klinten, *ær-kæm njælast lövdæn* jag kom i lördags.

Superlativens best. form böjes på samma sätt som positivens (se § 90), alltså t. ex. *æn æ ba tuæ pöyka*, o *gæmblastn æ-fæd-æd-qmærik* han har bara två pojkar, ock den äldre har farit till Amerika, *mjæstur æro-guædæst* det minsta (o: pæstur potatisen) äro bäst, *du-æ-l-gjævo æd-æ-stjæstæn* du ska ge det till den störste (l. den större), *sjæstæn æ-ro-dölg köyta* den sista springer så dåligt.

Anm. Sammansättning av komp. l. superl. med subst. brukas ej.

§ 97. Advärbens komparation överensstämmer fullkomligt med adjektivens, alltså t. ex.

<i>döli</i> dåligt	<i>səmbar(a)</i>	<i>semst</i>
<i>krjæt</i> ofta	<i>krjægar(a)</i>	<i>krjægst</i>
<i>længæ</i> länge	<i>læggar(a)!</i>	<i>læggst</i>
<i>sjænt</i> sent	<i>sjænar(a)</i>	<i>sjænst</i>
<i>snært</i> hastigt; snart	<i>snærar(a)!</i>	<i>snærast</i> ¹
<i>strært</i> fort	<i>strædar(a)</i>	<i>strædæst</i>
<i>uærdumt</i> vida omkring	<i>uærdumar(a)</i>	<i>uærdumæst</i> .

Anm. 1. Helt eller delvis utan motsvarighet bland adj. äro följande advärb:

<i>gjæna</i> gärna	<i>ælder</i>	<i>ælst</i>
	<i>fær</i> förr	<i>fuæst</i>
<i>nær</i> nära	<i>næmar(a)</i>	<i>næmast</i>
<i>uæl</i> väl, noggrant ²	<i>uælær(a)</i>	<i>uælæst</i> .

Anm. 2. Som ett slags böjning skulle man möjligen kunna betrakta vissa grupper av lokaladvärb, så t. ex. följande: 1) *æut* ut, 2) *æuta* ute, 3) *æuto* utifrån, 4) *æuter* utför, 5) *æutæd* dit ut, 6) *æutqmæn* där ute, 7) *æutqnæd* utanför, 8) *æutqter* utifrån, 9) *æutq-tjæ* utanför. Alla eller de flästa av dessa former visa t. ex. *sud* söderut, i söder (*sünq*, *sútar*, *súdad*, *sünqmæn*, *sünqnæd*, *sünqter*, *sünqtjæ*), *jem* hem (*jæma*, *jæmq*, *jæmtær*, *jæmæt*, *jæmqmæn*, *jæmqnæd*, *jæmqter*, *jæmqtjæ*), *up* upp, *næd* ned, *æn* in etc.

¹) En biform *snæst* förekommer dels som konjunktion = 'så snart som', dels i uttr. *snæst-æd* 'närmast till hands'.

²) Det vanliga uttrycket för 'väl, bra' är *bræ*.

RÄKNEORDEN.

A. Grundtal.

§ 98.	1. <i>æn. 1æ, 1æt</i>	16. <i>säkstq</i>
	2. <i>tuer, tuo</i>	17. <i>sütq</i>
	3. <i>trær, trē</i>	18. <i>ötq</i>
	4. <i>füærer, fyra</i>	19. <i>nätq</i>
	5. <i>fem</i>	20. <i>tügu</i>
	6. <i>säks</i>	30. <i>trät</i>
	7. <i>sju</i>	40. <i>fjrt</i>
	8. <i>öta</i>	50. <i>fämt</i>
	9. <i>nio^a</i>	60. <i>säkst</i>
	10. <i>tio^a</i>	70. <i>süt</i>
	11. <i>älov</i>	80. <i>öt</i>
	12. <i>tolv</i>	90. <i>nät</i>
	13. <i>trätq</i>	100. <i>ündrad</i>
	14. <i>füærtq</i>	1000. <i>tüsñ¹</i>
	15. <i>fämtq</i>	

Talen 21—29, 31—39 etc. bildas vanligen på följande sätt: *truguiät, trugutuär* l. *trugutuó, trugutrær* l. *trugutrē* etc., t. ex. *æn-r fämtitäu o gömol* han är femtiotvå år gammal, *æn-trätitüæ skäulkröp rar-r-byñ nu* vi ha trättiotvå skolbarn här i byn nu, *æn-a-truguiät tåker* han har 21 får (jfr *æn-og-tügu*). Ofta höres dock också bildningen *æn-og-tügu, tuer-og-tügu, trær-og-tügu* etc., t. ex. *ig-r-troy-og-tügu ör* jag är 23 år, *a-yart*

a) I byarna väster om Dalälven säges *näa, tää*, i alla övriga byar *näu, täu*.

¹⁾ Jfr *tüsñd* »tusan!»

tuar-og-süt klövar det blev 72 klövjebördor, *æn-ier æn-og-tügu tåker* han äger 21 får. — Talen 200 etc. heta *tuo ündrad, trē ündrad, fyr ündrad* etc.; talen 2000 etc. heta *tuo tüsñ, trē tüsñ, fy tüsñ* etc.

Anm. Föregångna av 'många', uppträda 100 ock 1000 som neutrala substantiv, alltså *mikly ündrad* många hundra, *mikly tüsñ* många tusen; *tüsñ* också i uttrycket *æn-rä-tüsñ* han äger många tusen (eg. tusendena).

§ 99. Böjliga äro grundtalen *æn, tuer, trær, füærer*, alla de övriga oböjliga.

Såsom självständigt böjes *æn* 'en' på följande vis:

	m.	f.	n.
nom.	<i>æn</i>	<i>æt</i>	<i>æt</i>
dat.	<i>ænum</i>	<i>ænar</i>	<i>æno</i>
ack.	<i>æn</i>	<i>æna^a</i>	= nom.

Exempel: *a-bar-ör för-ænar* det bar av för en (av flickorna), *ig-ar-nt snika meld-æna* jag har inte förfärdigat mer än en (sked), *ulum-gzaro ad-æno* vi skola arbeta i lag (eg.: 'göra till ett'). — Den förenade formen avviker från den självständiga så till vida, att ändelserna i f. dat. ack., n. dat. försvinna, t. ex. *ig-a-snikad bar-æn-sfjæd* jag har förfärdigat bara en sked, *rjsa-byæva-du go-äta meld-æn-byto* inte behöver du gå efter mera än en bytta, *ig-rædar-nt-mg mæn-æn-stüæð* jag reder mig inte med ett stöd.

Ordet *tuer* 'två' böjes sålunda:

	m.	f.	n.
nom.	<i>tuer</i>	<i>tuar</i>	<i>täu</i>
dat.	<i>tüem</i>	= m.	= m.
ack.	<i>tüæ</i>	= nom.	= nom.

Ordet *trær* 'tre' böjes sålunda:

	m.	f.	n.
nom.	<i>trær</i>	<i>trær</i>	<i>troy</i>
dat.	<i>træm</i>	= m.	= m.
ack.	<i>trææ</i>	= nom.	= nom.

Ordet *füærer* 'fyra' böjes såsom självständigt sålunda:

	m.	f.	n.
nom.	<i>füærer</i>	<i>füærer</i>	<i>füære</i>

a) I Väsa ock Evetsbärg är ack. fem. lika med nom. *æt*.

dat. *friærum* = m. = m.
ack. *friæra* = nom. = nom.

Den förenade formen avviker så till vida, att ändelsen bortfaller i m. f. nom. ack.

Ann. 1. I detta sammanhang omnämnas lämpligen orden *qv* 'halv', *óvodar* 'halvannan' ock *bððar* 'båda'. Det förstnämnda böjes som adj. enl. § 74; *óvodar* böjes på följande vis:

	m.	f.	n.
nom.	<i>óvodar</i>	<i>óvodar</i>	<i>óvtánað</i>
dat.	—	<i>óvodar</i>	—
ack.	<i>ovqnaqan</i>	= nom.	= nom.

Såsom självständigt böjes ordet *bððar* sålunda:

	m.	f.	n.
nom.	<i>bððar</i>	<i>bððar</i>	<i>bððu</i>
gen.	<i>bððumas</i>	= m.	= m.
dat.	<i>bððum</i>	= m.	= m.
ack.	<i>bðða</i>	= nom.	= nom.

Den förenade formen däremot böjes:

	m. f.	n.
nom. ack.	<i>bðð</i>	<i>bððu</i>
gen.	<i>bðð</i>	= m.
dat.	<i>bððum</i>	= m.

Ann. 2. Här kan också omnämnas det oböjliga *íanda* 'enda', som, utom då det starkt betonas, får formen *íand*, t. ex. *a-r-ðan-íand gáung* *ig-a-sít-an* det är den enda gången jag sett honom.

B. Ordningstal.

§ 100. 1. <i>fúæstn</i>	10. <i>tíundn</i>
2. <i>óðarn</i>	11. <i>áloptn</i>
3. <i>trín</i>	12. <i>tólptn</i>
4. <i>fúærdn</i>	13. <i>trátqndn</i>
5. <i>fámtn</i>	17. <i>súttqndn</i>
6. <i>síakstn</i>	20. <i>túgundn</i>
7. <i>síundn</i>	30. <i>trátíundn</i>
8. <i>ótundn</i>	31. <i>trátíúæstn</i>
9. <i>níundn</i>	32. <i>trátíððarn</i> .

Ordningstalen ha här anförts i sin självständiga form, som betyder 'den förste' etc. ock som böjes enligt § 90; men vid

a) I Brunsbärg heter 'någon enda' *nogar-íanda*.

sidan härav förekommer också en förenad, ändelslös form, t. ex. *fúæst-gáungin ig-sóg-dig* första gången jag såg dig, *qn-r bår q-óðar-ðrú* han är bara på andra året¹, *ulym-tógo uan-trí tól* vi ska ta var tredje tall.

Ann. 1. Några ord motsvarande rspr:s 'den hundrade' ock 'den tusende' förekomma ej, utan uttryckas dessa begrepp medels omskrivningar, t. ex. *qn so-uart nymar-úndrað* han som blev n:o 100 etc.

Ann. 2. Substantiv, som uttrycka antal, äro följande: *túg* m. tiotal, *tólpt* f. tolft, *dúsin* n. dussin, *túg* n. tjog. — Substantiv, som beteckna del, äro *alpt* m., *álpárt* m. hälft, *tríðung* tredjedel, *fúærdung* fjärdedel, *ótung* åttondel, *tríðig* tredjedel etc.² — Mångfaldigande adjektiv äro: *tvífold* tvåfaldig, *trífold* trefaldig.

¹) Jfr det självständiga *ig-r-q-fúærtqndu* jag är på fjortonde (året).

²) 'Tionde' (prästkatt) heter *tíund* n.

PRONOMINA.

A. Personliga pronomina.

§ 101. Första ock andra personens pron. uppvisa följande former:

	beton.	obeton.
1:a pers.	sg. nom. <i>ig</i>	<i>ig</i> [i före kons.]
	obl. <i>mig</i>	<i>mig</i>
	pl. nom. <i>ur^a</i>	<i>ur</i>
2:a pers.	obl. <i>ug^s</i>	<i>ug^s</i>
	sg. nom. <i>du^b</i>	<i>du</i>
	obl. <i>dig</i>	<i>dig</i>
	pl. nom. <i>ir^c</i>	<i>ir</i>
	obl. <i>id</i>	<i>id, ida.</i>

Anm. 1. Efter ord, som sluta på vokal, får sg. av 2:a pers. pron. *ð* i st. f. *d* i uddljudet, t. ex. *krigga-ðig tuå-ðig* skynda dig att tvätta dig, *uart-a-du-ni uðrið* vart har du nu varit? Detta gäller dock ej, då det i satssammanhanget på vokal slutande ordet egentligen har ett *ð* i slutljudet, t. ex. *ig-sér a-dig* jag talar till dig, *r-a-dú* är det du? (jfr *ed* till, *ed* det).

Anm. 2. Märk den allmänt uppträdande företeelsen, att *r* i slutljud bortfaller framför ord, som börjar konsonant, t. ex. *uart-avir-i uðrið* vart han I varit?

Anm. 3. Biformen *ida* av andra pers. plur. i obet. ställning uppträder endast i slutet av fraser ock har alltid huvudton på ultima, t. ex. *ündo-män-ida* undan med er!

- a) Evetsbärg *ur*, alla övriga byar *urð*.
 b) Evetsbärg *dug*, obet. *dug*.
 c) Evetsbärg *ir*, alla övriga byar *id*.

§ 102. Tredje personens pronomen har följande former:

		beton.	obeton.
sg. m.	nom.	<i>qn</i>	<i>qn</i>
	gen.	<i>qnymas, os</i>	<i>os</i>
	dat.	<i>qnyum</i>	<i>qnyum, qm</i>
	ack.	<i>qn</i>	<i>qn</i>
sg. f.	nom.	<i>q</i>	<i>q</i>
	gen.	<i>qnaras, qnas</i>	<i>qnas</i>
	dat.	<i>qnar</i>	<i>qnar, qn</i>
	ack.	<i>qn, qna</i>	<i>qn, qna</i>
sg. n.	nom.	<i>ed</i>	<i>ed</i>
	dat.	<i>dyæ</i>	<i>dyæ</i>
	ack.	= nom.	= nom.
pl. m. f. n.	nom.	<i>dier^a</i>	<i>dier</i>
	gen.	<i>dierasas, dieras</i>	<i>dieras</i>
	dat. ack.	<i>dierem, dyæm</i>	<i>dierem, dyæm.</i>

Anm. 1. I stället för *qn* 'han, honom' brukas *n*, då näst föregående ord slutar på dental, ock *n*, då näst föregående ord slutar på vokal, t. ex. *old-n-é qn* håller han på ännu? *qn-uld r-ueg-sagd-n* han skulle i väg, sade han, *gú-n nú* går han nu? *qn-llu-qn so-n-ixpt mæst-n-dugda* han slog honom så att han skrek så mycket han orkade, *ius-n éq dægan* jäser degen än? *r-a-dú so-al-gzaro-n* är det du som skall göra den? *qn-ad-kólt-n pitri* han hade kallat honom dumbom, *av-áut-n* kasta ut honom!

Anm. 2. Alla på *d* börjande former ha biformer med *ð* i uddljudet (*dyæ, dierem* etc.), ock angående dessa gälla de regler, som framställts i § 101 anm. 1.

Anm. 3. De endast i obeton. ställning förekommande formerna *qnyum, qna, qnas, qnar, dieras* få sin huvudton på ultima, t. ex. *uæn-ül-du-qnyum* vad vill du honom? *küly-anäs ar-ig-sakt-sit* hannes flicka har jag sett.

§ 103. Det reflexiva 'sig' heter *sig*, obeton. *sig*; 'varandra' heter dat. *ueròðrum*, ack. *uænqan*.

B. Possessiva pronomina.

§ 104. De personliga singularpronomina motsvaras av *mæn* 'min', *dæn* (*ðæn*) 'din', *sæn* 'sin', vilka böjas enligt följande paradigm:

- a) I Väsa ock Evetsbärg är nom. = ack. *dierem*, obet. *dierem*.

	m.	f.	n.
sg. nom.	<i>mæn</i>	<i>mæ̃</i>	<i>mat</i>
dat.	<i>mæ̃num</i>	<i>mæ̃nar (mæ̃n)</i>	<i>mæ̃no (mæ̃n)^a</i>
ack.	<i>mæn</i>	<i>mæ̃na (mæ̃n)</i>	<i>mat</i>
pl. nom.	<i>mæ̃nar (mæ̃n)</i>	<i>mæ̃nar (mæ̃n)</i>	<i>mæ̃nu</i>
dat.	<i>mæ̃num</i>	= m.	= m.
ack.	<i>mæ̃na (mæ̃n)</i>	= nom.	= nom.

Anm. De inom parentes stående formerna brukas, då possess. pron. står förenat och före sitt substantiv, de övriga formerna i alla andra fall; se vidare syntaxen.

§ 105. De personliga pluralpronomina motsvaras av *uær* 'vår', *idar* 'eder', *sen* 'sin'. Om böjningen av *sen* se § 104; *uær* ock *idar* böjas på följande sätt:

a) *uær* 'vår'

	m.	f.	n.
sg. nom.	<i>uær^b</i>	<i>uær</i>	<i>uæt</i>
dat.	<i>uæ̃rum</i>	<i>uæ̃rar (uær)</i>	<i>uæ̃ro (uær)</i>
ack.	<i>uæn</i>	<i>uæ̃ra (uær)</i>	<i>uæt</i>
pl. nom.	<i>uæ̃rar (uær)</i>	<i>uæ̃rar (uær)</i>	<i>uæ̃ru</i>
dat.	<i>uæ̃rum</i>	= m.	= m.
ack.	<i>uæ̃ra (uær)</i>	= nom.	= nom.

b) *idar* 'eder'

	m.	f.	n.
sg. nom.	<i>idar</i>	<i>id̃u</i>	<i>id̃t</i>
dat.	<i>id̃um</i>	<i>id̃ar</i>	<i>id̃ar</i>
ack.	<i>id̃on</i>	<i>id̃u</i>	<i>id̃t</i>
pl. nom.	<i>id̃rar (idar)</i>	<i>id̃rar (idar)</i>	<i>id̃ru (id̃u)</i>
dat.	<i>id̃rum</i>	= m.	= m.
ack.	<i>id̃ar</i>	= nom.	= nom.

Anm. 1. Om de inom parentes satta formerna gäller vad som sagts i § 104 anm.

Anm. 2. Märkas bör, att de postponerade formerna av pron. *idar* alltid ha *huvudton* på ultima, t. ex. *ig-a-sit råkqn-id̃n id̃d̃g* jag har sett er hund i dag, *ir-a-kripar-id̃rar a-d̃ar* är det edra barn det där?

a) I byarna väster om Dalälven har dat. n. formen *mæ̃na*, i alla övriga byar *mæ̃nu*.

b) De flesta byarna ha nom. mask. lika med fem.: *uær*.

C. Demonstrativa pronomina.

§ 106. Pron. *is̃n* 'denne, den här' förekommer både förenat ock självständigt, t. ex. *ad-a-d̃q-fil itad-ôrad fa-frâm nu* ja, nu har det här året gått förbi, *rust is̃u-ñe* just den här (flickan).

	m.	f.	n.
sg. nom.	<i>is̃n, is̃n</i>	<i>is̃u</i>	<i>itad</i>
gen.	<i>is̃umas</i>	<i>is̃aras</i>	—
dat.	<i>is̃um</i>	<i>is̃ar (is̃)</i>	<i>is̃o (is̃)</i>
ack.	<i>is̃an</i>	<i>is̃a (is̃)</i>	<i>itad</i>
pl. nom.	<i>is̃ar (is̃)</i>	<i>is̃ar (is̃)</i>	<i>is̃u</i>
gen.	<i>is̃umas</i>	= m.	—
dat.	<i>is̃um</i>	= m.	= m.
ack.	<i>is̃a (is̃)</i>	= nom.	= nom.

Anm. 1. De inom parentes satta formerna äro »förenade» biformer.

Anm. 2. I likhet med *is̃n* böjes första sms-leden i pron. *is̃n-zár*, *is̃n-z̃añe* 'den här'^a; dock bör märkas, att endast de förenade formerna användas, t. ex. *is̃-z̃á kálar* 'de här karlarna'. Gen. av *is̃n-zár* heter *is̃umz̃aras*, f. *is̃z̃aras*. Pron. *is̃n-z̃añe* förekommer endast självständigt.

Anm. 3. Yngre personer använda ofta den fem. nom.-formen *is̃u* även i ack.

§ 107. Det demonstrativa pron. *an* 'den, den där' förekommer endast förenat. Det böjes i likhet med personl. pron. *an*, *o*, *ed*, alltså t. ex. *is̃-ñum gárdem b̃id̃gar-o* i den där gården bor hon, *o st̃ug̃o a-st̃enda z̃ar* den stugan har stått här, *up̃o-a-ũis̃ed* på det viset, *atr̃i-d̃ỹx-t̃ina* på den tiden, *an-uld-d̃z̃aro d̃ỹx̃em tau-p̃ar̃e f̃ũæst* han skulle göra de två paren först.

§ 108. Pron. *an-d̃ar* 'den där' förekommer både förenat ock självständigt^a, t. ex. *s̃ĩo, u-d̃an-d̃e far* se, hur den där betar sig, *d̃q-d̃e kul̃a* den där flickan. Det böjes på följande sätt:

	m.	f.	n.
sg. nom. ack.	<i>an-d̃ar, dan-d̃ar</i>	<i>o-d̃ar, d̃q-d̃ar</i>	<i>a-d̃ar</i>
gen.	<i>d̃ỹx̃md̃aras</i>	<i>d̃ỹx̃d̃aras</i>	—

a) Pron. *is̃n-zár* ock *an-d̃ar* ha, utom i Åsen, antecknats endast i Näset ock Blybärg; i de flesta byarna förekommer endast ett pron. *is̃n-z̃añ* (resp. *an-d̃añ*), som uppträder både förenat ock självständigt.

	m.	f.	n.
sg. dat.	<i>qm-dár, dqm-dár,</i> <i>dyæm-dár</i>	<i>dyæ-dár*</i>	<i>dyæ-dár</i>
pl. nom.	<i>dæ-dár</i>	} = m.	} = m.
gen.	<i>dyæmdáras</i>		
dat. ack.	<i>dyæm-dár</i>		

Biformen *qm-dána* förekommer endast självständigt.

Anm. Alla på *d* börjande former ha biformer med *ð* i uddljudet (*ðqm-dár, ðyæ-dár* etc.), ock angående dessas användning gälla de regler, som framställts i § 101 anm. 1.

§ 109. Det oböjliga *sýmu* 'samma' förekommer vanligen endast såsom förenat. Någon gång begagnas det dock determinativt ock självständigt, t. ex. *a-r-sýmu sos-ig-a-fáz fér* 'det är samma (sort, slag etc.) som jag har fått förr'; mycket vanligt är *a-sýmu* 'detsamma, likgiltigt', t. ex. *a-ðzár a-sýmu* 'det gör detsamma'. Likaledes brukas *sýmu-ian* (*ia, iat*) 'samma en, densamma', t. ex. *ad-r sýmu-ian so-fuæ-rar-r-uitras* det är samma en som for här i vintras.

§ 110. Pron. *sjuæv* 'själv' brukas dels adjektiviskt i betydelsen 'självaste, till ock med' ock är då oböjligt, t. ex. *sjuæv-gåmkaligga dansad r-gæsibüðum r-kuálds* 'till ock med gummorna dansade i Gessifäbodarna i går kväll', dels substantiviskt i betydelsen 'själv' ock heter då i sg. *sjuæv*, i pl. nom. *sjuævar*, dat. *sjuævum*, t. ex. *dæ-fó skuld-ó sig-sjuævar* de få skylla sig själva, *ú-ðær-ovo-stalt-tél a-sig-sjuævum* hur de ha ställt till åt sig!

Anm. Uttr. *sjuævin* (-*qm, -qn*) betyder 'djävulen', t. ex. *fast-sjuævin-ad kumi-frám* om också djävulen visade sig.

§ 111. Pron. *llærk* 'sådan, dylik' böjes fullständigt som ett adj. enligt § 74, t. ex. *qm-al-tær auti-llærko* man skall tiga om sådant, *bær ig-ad-dugo-fó kulu llærkar* bara jag kunde få flickorna att bli sådana.

Anm. Detta pron. kan också böjas som ett adj. i best. form enligt § 90, alltså t. ex. *llærksyn fisk* sådan fisk, *llærku gráv* en dylik grop, *ifsa-tuæst-ig sår-nod a-llærkam-ärqm* inte tordes jag säga något åt en sådan där härre.

a) Dat. fem. heter i Näset ock Blybärg *qm-dár*.

D. Relativt pronomen.

§ 112. Målets enda relativ är *so* 'som', vilket pron. efter determinativet *sýmu* (men ej efter *sýmu-ian*) har formen *sos*, t. ex. *a-ua-sakt sýmu-kál, sos ig-a-sít iæsn fér* det var samma man, som jag har sett en gång förut.

E. Interrogativa pronomina.

§ 113. Det allmänt frågande 'vem' heter *uær* ock har följande böjningsformer:

	m. f.	n.
nom.	<i>uær</i>	<i>uæn</i>
gen.	<i>uærumas</i>	—
dat.	<i>uærum</i>	<i>uæro</i>
ack.	—	= nom.

Särskilda fem.-former finnas ej; så t. ex. frågas *uærum fipgd-du* 'vem följde du', även om man vet, att följeslagaren var en kvinna. Helt naturligt brukas detta pron. endast självständigt.

§ 114. Både självständigt ock förenat brukas däremot *ùkyn* 'vilken, vem, hurudan', som böjes sålunda:

	m.	f.	n.
sg. nom.	<i>ùkyn</i>	<i>ùky</i>	<i>ùkad</i>
gen.	<i>ùkumas</i>	<i>ùkeras</i>	—
dat.	<i>ùkum</i>	<i>ùker (uk)</i>	<i>ùko (uk)</i>
ack.	<i>ùkan</i>	<i>ùka (uk)</i>	<i>ùkad</i>
pl. nom.	<i>ùker (uk)</i>	<i>ùker (uk)</i>	<i>ùky</i>
gen.	<i>ùkumas</i>	= m.	—
dat.	<i>ùkum</i>	= m.	= m.
ack.	<i>ùka (uk)</i>	= nom.	= nom.

Anm. 1. De inom parentes stående formerna brukas, då pron. står förenat.

Anm. 2. Yngre personer begagna formen *ùky* även i ack. f.

§ 115. 'Vad för en' heter *uænförjan* (*-ia, -iat*), plur. *uæn-fenogrær*; då det står självständigt, varvid bör märkas, att värbet

nåstan alltid förekommer inskjutet mellan pron:s olika delar, t. ex. *uæn-uær a-då-fa-nogrær* vad var det där för ena? Angående den vidare böjningen se *æn* (§ 99) ock *nógar* (§ 117).

§ 116. 'Vilkendera, vilken av dem' heter *úkyndær* ock böjes sålunda:

	m.	f.	n.
nom.	<i>úkyndær</i>	<i>úkyndær</i>	<i>úkadær</i>
gen.	<i>úkyndæræs</i>	<i>úkdær</i>	—
dat.	<i>úkyndær</i>	<i>úkdær</i>	<i>úkdær</i>
ack.	<i>úkyndær</i>	= nom.	= nom.

F. Indefinita pronomina.

§ 117. 'Någon' heter *nógar* ock böjes enligt följande paradigm:

	m.	f.	n.
sg. nom.	<i>nógar</i>	<i>nógu</i>	<i>nóð</i>
gen.	<i>nógumas</i>	—	—
dat.	<i>nógum</i>	<i>nógar (nog)</i>	<i>nógar(o) (nog)</i>
ack.	<i>nøn</i>	<i>nógar(a) (nog)</i>	= nom.
pl. nom.	<i>nógrær (nog)</i>	<i>nógrær (nog)</i>	<i>nógu</i>
dat.	<i>nógum</i>	= m.	= m.
ack.	<i>nógar(a) (nog)</i>	= nom.	= nom.

Anm. 1. De inom parentes stående formerna begagnas, då pron. står förenat; framför ord, som börjar på konsonant, ersättes *nog* ofta av *no*.

Anm. 2. Då detta pron. avslutar en fras ock ej är betonat, få de två- eller flerstaviga formerna *huvudton* på ultima, t. ex. *ad-i-fil-nógumæs* det är väl någons¹, *naug ærar-ad-a-nógum* nog tillhör det någon, *a-uå-fil-nogrær* det var väl några (= en ock annan), *a-uærd-då-fil-a-då nytut-a-nogær* nog blir det väl nyttigt till något.

Anm. 3. Yngre personer begagna formen *nógu* även i ack. f.

§ 118. 'Ingen' heter *índzæn* ock böjes sålunda:

	m.	f.	n.
sg. nom.	<i>índzæn</i>	<i>íggæ</i>	<i>íntnóð</i> (fören. o. självst.) <i>ínta(ð)</i> (självst.) <i>íggæfíg</i> (självst.)
gen.	<i>íggumas</i>	—	—

¹) Jfr *ad-i-fil-nógumas* det är väl ändå någons.

sg. dat.	<i>íggum</i>	<i>ígger (ígg)</i>	<i>íggæ^a</i>
ack.	<i>íggæn</i>	<i>íggæ (ígg)</i>	= nom.
pl. nom.	<i>ígger (ígg)</i>	<i>ígger (ígg)</i>	<i>íggæ</i>
dat.	<i>íggum</i>	= m.	= m.
ack.	<i>íggæ (ígg)</i>	= nom.	= nom.

'Ingendera' heter *índzændær* eller *uændzændær*; första leden av båda böjes i likhet med *índzæn*, varvid de förenade formerna användas (utom i f. dat. *íggædær*), alltså t. ex. sg. dat. m. *íggumdær*, sg. f. nom. *uændzændær*, sg. n. nom. ack. *uændzændær*; andra leden är ändelslös, utom i genitiverna *íggumdæræs*, *íggædæræs* ock *uændzændæræs*.

Anm. Om detta pronomens akcentuering, då det står i slutet av en fras, gäller detsamma, som i § 117 anm. 2 sagts om *nógar*, alltså t. ex. *ad-ir-íggumæs* det är ingen, som äger det¹, *du-go-ðo-fil-ínt-dú-íggø* du märker då ingenting.

§ 119. Rspr:s 'var, varje' motsvaras av flera olika pronomina. Det defektiva *uær* 'var, varje', som endast brukas adjektiviskt, har följande former:

	m.	f.	n.
nom.	<i>uær</i>	<i>uær</i>	<i>uært</i>
dat.	<i>uærum</i>	<i>uær</i>	<i>uær</i>
ack.	<i>uæn</i>	<i>uær</i>	<i>uært</i>

Substantiviskt brukas dat. *uærum*, t. ex. *dzäv uærum æn-kåku* ge en kaka åt var ock en.

Anm. 1. Detta pron. begagnas också i uttr. som 'varannan, var tredje', t. ex. ack. *uæn ænæn tól* varannan tall, *uær fæærd grøko* var fjärde gran.

Anm. 2. Yngre personer begagna formen *íggæ* även i ack. f.

Endast i uttr. som 'en var, två var', etc. förekommer pron. *uæræ* (f. *uæru*) ock *uørn* (f. *uøru*), t. ex. *dær-ovo æn-búæk uæræ* de ha en bok var (o: pojkarne), *dær-ovo-sakt íæt-ærmklæð uøru* de ha en halsduk var (o: flickorna)². — 'Var sin' heter *uó(r)* *sæn* eller *uá(r)* *sæn*, t. ex. *fíggum uó sææn-åto* vi finga var sin mössa; se vidare synt. § 35.

a) Dat. n. heter i byarna väster om Dalälven *íggæ*, i övriga byar (utom i Garbärg) *íggæ*, i Garbärg *ígger*.

¹) Jfr *ad-ir-íggumas* det är ingens.

²) Alldeles samma användning som dessa ha *uørndær* (f. *uøru-dær*) ock *uærndær* (f. *uæru-dær*).

Vidare märkes i detta sammanhang det adjektiviska *varjenda* (n. *varjenda*), det substantiviska *varjenda ien* 'varenda en' ock det både substantiviskt ock adjektiviskt brukade *varogien* 'var ock en' (f. *varogia*, n. *varotigat*), av vilket senare finnes gen. *varumogienymas* ock dat. *varumogienum*.

§ 120. 'Vilken som hälst' heter *uenda ukyn* eller *lark-ukyn*; förra leden är oböjlig, den senare böjes såsom *ukyn* (§ 114), varvid dock märkes, att sg. n. nom. ack. bildas med *uqn* i st. f. med *ukad*, då ordet står självständigt, alltså t. ex. *lark-ukyn bala-gjaro-ad* vem som hälst kan göra det, *a-dug-dq-fil-a-dar ad-uenda-ukar* det där duger väl åt vilken (flicka) som hälst, *q-r-sakt-duktig ad-uenda-uko* hon är duktig till vad som hälst, *lark-uqn qn-spj-dig, so-uil-du-ynt suero* vad man än frågar dig, så vill du inte svara¹.

Dessa båda pron. uttryck begagnas både substantiviskt ock adjektiviskt; endast adjektiviskt begagnas däremot *uenda-uqn-far* ock *lark-uqn-far*, t. ex. *qn-ad-balt-spjyr uenda-uqn-fa kul-rar-i-bym, so-ad-die suero-larkt* vilken flicka här i byn han än frågade, så finge han samma svar.

Endast substantiviskt ock endast i nom. ock dat. brukas *lark-uqr* (dat. *-uqrum*) ock *uenda-uqr*, t. ex. *du-i-sakt-du lark-jsjuxn og-lark-uqr* du är minsann lika talför som vem som hälst.

§ 121. Det obestämda 'annan' heter *alar*, vilket ord är oböjligt, t. ex. *av-ruet nog-ala-stora* tag hit några andra käppar, *ien-ala friodag* nästa fredag, *av-ruet ien-alar-a-mig* tag hit en annan (rock) åt mig, *a-kqn kymo ala-marer i-ovud* det kan komma andra myror i huvudet (d. v. s. du kan komma på andra tankar).

'Någon annan' heter *nogaralar* (gen. *nogumalaras*, dat. *nogumalar*, ack. *nqnalar*); 'en ock annan' heter *nogar-ald-qnar* (m. ack. *nqn-ald-qnan*, f. *nogu-ald-qny*, n. *nod-ald-qnad*)².

Det bestämda 'den andre' heter, då det står självständigt, *odern* eller *dqn-odern*; *odern* böjes som ett självst. adj. i bestämd form (§ 90), *dqn* som förra leden i pron. *dqn-dqr* (§ 108), varvid dock märkes, att former utan uddljudande *d* (*ð*) ej

¹) Se vidare synt. § 38.

²) Pron. *qnar* 'annan' brukas också i uttr. som t. ex. *du-syr-äut* *lars-ena-buse* du ser ut som en annan buse.

förekomma i denna ställning, alltså t. ex. *gjav-ad a-dyem-odram* giv det åt den andre, *odrar ovo-farid* de andra ha farit, *qm lars-ov odru* vi ha slagit de andra (ängena), *ad-yr i-odrunas* det är den andras (d. v. s. i den andra getens mjölk). — Som förnat heter detta pron. *oder* ock är oböjligt, t. ex. *ulum dast-ad-oda-kulum* vi skola bort till de andra flickorna.

'Den ene — den andre' uttryckes genom *ien-odern* eller genom *ien-ien*, t. ex. *ig-a-gart ien suk og-ynt-iena* jag har gjort den ena strumpan, men inte den andra, *ien ad-myn upud-grad-ad-ienum* den ene hade munnen intill örat på den andre.

§ 122. Det defektiva 'samt, somliga' har såsom självständigt följande former: sg. n. nom. ack. *sumt*, dat. *sumo*, pl. nom. *sumar*, dat. *sumum*, ack. *suma*. Den förenade formen avviker därtinnan, att den blir ändelselös (*sum*) i pl. nom. ack.

§ 123. 'Man, en' heter *qn* (-n, -n), dat. *qm*, t. ex. *ba-dig-uent, qn-i-buende, so-kuago-digr-ynt dast-ad-qm dyx* så snart de tro, att man är bonde, så se de inte ens på en. Någon gen. motsvarande rspr:s 'ens' finnes ej.

§ 124. 'Endera, en av dem' heter *iqndigr*. 'Få' heter *föar*, vilket ord dock begagnas ganska sällan (i stället säges *ba-nograr, ynt-so-miklar* o. d.), t. ex. *dig-ua-föa, digr* de voro minsann inte många.

VÄRBNEN.

A. Tempusbildning.

a) Starka värb.

§ 125. I avseende på tempusbildning ha de starka värben ordnats i 6 klasser, varvid indelningsgrunden utgjorts av stamvokalerna i preteritum ock supinum.

§ 126. 1:a klassen: pret. *æ*, sup. *ɛ* (ɛ).

<i>bäta</i> bita	<i>bæt</i>	<i>bitð</i>
<i>dräva</i> driva	<i>dræv</i>	<i>drivð</i>
<i>fäsa</i> fisa	<i>fæs</i>	<i>fisð</i>
<i>gräna</i> gråta	<i>græn</i>	<i>grinð</i>
<i>kläva</i> klättra	<i>klæv</i>	<i>klivð</i>
<i>läda</i> lida	<i>læð</i>	<i>lidð</i>
<i>mäga</i> pissa	<i>mæg</i>	<i>mæð</i>
<i>räda</i> rida	<i>ræð</i>	<i>ridð</i>
<i>räva</i> riva ¹	<i>ræv</i>	<i>rivð</i>
<i>ruäda</i> vrida	<i>ruæð</i>	<i>ruidð</i>
<i>ruäna</i> pipa	<i>ruæn</i>	<i>ruinð</i>
<i>skäna</i> skina	<i>skæn</i>	<i>skinð</i> ^a
<i>skräda</i> skrida	<i>skræð</i>	<i>skridð</i>
<i>läta</i> slita	<i>læt</i>	<i>litð</i>
<i>stäga</i> stiga	<i>stæg</i>	<i>stæð</i>
<i>suäda</i> brinna (om skog) ²	<i>suæð</i>	<i>suidð</i>

a) I alla byar utom Åsen heter pret. *sfsæn* ock sup. *sfinð*.

¹⁾ Med dep. *rävas* släss (sup. *rivis*).

²⁾ Jfr *suäda* 'svida' enligt § 135 C.

<i>uäka</i> vika	<i>uæk</i>	<i>uifsd</i>
<i>trävas</i> trivas	<i>trævs</i>	<i>trivis</i>
<i>uäna</i> vana	<i>uæn</i>	<i>uinð</i>

Ann. Märkas bör, att de värb, vilkas stam i infin. ock pret. slutar på *g*, förlora detta *g* i supinum, varvid *ɛ* förlänges.

§ 127. 2:a klassen: pret. *o*, sup. *u* (*u*) eller *uæ*.

<i>büäda</i> bjuda	<i>böd</i>	<i>büæð</i> ^a
<i>brüäta</i> bryta	<i>brot</i>	<i>brütð</i>
<i>drüäpa</i> drypa	<i>drop</i>	<i>drüpð</i>
<i>flüäga</i> flyga	<i>flog</i>	<i>flüæð</i>
<i>flüäta</i> flyta	<i>flot</i>	<i>flütð</i>
<i>früäsa</i> frysa	<i>fros</i>	<i>früsð</i>
<i>gläupa</i> sluka	<i>glop</i>	<i>glüpð</i>
<i>grüäpa</i> grovmala	<i>grop</i>	<i>grüpð</i>
<i>klüäva</i> klyva	<i>klov</i>	<i>klüvð</i>
<i>krüäpa</i> krypa	<i>krop</i>	<i>krüpð</i>
<i>läuta</i> luta	<i>lot</i>	<i>lütð</i>
<i>lüäga</i> ljuga	<i>log</i>	<i>lüæð</i>
<i>nüäpa</i> nypa	<i>nop</i>	<i>nüpð</i>
<i>nüäsa</i> nysa	<i>nos</i>	<i>nüsð</i>
<i>rüäta</i> råma	<i>rot</i>	<i>rütð</i>
<i>säuga</i> suga	<i>sog</i>	<i>süæð</i>
<i>säupa</i> supa	<i>sop</i>	<i>süpð</i>
<i>süäda</i> koka (intr.)	<i>söd</i>	<i>süæð</i>
<i>sfsüäta</i> skjuta	<i>skot</i>	<i>sküæð</i>
<i>strüäka</i> stryka	<i>strok</i>	<i>strüfsð</i>

Ann. 1. Angående *u* för *u* i supinum gäller vad som sagts om *ɛ* i § 126 anm. 1.

Ann. 2. Av *nüäta* 'njuta' finnes endast infin. ock pres. *nüæt*; av 'tryta' endast pret. *trot*. Värbet *tüäta* 'tjuta', som eljes böjes efter 1:a svaga konj., har pres. *tüæt*.

§ 128. 3:e klassen: A) pret. *a* (*au*), sup. *u* eller *uæ*;

B) pret. *o*, sup. *u*;

C) pret. *o*, sup. *o*.

A) <i>brüna</i> brinna	<i>brøn</i>	<i>brünæð</i>
<i>dümpa</i> dimpa	<i>dæmp</i>	<i>dümpæð</i>

a) I alla byar utom Åsen är pret.-vokalen *o* (på åtskilliga håll närmande sig *æ*), alltså *böd*, *brot*, *drop* etc.

<i>fīna</i> finna ¹	<i>fān</i>	<i>fūnad</i>
<i>fōsuīna</i> försvinna	<i>fōsuān</i>	<i>fōsuīnad</i>
<i>klīgga</i> klinga ²	<i>klāugg^a</i>	<i>klūngzad</i>
<i>krāla</i> vimla	<i>krāl</i>	<i>krūlad</i>
<i>fōnīma</i> förnimma	<i>fōnām</i>	<i>fōnūmad</i>
<i>rāka</i> räcka	<i>rāk</i>	<i>rūjsad</i>
<i>sīma</i> simma	<i>sām^b</i>	<i>sūmad</i>
<i>sīgga</i> ljuda	<i>sāugg^a</i>	<i>sūngzad</i>
<i>skūala</i> genljuda	<i>skūāl</i>	<i>skūālad</i>
<i>llīgga</i> ragla	<i>llāugg^a</i>	<i>llūngzad</i>
<i>llīpa</i> slippa	<i>llāp</i>	<i>llūpad</i>
<i>smāla</i> smälla	<i>smāl</i>	<i>smūālad</i>
<i>smālta</i> smälta	<i>smālt</i>	<i>smūāltad</i>
<i>spīana</i> sparka ³	<i>spān</i>	<i>spūānad</i>
<i>spīna</i> spinna	<i>spān</i>	<i>spūnad</i>
<i>suāla</i> svälla	<i>suāl</i>	<i>sūālad</i>
<i>suālta</i> svälta	<i>suālt</i>	<i>sūāltad</i>
<i>uāla</i> pösa	<i>uāl</i>	<i>ūālad</i>
<i>uālta</i> välta	<i>uālt</i>	<i>ūāltad</i>
<i>uārda</i> bli	<i>uārt</i>	<i>ūārtad</i>
<i>uīna</i> vinna; hinna	<i>uān</i>	<i>ūānad</i>
B) <i>bīnda</i> binda	<i>bot</i>	<i>būndad</i>
<i>drīka</i> dricka	<i>drok</i>	<i>drūjsad</i>
<i>gnāla</i> gnälla	<i>gnōl</i>	<i>gnūlad</i>
<i>knāka</i> knäppa	<i>knok</i>	<i>knūjsad</i>
<i>nāga</i> stänga ⁴	<i>nog</i>	<i>nūdzad</i>
<i>sīka</i> sjunka	<i>sok</i>	<i>sūjsad</i>
<i>snāta</i> fara hastigt fram	<i>snot</i>	<i>snūtdad</i>
<i>sprāta</i> hoppa	<i>sprot</i>	<i>sprūtdad</i>
<i>sprīka</i> spricka	<i>sprok</i>	<i>sprūjsad</i>
<i>stāka</i> stänka, duggrägna	<i>stok</i>	<i>stūjsad</i>
<i>stīka</i> sticka	<i>stok</i>	<i>stūjsad</i>

- a) Brunsbärg *klāugg*, *sāugg*, *llāugg* etc.
b) Evetsbärg *sīma* enligt 1:a svaga konj.

¹⁾ Med dep. *fīnas* 'finnas'.

²⁾ Jfr *klīngza* 'klättra' enligt § 135 A.

³⁾ Med dep. *spīanas* 'sparka omkring sig'.

⁴⁾ Med dep. *nāgas* 'stängas'.

<i>stīgga</i> stinga	<i>stok</i>	<i>stūngzad</i>
<i>tāga</i> tugga	<i>tog</i>	<i>tūdzad</i>
C) <i>zōpa</i> jālpa ^a	<i>op¹</i>	<i>ōpad</i>
<i>mzōka</i> mjölka ^b	<i>mok</i>	<i>mōjsad</i>
<i>stzōva</i> skälva	<i>skov</i>	<i>skōvad</i>
§ 129. 4:e klassen: A) pret. <i>o</i> ;		
B) pret. <i>o</i> .		
A) <i>bāro</i> bära	<i>bār</i>	<i>būārad</i>
<i>bīda</i> ivrigt bedja	<i>bād</i>	<i>bādād</i>
<i>drāpo</i> döda	<i>drap</i>	<i>drāpad</i>
<i>gzāto</i> omnämna	<i>gat</i>	<i>gzātdad</i>
<i>gzāvo</i> giva	<i>gāv</i>	<i>gzāvdad</i>
<i>zāso</i> jäsa	<i>as</i>	<i>zāsād</i>
<i>kūmo</i> komma ^{c 2}	<i>kām</i>	<i>kūmad</i>
<i>kuādo</i> sjunga	<i>kuād</i>	<i>kuādād</i>
<i>lāso</i> läsa	<i>las</i>	<i>lāsād</i>
<i>rāko</i> driva	<i>rāk</i>	<i>rājsad</i>
<i>stzāro</i> skära	<i>skār</i>	<i>skūārad</i>
<i>stzālo</i> stjälva ³	<i>stāl</i>	<i>stūālad</i>
<i>uāgo</i> väga	<i>uāg</i>	<i>uāād</i>
<i>uāvo</i> väva	<i>uāv</i>	<i>uāvād</i>
<i>uōro</i> vara	<i>uār</i>	<i>uārād⁴</i>
B) <i>zāto</i> äta	<i>ot</i>	<i>zātdad</i>
<i>līga</i> ligga	<i>log</i>	<i>lāzad</i>
<i>szo</i> se ^d	<i>sog</i>	<i>sīt</i>

- a) I avseende på böjningen av 'jälpa' överensstämmer Brunsbärg med Åsen; Loka ock Evetsbärg ha pret. *zōpta*, sup. *zōpad*; Näset pret. *ōpta*, sup. *ōpad*; Klitten pret. *zop*, sup. *ōpad*; Blybärg, Gåsvarv ock Karlsarvet pret. *zōpta*, sup. *ōpad*; Garbärg pret. *zōpta*, sup. *zopt*.
b) Alla byarna, utom Åsen ock Evetsbärg (som ha infin. *mzōka*), ha infin. *mzōka*, sup. *mōjsad*.
c) Evetsbärg inf. *kāmo*, sup. *kāmād*.
d) Evetsbärg inf. *szp*.

¹⁾ Även ett svagt pret. *zōpta* förekommer.

²⁾ Med dep. *kūmos* 'ta sig fram' (sup. *kūmis*).

³⁾ Med dep. *stzālos* 'smyga sig'.

⁴⁾ Med biformerna *uād* ock *uāda*, av vilka den senare endast begagnas i slutet av fraser.

sóvo sova	sov	sóvð
sifsa sitta	sot	sátð
§ 130. 5:e klassen: pret. uæ.		
drógo draga	druæg	dræð
daa dö	duæ	dæð
fóro fara	fuær	færd ¹
gnógo gnaga	gnuæg	gnæð
gróvo gräva	gruæv	grævd
klø klå, klia (trans.) ²	kluæ	klæð
läa skratta	luæ	läð
mólo mala	muæl	mæld
skóvo skava	skuæv	skævd
llø slå ³	lluæ	llæð
stånäda stå ⁴	stuæð	stændad
suæra svära	suær	süærad
tógo taga	tuæg	tæð
òka åka, köra	uæk	åfjed

§ 131. 6:e klassen: A) pret. 2a;

B) pret. 2, 2 eller 2a.

A) föla falla	fæl	fæld
òga hugga	æg	ægd
òlda hålla	ælt	ældad
B) blösa blåsa	blæs	blæsad
fø få	fæk	fæð
gröta gråta häftigt	græt	grætd
gø gå	gæk	gæð
løpa rinna	læp	læpad
lötä låta (om ljud); säga ⁵	læt	lætd
röda råda	ræð	rædd

§ 132. Defektiva äro, utom de i § 127 anm. 2 nämnda, *dåta* 'falla' (pres. *dat*, pret. *dat*), *glåta* 'slinta' (pret. *glot*), *läka* 'läcka' (pres. *lak*) ock *uælda* 'vålla' (pres. *uæld*).

¹) Med biformerna *fad* ock *fåda*; jfr not 4 å föreg. sida.

²) Jfr *klåa* enligt § 135 B, *klø* enligt § 135 C, anm. 2.

³) Med dep. *lløs* 'släss'.

⁴) Samma pret. har det i en mängd sms. förekommande *stø* (pres. *stør*, sup. *stændad* eller *stot*), t. ex. *stø-ø* 'stå på, räcka'.

⁵) Jfr det endast proklitiskt brukade *lat* 'låta, tillåta', som böjes svagt.

b) Svaga värb.

§ 133. 1:a konjugationen: pret. -að eller -ad.

A) Första klassen omfattar värb med kort rotstavelse. Såsom hörande till denna klass ha antecknats ganska många

värb, t. ex.	pres. sg.	pret. sg.	supinum
<i>biko</i> becka	<i>bikar</i>	<i>bikad</i>	<i>bikod</i> ^a
<i>blóto</i> töa	<i>blótar</i>	<i>blótad</i>	<i>blótod</i>
<i>búæðo</i> båda, ge bud	<i>búæðar</i>	<i>búæðad</i>	<i>búæðod</i>
<i>fjnovð</i> vara klåfingrig	<i>fjnavär</i>	<i>fjnaväd</i>	<i>fjnovðð</i>
<i>fótos</i> fattas	<i>fátas</i>	<i>fátas</i>	<i>fótos</i>
<i>gúso</i> huttra	<i>gúsar</i>	<i>gúsad</i>	<i>gúsoð</i>
<i>gólo</i> gala	<i>gálar</i>	<i>gálad</i>	<i>góloð</i>
<i>jsýto</i> coire	<i>jsýtar</i>	<i>jsýtd</i>	<i>jsýtod</i>
<i>jsýælo</i> ¹	<i>jsýælar</i>	<i>jsýælad</i>	<i>jsýælod</i>
<i>lúvo</i> lova	<i>lúvar</i>	<i>lúvad</i>	<i>lúvod</i>
<i>prídikø</i> predika	<i>prídikär</i>	<i>prídikäd</i>	<i>prídikøð</i>
<i>skrópo</i> skrapa	<i>skrápar</i>	<i>skrápad</i>	<i>skrópod</i>
<i>skóko</i> skaka	<i>skákar</i>	<i>skákad</i>	<i>skókod</i>
<i>snæro</i> fånga med snara	<i>snérar</i>	<i>snérad</i>	<i>snæroð</i>
<i>spílo</i> spela	<i>spílar</i>	<i>spílad</i>	<i>spílod</i>
<i>stóto</i> stamma	<i>stótar</i>	<i>stótad</i>	<i>stótoð</i>
<i>tævo</i> vattnasi munnen	<i>tævar</i>	<i>tævad</i>	<i>tævod</i>
<i>úægos</i> värda	<i>úægas</i>	<i>úægas</i>	<i>úægos</i>
<i>úæðo</i> vada	<i>úæðar</i>	<i>úæðad</i>	<i>úæðod</i>
<i>uægo</i> ploga	<i>uægar</i>	<i>uægad</i>	<i>uægod</i>
<i>uóko</i> vaka	<i>uákar</i>	<i>uákad</i>	<i>uókod</i>

Anm. Avvikande i pres. sg. är *plægo* 'pläga', pres. sg. *plær*, pl. *plægum* etc.

B) Andra klassen omfattar värb med lång rotstavelse. Hit hör den övervägande massan av målets värb, t. ex.

<i>bæða</i> bada ²	<i>bæðer</i>	<i>bæðad</i>	<i>bæðað</i>
<i>biætäl</i> tigga	<i>biætler</i>	<i>biætled</i>	<i>biætlad</i>

a) Brunsbärg, Karlsarvet, Västmyckeläng *bikar*, *bikad*; Loka, Väsa *bikær*, *bikæð*; Klitten *biker*, *bikad*, men *skækær*, *skækæð*. Övriga bymål ha endast *biker*, *bikad*; jfr s. 28, not a.

¹) *vistas* på myrslätt

²) Jfr *süælbodð* 'solbada' enligt A.

<i>blända</i> blanda	<i>bländer</i>	<i>bländad</i>	<i>bländad</i>
<i>blöma</i> blomma	<i>blömer</i>	<i>blömad</i>	<i>blömad</i>
<i>bränga</i> truga	<i>brängar</i>	<i>brängad</i>	<i>brängad</i>
<i>brüga</i> brygga	<i>brügar</i>	<i>brügad</i>	<i>brügad</i>
<i>brüsn</i> brista	<i>brüsner</i>	<i>brüsнад</i>	<i>brüsнад</i>
<i>brön</i> smälta	<i>bröner</i>	<i>brömad</i>	<i>brömad</i>
<i>düktira</i> bota	<i>düktirer</i>	<i>düktirad</i>	<i>düktirad</i>
<i>ëkå</i> gnata	<i>ëkålar</i>	<i>ëkålad</i>	<i>ëkålad</i>
<i>ëla</i> slå ijäl	<i>ëlar</i>	<i>ëlad</i>	<i>ëlad</i>
<i>ërfsa</i> kälta	<i>ërfsar</i>	<i>ërfsad</i>	<i>ërfsad</i>
<i>ëta</i> heta	<i>ëtar</i>	<i>ëtad</i>	<i>ëtad</i>
<i>fröda</i> fradga	<i>fröder</i>	<i>frödad</i>	<i>frödad</i>
<i>gåmbas</i> bli gammal	<i>gåmbas</i>	<i>gåmbas</i>	<i>gåmbas</i>
<i>gåga</i> jaga ¹	<i>gågar</i>	<i>gågad</i>	<i>gågad</i>
<i>kåuta</i> galoppera ²	<i>kåuter</i>	<i>kåutad</i>	<i>kåutad</i>
<i>küda</i> jämnra sig	<i>küder</i>	<i>küdad</i>	<i>küdad</i>
<i>kösa</i> krossa till mos	<i>köser</i>	<i>kösad</i>	<i>kösad</i>
<i>läka</i> musicera ³	<i>läkar</i>	<i>läkad</i>	<i>läkad</i>
<i>måugn</i> magra ⁴	<i>måugner</i>	<i>måugnad</i>	<i>måugnad</i>
<i>niga</i> niga	<i>nigar</i>	<i>nigad</i>	<i>nigad</i>
<i>üerüa</i> störa	<i>üerüer</i>	<i>üerüad</i>	<i>üerüad</i>
<i>råsa</i> stoja ⁴	<i>råser</i>	<i>råsad</i>	<i>råsad</i>
<i>skriäva</i> skriva	<i>skriäver</i>	<i>skriävad</i>	<i>skriävad</i>
<i>skriä</i> skrika	<i>skriärer</i>	<i>skriäad</i>	<i>skriäad</i>
<i>llüta</i> sluta	<i>llüter</i>	<i>llütad</i>	<i>llütad</i>
<i>llötar</i> slakta	<i>llötrar</i>	<i>llötrad</i>	<i>llötrad</i>
<i>stüplas</i> snubbla	<i>stüplas</i>	<i>stüplas</i>	<i>stüplas</i>
<i>suüva</i> sväva	<i>suüver</i>	<i>suüvad</i>	<i>suüvad</i>
<i>trüskas</i> tredskas	<i>trüskas</i>	<i>trüskas</i>	<i>trüskas</i>
<i>tüngga</i> tvinga	<i>tünggar</i>	<i>tünggad</i>	<i>tünggad</i>
<i>öka</i> öka	<i>öker</i>	<i>ökad</i>	<i>ökad</i>

Anm. Värbet *löna* 'låna' har pret. *lönad*, sup. *lönt*; *lläpa* 'släpa' har pret. *lläpad*, sup. *lläpt*.

a) Västmyckeläng har inf. *måugna*.

- 1) Jfr *lögo* 'påskynda' enligt A.
- 2) Jfr *koyta* 'springa' enligt § 135 E.
- 3) Jfr *läka* 'leka' enligt § 135 D.
- 4) Jfr *róso* 'rasa ned' enligt A.

§ 134. 2:a konjugationen: pres. —, pret. -da eller -ta.

Följande värb ha antecknats som hithörande:

<i>bigriä</i> begriä	<i>bigriä</i>	<i>bigriäta</i>	<i>bigriäpt</i>
<i>bröd-ö</i> bräs på	<i>bröd-ö</i>	<i>bröd-ö</i>	—
<i>drüna</i> råma sakta	<i>drüner</i>	<i>dründa</i>	<i>drünt</i>
<i>düna</i> däna	<i>düner</i>	<i>dünda</i>	<i>dünt</i>
<i>ëva</i> ¹	<i>ëv</i>	<i>ëda</i>	<i>ëft</i>
<i>gziät-üp</i> gitta	<i>gziät-üp</i>	<i>gziät-üp</i>	<i>gziät-üp</i>
<i>gzäla</i> gälla	<i>gzäl</i>	<i>gzälda</i>	<i>gzält</i>
<i>kräva</i> kälta efter	<i>kräv</i>	<i>krävda</i>	<i>kräft</i>
<i>lat-ö</i> ²	<i>lat-ö</i>	<i>lat-ö</i>	<i>lat-ö</i>
<i>läga</i> lägga	<i>läg</i>	<i>lägda</i>	<i>läkt</i>
<i>rüäka</i> vräka	<i>rüäk</i>	<i>rüäkta</i>	<i>rüäkt</i>
<i>sätsa</i> sätta	<i>set</i>	<i>säta</i>	<i>set</i>
<i>säla</i> sälja	<i>säl</i>	<i>sälda</i>	<i>sält</i>
<i>sjsäla</i> skilja	<i>sjsäl</i>	<i>sjsälda</i>	<i>sjsält</i>
<i>sjsyüla</i> skölja	<i>sjsyül</i>	<i>sküälde</i>	<i>sküält</i>
<i>lläd-i</i> blandas i	<i>lläd-i</i>	<i>lläd-i</i>	<i>llät-i</i>
<i>smüra</i> smörja	<i>smür</i>	<i>smüärda</i>	<i>smüärt</i>
<i>spüra</i> fråga	<i>spür</i>	<i>spüärda</i> ^a	<i>spüärt</i>
<i>suäga</i> svälja	<i>suäg</i>	<i>suägda</i>	<i>suäkt</i>
<i>täda</i> gödsla	<i>täd</i>	<i>täda</i>	<i>tät</i>
<i>täma</i> tämja	<i>täm</i>	<i>tämda</i>	<i>tämt</i>
<i>tep-ät</i> stänga ³	<i>tep-ät</i>	<i>tept-ät</i>	<i>tept-ät</i>
<i>uäksa</i> växa	<i>uäks</i>	<i>uäksta</i>	<i>uäkst</i>
<i>uäva</i> linda	<i>uäv</i>	<i>uävda</i>	<i>uäft</i>

Anm. 1. Av de yngre brukas flera biformer enligt 3:e konj., t. ex. pres. *sälar*, *tämar*, pret. *sjsyülda*, *suägda* etc.

Anm. 2. Hit hör närmast också det oregelbundna *gzäro* 'göra', pres. *gzär*, pret. *gzärda*^{ab4}, sup. *gzärt*. Ordet har flera på samma sätt böjda sms., t. ex. *krüpgzärö* 'föda barn'.

Anm. 3. Endast proklitiskt ock alltså obetonat brukas *lat* 'läta, tilläta', pres. sg. pret. sup. *lat*.

a) I Evetsbärg är pret.-ändelsen -da i st. f. -da, då stammen slutar på r, t. ex. *spüärda*, *gzärda*.

b) Alla byarna utom Åsen ha pret. *gzärda*.

- 1) lägga, ställa, eng. put
- 2) bringa att surna (om mjölk)
- 3) På samma sätt böjes *tep-üp* öppna.
- 4) Sällan höres biformen *gzärda*.

§ 135. 3:e konjugationen: pres. -ar eller -r, pret. -da eller -ta.

A) Första klassen omfattar verb med ändelsen -da i pret. Hit höra ett stort antal verb, t. ex.

<i>bräna</i> bränna	<i>bräner</i>	<i>brände</i>	<i>bränt</i>
<i>bygga</i> bygga; bo	<i>bygger</i>	<i>byggde</i>	<i>byggt</i>
<i>börja</i> börja	<i>börjar</i>	<i>börjde</i>	<i>börjt</i>
<i>dela</i> dela; tvista	<i>delar</i>	<i>deldde</i>	<i>delt</i>
<i>dömda</i> ge stryk	<i>dömdar</i>	<i>dömdde</i>	<i>dömdt</i>
<i>döma</i> dömma	<i>dömer</i>	<i>dömdde</i>	<i>dömdt</i>
<i>förstöra</i> förstöra	<i>förstör</i>	<i>förstörde</i>	<i>förstört</i>
<i>gömma</i> gömma	<i>gömer</i>	<i>gömdde</i>	<i>gömdt</i>
<i>känna</i> känna	<i>känner</i>	<i>kände</i>	<i>känt</i>
<i>kväva</i> kväva	<i>kvävar</i>	<i>kvävde</i>	<i>kvävt</i>
<i>kalla</i> kalla	<i>köler</i>	<i>ködde</i>	<i>költ</i>
<i>spara</i> spara	<i>sparar</i>	<i>sparde</i>	<i>sparat</i>
<i>mäta</i> mäta	<i>mäter</i>	<i>mätde</i>	<i>mätt</i>
<i>nämna</i> nämna	<i>nämner</i>	<i>nämde</i>	<i>nämt</i>
<i>påna</i> pina	<i>pånar</i>	<i>pånde</i>	<i>pånt</i>
<i>rägn</i> rägna	<i>rägnar</i>	<i>rägnade</i>	<i>rägnat</i>
<i>rymmas</i> rymmas	<i>rymmas</i>	<i>rymdes</i>	<i>rymdas</i>
<i>skrämma</i> skrämma	<i>skrämmar</i>	<i>skrämdde</i> ^a	<i>skrämt</i>
<i>stämma</i> stämma	<i>stämmer</i>	<i>stämde</i>	<i>stämt</i>
<i>tjäna</i> förtjäna	<i>tjänar</i>	<i>tjänade</i>	<i>tjänat</i>
<i>välja</i> välja	<i>väljer</i>	<i>välde</i>	<i>vält</i>
<i>vänja</i> vänja	<i>vänjer</i>	<i>vände</i> ¹	<i>vänt</i>
<i>knoga</i> knoga	<i>knogar</i>	<i>knogde</i>	<i>knogt</i>

Ann. Oregelbundet är dep. *ovos-uid* 'bråka', pres. *afs-uid*, pret. *avdas-uid*, sup. *avdas-uid*. — Avvikande är också pres. av *uärga* 'viga', som heter *uärrar*.

B) Andra klassens verb utmärkas därigenom, att pret.-ändelsen -da föregås av ett g, som ej återfinnes i inf. ock pres. Såsom hithörande ha antecknats följande verb:

<i>bry</i> -sig- <i>um</i> bry sig om	<i>bry(r)</i> -sig- <i>um</i>	<i>brygd</i> -sig- <i>um</i>	<i>brykt</i> -sig- <i>um</i>
<i>fria</i> fria	<i>friar</i>	<i>frigde</i>	<i>frikt</i>
<i>följa</i> följa	<i>följer</i>	<i>fölgde</i>	<i>fölykt</i>

a) Näset har pret. *skrämdde*, sup. *skrämt*.

¹) Äldre personer begagna pret. *uände*, sup. *uänt*.

<i>klä</i> klia (intr.)	<i>kläer</i>	<i>kläde</i>	<i>klädas</i>
<i>lä</i> hyra	<i>läer</i>	<i>läde</i>	<i>läkt</i>
<i>lä</i> värma	<i>läer</i>	<i>läde</i>	<i>lykt</i>
<i>ny</i> -sig nöja sig	<i>ny(r)</i> -sig	<i>nygd</i> -sig	<i>nykt</i> -sig
<i>ply</i> plöja	<i>plyer</i>	<i>plygde</i>	<i>plykt</i>
<i>sä</i> säga	<i>säer</i>	<i>säde</i>	<i>säkt</i>
<i>sm</i> träda i	<i>smär</i>	<i>smäde</i>	<i>smäkt</i>
<i>str</i> strö	<i>strar</i>	<i>stråde</i>	<i>strakt</i>
<i>tä</i> tåga	<i>tär</i>	<i>tagde</i>	<i>täkt</i>
<i>tä</i> tälja	<i>tär</i>	<i>tögde</i>	<i>tökt</i>

C) Tredje klassen omfattar verb med ändelsen -da i preteritum. Hit hör ett tämligen stort antal verb, t. ex.

<i>bär</i> vänta	<i>bärder</i>	<i>bärde</i>	<i>bärt</i>
<i>blöd</i> blöda	<i>blöder</i>	<i>blödde</i>	<i>blödt</i>
<i>gläd</i> glädja	<i>gläder</i>	<i>glädde</i>	<i>glädt</i>
<i>gn</i> knysta	<i>gnyr</i>	<i>gnödde</i>	<i>gnödt</i>
<i>gn</i> gno	<i>gnær</i>	<i>gnödde</i>	<i>gnödt</i>
<i>g</i> ge akt på	<i>ggr</i>	<i>gödde</i>	<i>gödt</i>
<i>kläd</i> kläda	<i>kläder</i>	<i>klädde</i>	<i>klädt</i>
<i>lyd</i> lyda	<i>lyder</i>	<i>lydde</i>	<i>lydt</i>
<i>m</i> må, befinna sig	<i>mör</i>	<i>mödde</i>	<i>mödt</i>
<i>näd</i> trängas	<i>nädes</i>	<i>nädde</i>	<i>nädt</i>
<i>n</i> nå	<i>nör</i>	<i>nödde</i>	<i>nödt</i>
<i>ryd</i> rödja	<i>ryder</i>	<i>rydde</i>	<i>rydt</i>
<i>räd</i> skrämma	<i>räder</i>	<i>rädde</i>	<i>rädt</i>
<i>smär</i> smida	<i>smärder</i>	<i>smärde</i>	<i>smärt</i>
<i>sn</i> sno	<i>snær</i>	<i>snödde</i>	<i>snödt</i>
<i>sfs</i> sky	<i>sfsyr</i>	<i>sfsödde</i>	<i>sfsödt</i>
<i>städ</i> städja	<i>städer</i>	<i>städde</i>	<i>städt</i>
<i>stöd</i> stödja	<i>stöder</i>	<i>stödde</i> ¹	<i>stödt</i>
<i>suär</i> svida	<i>suärder</i>	<i>suärde</i>	<i>suärt</i>
<i>tr</i> längta	<i>trör</i>	<i>trödde</i>	<i>trödt</i>

Ann. 1. Märk, att större delen av de på vokal slutande värben ha ändelsen -ad i supinum, t. ex. *tröad* 'trott', *nöad* 'nätt', *söad* 'sätt', *spöad* 'spätt', *gröad* 'grott', *beröad* 'berott'; se vidare exempel-samlingen ovan.

Ann. 2. Annan stavvokal i pret. ock supinum ha *städde* städja (*städe*, *stat*) ock alternativt *läde* ladda (*läde*, *lat*).

¹) Även höres pret. *stüdde*, sup. *stüdt*.

Ann. 3. Närmast hithörande äro följande i ett eller annat avseende oregelbundna värb:

<i>flö</i> få	<i>flor</i>	<i>flöda</i>	<i>flarö</i>
<i>klö</i> klä, klia (trans.)	<i>klor</i>	<i>klöda</i> ¹	<i>klarö</i>
<i>snära</i> snöra	<i>snar</i>	<i>snida</i>	<i>snäö</i>
<i>spära</i> spy	<i>spär</i>	<i>spida</i>	<i>späö</i>
<i>tuö</i> tvätta	<i>tuar</i>	<i>tuäda</i>	<i>tuarö</i>
<i>övo</i> hava	<i>ar</i>	<i>äda</i> ²	<i>ast</i>

Ann. 4. Avvikande i pres. är dep. *sidas* 'bry sig om', pres. *säs*, pret. *sidas*, sup. *sidas*.

D) Fjärde klassen omfattar värb med ändelsen *-ta* i pret.

Hit hör ett mycket stort antal värb, t. ex.

<i>bäla</i> kunna	<i>bälar</i>	<i>bälta</i>	<i>bält</i>
<i>bläjsa</i> bleka	<i>bläjsar</i>	<i>blähta</i>	<i>bläkt</i>
<i>bygga</i> böka	<i>byggar</i>	<i>byghta</i>	<i>bykt</i>
<i>döpa</i> stjälp om	<i>döpar</i>	<i>döpta</i>	<i>döpt</i>
<i>eftas-ö</i> ³	<i>eftas-ö</i>	<i>eftas-ö</i>	<i>eftas-ö</i>
<i>fjäsa</i> fösa	<i>fjäsar</i>	<i>fjästa</i>	<i>fjäst</i>
<i>gräsa</i> skratta	<i>gräsar</i>	<i>grästa</i>	<i>grästas</i>
<i>känas-uid</i> känna ⁴	<i>känas-uid</i>	<i>känas-uid</i>	<i>känas-uid</i>
<i>jsipas</i> spritta till	<i>jsipas</i>	<i>jsiptas</i>	<i>jsiptas</i>
<i>kläpta</i> klämta	<i>kläptar</i>	<i>kläpta</i>	<i>kläpt</i>
<i>läsa</i> lassa	<i>läsar</i>	<i>lästa</i>	<i>läst</i>
<i>läka</i> leka	<i>läkar</i>	<i>lähta</i>	<i>läkt</i>
<i>mīnas</i> minnas	<i>mīnar</i>	<i>mīntas</i>	<i>mīntas</i>
<i>rjäsa</i> rensa	<i>rjäsar</i>	<i>rjästa</i>	<i>rjäst</i>
<i>räjsa</i> räcka, sträcka	<i>räjsar</i>	<i>rähta</i>	<i>räkt</i>
<i>räpsa</i> räfsa	<i>räpsar</i>	<i>räpsta</i>	<i>räpst</i>
<i>lläpa</i> släppa	<i>lläpar</i>	<i>lläpta</i>	<i>lläpt</i>
<i>lläjsa</i> slicka	<i>lläjsar</i>	<i>llähta</i>	<i>lläkt</i>
<i>snjfsa</i> snyfta	<i>snjfsar</i>	<i>snjfstas</i>	<i>snjfst</i>
<i>snysa</i> snusa; nosa	<i>snysar</i>	<i>snystas</i>	<i>snyst</i>
<i>süpa</i> sopa	<i>süpar</i>	<i>süpta</i>	<i>süpt</i>
<i>sīnas</i> synas	<i>sīnar</i>	<i>sīntas</i>	<i>sīntas</i>
<i>tēnas</i> nännas	<i>tēnar</i>	<i>tēntas</i>	<i>tēntas</i>
<i>uärsa</i> visa	<i>uärsar</i>	<i>uärsta</i>	<i>uärst</i>

1) Även finnes pret. *klua*, se § 130.

2) I slutet av en fras även *äda*.

3) vara värt, löna mödan

4) Jfr *kēna* enligt A.

<i>äsa</i> ösa	<i>äsar</i>	<i>ästa</i>	<i>äst</i>
<i>jöpa</i> ropa	<i>jöpar</i>	<i>jöpta</i>	<i>jöpt</i>

Ann. 4. Värben på *-sja* få pret. på *-ksta* ock sup. på *-kst* i st. f. väntat *-skta*, *-skt*, t. ex. *fäjsja* 'fiska', pret. *fäkssta*, sup. *fäkst*, *jänsjsa* 'önska', pret. *jänsksta*, sup. *jänskst*.

e) Fämte klassen omfattar värb med ändelsen *-ta* i pret.

Hit hör ett tämligen stort antal värb, t. ex.

<i>ärbita</i> arbeta	<i>ärbitar</i>	<i>ärbitata</i>	<i>ärbitat</i>
<i>byta</i> byta	<i>byter</i>	<i>byta</i>	<i>byt</i>
<i>rat-üp</i> hetta upp	<i>ratar-üp</i>	<i>rat-üp</i>	<i>rat-üp</i>
<i>fläta</i> fläta	<i>flätar</i>	<i>fläta</i>	<i>flät</i>
<i>fläta</i> skumma (mjölk)	<i>flätar</i>	<i>fläta</i>	<i>flät</i>
<i>fräta</i> fräta	<i>fräter</i>	<i>fräta</i>	<i>frät</i>
<i>gäta</i> valla	<i>gäter</i>	<i>gäta</i>	<i>gät</i>
<i>knöyta</i> knyta	<i>knöyter</i>	<i>knöyta</i>	<i>knöyt</i>
<i>köyta</i> springa	<i>köyter</i>	<i>köyta</i>	<i>köyt</i>
<i>näta</i> nöta	<i>näter</i>	<i>näta</i>	<i>nät</i>
<i>rita</i> rita	<i>ritar</i>	<i>rita</i>	<i>rit</i>
<i>sjsjätas</i> skoja	<i>sjsjätas</i>	<i>sjsjätas</i>	<i>sjsjätas</i>
<i>skröyta</i> skryta	<i>skröyter</i>	<i>skröyta</i>	<i>skröyt</i>
<i>snöyta</i> snyta	<i>snöyter</i>	<i>snöyta</i>	<i>snöyt</i>
<i>söyta</i> vårda	<i>söyter</i>	<i>söyta</i>	<i>söyt</i>
<i>säta</i> bry sig om	<i>säter</i>	<i>säta</i>	<i>sät</i>

§ 136. 4:e konjugationen: pres. —, sup. *-od* eller *-ad*.

Såsom hithörande ha antecknats följande värb:

<i>duga</i> duga, kunna	<i>dug</i>	<i>dügda</i>	<i>dügöd</i>
<i>kyna</i> kunna	<i>kän</i>	<i>kynnda</i>	<i>kynad</i>
<i>livo</i> leva	<i>lör</i>	<i>lövda</i>	<i>lövöd</i>
<i>tüælo</i> tåla	<i>tüæl</i>	<i>tüælda</i>	<i>tüælod</i>
<i>tüæros</i> töras	<i>tüæs</i>	<i>tüæsta</i>	<i>tüæros</i>
<i>ula</i> skola	<i>äl</i>	<i>ülde</i>	<i>ülöd</i>
<i>uila</i> vilja	<i>ül</i>	<i>ülde</i>	<i>ülöd</i>
<i>uito</i> veta	<i>uet</i>	<i>üisa</i>	<i>üitöd</i>

Ann. Avvikande så till vida, att det har *r*-ändelse i pres., är värbet *ägga* 'äga', pres. *är*, pret. *ägga*, sup. *ägga*.

§ 137. Defektiva äro följande jälpvärb: *blä* 'bli' (pres. *blör*), *äsa* 'hetes, tyckes, lär', *lus* 'tyckes', *lar* 'torde, lär', *mö* 'männe, kan', pret. *möta* 'mätte', *mynnda* 'kunde, männe'.

B. Ändelser.

a) Aktivum.

I. Presens.

§ 138. **Indikativ.**¹ De olika ändelserna i pres. indik. sing., för alla tre personerna, äro: 1) —, 2) *-ar*, 3) *-er*, 4) *-r*.

1) Ingen ändelse i pres. sg. har den övervägande delen av de starka värben samt alla svaga värb av andra ock fjärde konjugationerna med undantag av *äga* 'äga' (se § 136 anm. 1). Presens av samtliga hithörande värb har anförts i §§ 134 ock 136; här må anföras några ex. på ändelselöst presens av starka värb, varvid bör märkas, att en del av de värb, som i infin. ha *o* i stammen, i pres. utbyta denna vokal mot *a*: *grån* gråter, *fryas* fryser, *spårn* sparkar, *fasun* försvinner, *vard* blir, *sigg* ljuder, *sik* sjunker, *stigg* sticker, *mjok* mjölkar, *jas* jäser, *kued* sjunger, *veg* väger, *lg* ligger, *sov* sover, *far* far, *grav* gräver, *mal* mal, *skav* skaver, *stond* står, *fol* faller, *og* hugger.

Anm. 1. Flera hithörande värb uppvisa oregelbundenheter i bildningen av pres. sg. Annan stamvokal än infin. har pres. sg. av följande värb (utom de ovan nämnda): *küna* kunna (pres. *kän*), *ula* skola (pres. *al*), *uito* veta (pres. *uet*), *uoro* vara (pres. *ir*). Förändringar i avseende på konsonanterna undergå följande infinitiver: *brina* brinna (pres. *brid*), *finna* finna (pres. *fid*), *spinna* spinna (pres. *spid*), *vinna* vinna (pres. *vid*), *binda* binda (pres. *bit*), *kümo* komma (pres. *kumb^a*), *sijsa* sitta (pres. *sit*), *sajsa* sätta (pres. *set*), *vila* vilja (pres. *vil*).

Anm. 2. I st. f. pres. sg. *al* 'skall' höres någon gång vid stark betoning *skal*, t. ex. *a-skäl-int ua-kryt ed* 'det lär nog inte vara så ofta det', *qn-ua-dar, skal-ig-sär-örig* 'han var där, ska jag säga dig', *ig-skäl i-ueg* 'jag skall i väg'. Likaså finnes vid sidan av pret. *ulde* ett *skulde*, t. ex. *skuld-n a-sit no-llärkt* 'skulle man ha sett något dylikt? (d. v. s. skulle man ha sett på maken?)', *qn-skuld dast-i-öldn, jsiljgen* 'han skulle nödvändigt i elden, killingen'.

a) Evetsbärg *kum* 'kommer'.

¹) Pres. konjunktiv finnes ej, om man undantar uttr. *tu-urde* 'tvi vale'.

2) Ändelsen *-ar* i pres. sg. få de kortstaviga värben av 1:a svaga konjugationen (med undantag av *plägo* 'pläga'), varvid märkes, att större delen av de värb, som i infin. ha stamvokalen *o*, i pres. sg. få *a* (se vidare § 133 A).

3) Ändelsen *-er* i pres. sg. få de långstaviga värben av 1:a svaga konjugationen, alla värb tillhörande 3:e svaga konjugationens första, fjärde ock femte klasser, samt en del av de värb, som tillhöra samma konjugations andra ock tredje klasser (se vidare §§ 133 B ock 135). Märkas bör, att akc. i pres. sg. av alla dessa värb är akc. 2, alltså t. ex. *känar* känner, *nämner* nämner, *spridar* sprider, *lärar* lär, *rörerar* rör.

Anm. 3. 'Hit hör värbet *äga* 'äga', se § 136 anm.

4) Ändelsen *-r* i pres. sg. ha samtliga de på vokal slutande värben av 3:e svaga konjugationens tredje klass (se § 135 C), några värb av samma konjunktions andra klass (se § 135 B), värben *snära* 'snöa', *spära* 'spy' ock *ovo* 'hava' (se § 135 C, anm. 2) samt *plägo* 'pläga' (se § 133 anm. 1) ock följande starka värb: *gnogo* gnaga (pres. *gnar*), *togo* taga (pres. *tar*), *läa* skratta (pres. *lar*), *llo* slå (pres. *lor*), *go* gå (pres. *gor*), *sto* stå (pres. *stor*), *däa* dö (pres. *dar*), *klo* klia (pres. *klor*), *drögo* draga (pres. *drar*), *fö* få (pres. *för*), *sö* se (pres. *sir*).

Anm. 4. Märk förändringen av infinitivens stamvokal i *tuö* 'tvätta' (pres. *tuar*) ock i några av de ovan uppräknade starka värben.

Anm. 5. Hit hör också det defektiva *blä*, 'bli', pres. sg. *blär*, pres. pl. *bläum*, *blär*, *blä*.

Vad beträffar pres. indik. plur., märkes, att 3:e personen alltid är lika med infinitiv, t. ex. *gnogo* gnaga, *llo* slå, *spilo* spela, *kosa* krossa till mos, *täuggen* tystna. — 1:a personen bildas hos nästan alla värb genom tillägg av *-um* till infinitivens stam, varvid märkes, att de flesta kortstaviga värb med stamvokalen *o* (i infin.) utbyta denna mot *a*, alltså t. ex. *rärdum* vi rida, *läsum* vi läsa, *färum* vi fara, *tägum* vi taga, *stötum* vi stamma, *spärum* vi spara, *skrädum* vi sy, *biprum* vi börja, *särum* vi säga, *künrum* vi kunna, *ulrum* vi skola, *ägum* vi äga, *mörum* vi må, *görum^a* vi gå, *trürum* vi tro. Undantag utgöra *fö* 'få', *mö* 'må' ock *sö* 'se', av vilka värb 1 pl. pres. heter *föm* vi

a) Näset har *görum* med biformen *göma*.

få, *mōm* vi må, *sōm* vi se¹. — 2:a personen bildas hos alla värb genom tillägg av *-r* till infinitivens stam^a, t. ex. *stāgr* I stigen, *drāgr* I dragen, *arjsur-ō* I kälten, *dūgr* I kunnen, *trōr* I längten, *sōgr* I sen, *fōr* I fån, *āvr* I haven.

Anm. 6. Den regelbundna formen av *ōvo* 'hava' i 1 plur. pres., *āvum*, höres ganska sällan; den vanligen använda formen är *qm*, som i slutet av en fras alltid ersättes av *qma*.

Anm. 7. Oregelbundet är *uōro* 'vara', som i pres. plur. heter 1:a pers. *īrum*, 2:a pers. *īvr*, 3:e pers. *īro*.

§ 139. **Imperativ.** De olika ändelserna i **sing.** äro följande: 1) —, 2) *-a*, 3) *-a*, 4) *-r*.

1) Ingen ändelse i imp. sg. ha alla de värb, som i pres. sg. ha ingen ändelse eller ändelsen *-r*, med undantag av de nedan under mom. 4 nämnda, alltså t. ex. *gjav* giv, *tag* tag, *drag* drag, *seļ* sälj, *smvr* smörj, *bmd* bind, *old* håll, *so* så.

Anm. 1. Nämnas bör, att av många hithörande värb, så t. ex. alla av 4:e svaga konjugationen, imper. över huvud taget ej förekommer.

Anm. 2. Hit höra också de långstaviga värb av 1:a ock 4:e konjugationerna, vilkas infin. slutar på kons., alltså t. ex. imper. *rākqn* räkna, *sigal* sogla, *stāmqn* stäm.

2) Ändelsen *-a* i imper. sg. ha de kortstaviga värben av 1:a svaga konjugationen, t. ex. *frīda* freda, *gnūka^b* gnid, *kūaga* titta, *gāpa* gapa, *fīnavā mta* var inte klåfingrig, *lāga-ōrg* laga dig i väg.

3) Ändelsen *-a* i imper. sg. ha de värb, som i pres. sg. ha *-ar*, t. ex. *nēga* nig, *brūaka* skit, *uōla* lyd, *fīpa* följ med, *fasiwæjsa* försök, *kōyta* spring, *llāpa* släpp, *rīwera* rör, *hāka* spela, *tōa* tälj, *lōda* lyd, *uēnda* vänd.

4) Ändelsen *-r* i imper. sg. ha följande imperativer: *āv* hav, *fār* far, *gjár* gör², *uār* var.

Imperativ **plur.** har i 1:a pers. ändelsen *-um³*, i andra pers. ändelsen *-r*, alltså t. ex. *fārum* låtom oss fara, *kōytum* låtom

- a) Evetsbärgsmålet bildar 2:a plur. i likhet med Åsenmålet, alla övriga bymål genom ändelsen *-id*, t. ex. *fōid* 'I fån', *kūmid* 'I kommen'.
b) Blybärg *gnūka*, Loka *kāgæ-ōrg* etc.; jfr s. 77, not a.

¹) Mera sällan höras formerna *fōm* ock *sōm*.

²) Även förekommer formen *gjár*.

³) Utom i *sōqm* 'låtom oss se'.

oss springa, *uārūm* låtom oss vara, *gōum* låtom oss gå, *fārur^a* faren, *kōytr* springen, *uārur* varen, *gōr* gån, *stāndur* stån, *tārur* tigen, *sārur* sägen, *tuōr* tvätten.

Anm. 3. Oregelbundna i sg. äro följande imperativer: *gok* gå, *seg* säg, *sat* sätt, *sit* sitt, *stot^b* stå, *tag* tig, *tua* tvätta; i både sg. ock pl. *kōm* kom (pl. *kōmum*, *kōmr*).

§ 140. **Particip** har följande ändelser: 1) *-ānd*, 2) *-āndas*. Som ex. på den förra ändelsen, vilken är den vanliga ock som böjes som ett adj. enligt § 74, må anföras: *sfsōvānd* darrande, *uārānd* varande, *drāgānd* dragande, *lāānd* skrattande, *rādānd* strövande (av *rōdo*), *blōmānd* blommande, *tārānd* tigande, *sōānd* sående. — Ändelsen *-āndas* har antecknats endast i part. *līvāndas* 'levande' ock *ūvāndas* 'förskräcklig', t. ex. *īen-līvāndas* *bywēn* en levande björn, *ad-r-riqnt* *ūvāndas* det är rent förskräckligt.

II. Preteritum.

§ 141. **Indikativ. Sing.** av pret. indik. är hos alla värb lika i 1:a, 2:a ock 3:e personerna ock har tillräckligt exemplifierats i §§ 126—137¹.

Pret. **plur.** bildas av de starka värben så, att ändelserna *-um* (1:a pers.), *-r* (2:a pers.), *-o* (3:e pers.) läggas till pret. sg., alltså t. ex. *krōpum* vi kröpo, *fānr* I funnen, *llāpo* (de) sluppo, *llātum* vi sleto, *bārūm* vi buro, *kāmr* I kommen, *uāro* (de) voro, *lūcūm* vi skrattade, *llūcwr* I slogen, *dūgo* (de) dogo, *zāgo* (de) höggoc. Avvikande bildas pret. plur. av *fō* 'få' ock *gō* 'gå', t. ex. *fīgūm* vi fingo (jfr sg. *fīk*), *gīggo* (de) gingo (jfr sg. *gīk*).

Vad beträffar pret. plur. av de svaga värben, märkes, att 3:e pers. alltid är lika med sing., t. ex. *brāgad* (de) rörde sig,

- a) Evetsbärg har *fārur*, övriga byar *fārīd*.
b) Evetsbärg *stānd* 'stå!'
c) Pret. 3:e plur. av de starka värben bildas i målet på ett flertal olika sätt; '(de) foro' heter alltså i byarna väster om Dalälven *fūwera*, i Brunsbärg, Loka, Klitten, Näset *fūwru*, i Gåsvarv *fūwera*, Blybärg *fūwæ*, Garbärg *fūwæ*.

¹) Nämnas bör, att i gamla personers tal stundom höres ett pret. på *-ada* eller *-ada* av 1:a svaga konj:s värb, t. ex. *kūagada* 'tillade', *dānsada* 'dansade'.

svävad (de) svävade, *köyta* (de) sprungo, *visse* (de) visste, *spüärda* (de) frågade. — 1:a ock 2:a pers. bildas genom tillägg av *-um*, resp. *-r*, varvid märkes, att singularändelsen *-a* i 2:a, 3:e ock 4:e konjugationerna bortfaller, alltså t. ex. *uæðaðum* vi vadade, *skuápadum* vi skrattade (av *skuápo*), *kúægaðr* I tittaden, *köytum* vi sprungo, *ságdur* I saden, *tuúðum* vi tvättade, *uísir* I vissten, *ræpstum* vi räfsade, *byrdum-ó* vi började.

§ 142. **Konjunktiv.** Endast två dylika finnas, nämligen *áða* 'skulle ha' (av *ovo*; plur. *áðum*, *-r*, *-a*)¹ ock *uára* 'vore' (av *uóro*; plur. *uárum*, *-r*, *-a*). Angående den vanliga bildningen av pret. konj. medelst omskrivning se syntaxen.

§ 143. **Particip** bildas på tre olika sätt:

1) De starka värben ersätta supinets *-að* eller *-ð* med *-in* i de flesta fall, men med *-n* efter dentaler, då supinet är långstavigt, ock efter vokal. Det så bildade participet böjes som ett adjektiv: enligt § 78, om det är långstavigt, enligt § 80, om det är kortstavigt; alltså t. ex. *að-r-ðq* ríktut *kúægt ovo rákqn* *búndnqn* det är då riktigt fult att ha hunden bunden, *stút uárs r-snart kúæðr* kort visa är snart sjungen (ordspr.), *frúsn* frusen, *sprútsn* sprucken, *búæðsn* bjuden, *skuætsn* skjuten, f. *sprútsæ* sprucken; *ðpn* jälpt, *æðsn* huggen; *búndn* bunden, *uæn* vägd (pl. *uægnar*), *fúnn* funnen, *rg-r-kæf-drútsæ* 'jag är kaffedrucknen' (sagt av en gumba).

Anm. 1. Oregelbundna äro följande participer: *dræðn* dragen (pl. *dræðnar*), *gnæðn* gnagen (pl. *gnæðnar*), *llæðn* slagen (pl. *llæðnar*), *tæðn* tagen (pl. *tæðnar*). Neutr. av dessa part. heter *gnæð* eller *gnæðad*, *llæð* eller *llæðad* etc., t. ex. *að-r uarkqn-llæðad ald uællæðad* det är varken slaget eller oslaget.

Anm. 2. Märk, att *ð* bortfaller i plur. av part. på *-ðm*, t. ex. *búænar* bjudna, *súænar* kokta.

2) Vad beträffar de svaga värben, är pret. av 1:a ock 4:e konjugationernas värb lika med supinum ock ändas alltså på *-að*, resp. *-að*; pret. part. av 2:a ock 3:e konjugationernas värb fås enklast så, att ändelsen *-a* i pret. avskiljes. Samtliga böjas som adj. enligt § 74, alltså t. ex. *plægodar* druckna, n. *bikod* beckat (se § 75 anm. 3), *brænd* bränd, *sfsild* skild, *sat* satt, *plwægd* plöjd, *ðzvæd* gödd, *skuæd* skodd, pl. *flætar* flätade.

¹) I slutet av en fras även *áða*.

Anm. 3. Stark participialändelse ha följande svaga värb: *uæksa* (part. *uæksn* 'växt'¹), *flæ* (*flæðn* 'flädd', pl. *flæðnar*), *tuæ* 'tvätta' (*tuæðn*, pl. *tuæðnar*).

3) Pret. part. av *ðzaro* 'göra' heter *gar* ock böjes som ett adj. enligt § 74.

b) Passivum.

§ 144. De passiva (deponentiala) formerna bildas i allmänhet av motsvarande aktiva former genom tillägg av *-s*, t. ex. pres. *kumb's* lyckas komma, *trævs* trivs, *stæls* smyger, *stænds* står upprätt, *nægs* stångar, imper. *old's-kuér* håll dig kvar, *uæltas* vältra dig, *ropums-æð* låt oss jålpas åt, pret. *græstas* skrattande, *hæðas* (de) ledde varandra, *rævs* slogs, *kæmums* vi lyckades komma.

Anm. 1. Märk, att samtliga former av dep. *llægs* 'slåss', där ändelsen närmast föregås av vokal (utom sup. *llægs*), ha ändelsen *s*, t. ex. pret. sg. *llægs* 'slogs', 3 pl. *llægas*.

Anm. 2. Värbet *æva* (se § 134) med dess talrika sms., såsom *av-æð* 'stänga' etc., motsvaras av ett passivt *ævos* (*ævos-æð* etc.).

Följande undantag från den ovan framställda regeln äro emellertid att märka:

1) Då den motsvarande aktiva formen slutar på *ð* eller *r*, bortfaller detta framför *s*, t. ex. *ærs* ids (av *æðas*), *býras* börjas (jfr akt. *býrar*), *kólas* kallas, *jsæptas* I grälen, *brútas* brottades, *fåtas* fattades, *rívus* slagits (jfr *rívð* 'rivit').

2) Pret. plur. 1:a ock 2:a pers. av 1:a, 2:a ock 3:a konjugationernas svaga värb bildas så, att ändelserna *-um* ock *-r* läggas direkt till formen i sing., alltså t. ex. *kæntasum-uíð* vi kände igän, *mæntasum* vi mindes, *ræmdesir* I rymdens, *brútasir* I brottadens, *stípplæsum* vi snubblade (jfr *stípplæms* vi snubbla).

3) Pret. plur. 3:e pers. av de starka värben ändas i akt. på *-o*, men i pass. på *-as*, t. ex. *rævas*^a (de) slogos (jfr *rævo* revo), *tæggas* (de) tvistade(s), *fænas* (de) funnos, *mænjægas* (de) munhöggos.

a) '(De) slogos' heter i Karlsarvet ock Västmyckeläng *rævas*, i Väsa ock Evetsbärg *rævas*, i Brunsbärg, Loka, Klitten, Näset *rævus*, i Gåsvarv *rævas*, i Blybärg *rævas*, i Garbärg *rævas*.

¹) Men *trouækst* 'trögväxt'.

4) Supinum av 2:a ock 3:e konjugationens svaga värb bildas så, att ändelsen *-as* lägges till stammen i preteritum, t. ex. *käntas-ut* känt igen (jfr *känt* känt), *lagdas-för* trängts (jfr *lakt* lagt), *rymdas* rymts (jfr *rymt* rymt).

Ann. 3. Anmärkningsvärda äro följande pres.-former: *fin*s finns (jfr *fi*ö finner), *min*as minns, *syn*as syns, *tag*s tvistar (jfr *tar* tar), *old*as håller sig (jfr *old* håller).

Ann. 4. Aktiva ändelser i pres. plur. ha *syæjsas* 'tyckas' (pres. plur. *syæksum*, *syæksir*, *syæks*) ock det defektiva *æ*s 'hetes, lär' (pres. plur. *æsum*, *æsir*, *æs*). Pret. av det förra värbet överensstämmer fullständigt med pres., t. ex. *æn-syæks* *sæ-æt* *so-rælok* *noglünd* han tycktes se så arg ut.

ANTECKNINGAR TILL SYNTAXEN.

De syntaktiska anteckningarna gälla endast Åsenmålet.

I. Subjekt ock predikat.

§ 145. Liksom i rspr. betecknas subjektet antingen genom ett substantiv eller genom ett såsom substantiv brukat ord eller uttryck; härvid märkas särskilt uttryck som t. ex. *uq-igū og ovo-fad-igū* (folket i gården) på heden också har farit hem, *uq-ōsūm ovo-rigū llaxθ-ōv* (folket i gården) på åsen har redan slagit av (d. v. s. avslutat slåttern), *uq-ōsum vr-igū-fin bū* Åsen (eg. 'på åsarna') är en vacker by.

Ann. 1. I uttryck som t. ex. *zāto r-rigūdo* 'maten (eg. äta) är färdig' måste *zāto* betraktas som substantiv; jfr *qm-fax so-gūæt-zāto r-dg* vi ha fått så god mat i dag.

Ann. 2. Såsom exempel på subjektlösa satser må nämnas följande: *uēt ua-ōū far dliæt* (vem) vet var du far alltjämt, (här är så tråkigt —) *fari-ōart-so-ir-nt-ad* far dit, där det inte är det! *uar-a-sē bistalsām* nu var han (du etc.) beställsam (iron.), *ē uēt-ig-nt uqū-so-ir* det vet jag inte vad det är; dessutom stelnade uttryck som *mq-ūito* må veta, *naug mq-trūæ ēd* (nog) må tro det.

§ 146. Några värb, som i rspr. endast förekomma med formellt subjekt, konstrueras i ås. **personligt**, t. ex. *qn-suāzdar r-kuidim* det svider i magen på honom, *r-klāar atri-rōvskuarūn* det kliar i analöppningen på mig. Omvänt förekommer ofta i ås. **opersonligt** uttryckssätt, där rspr. använder personligt, t. ex. *ad-ad-būævt uō-no min-sig* vi skulle behöva ta något med oss, *ad-a-frusid-ātri-uæs litad* vi ha frusit litet, *ad-a-fūkt dī trāz nu* de ha följt alla tre nu.

§ 147. **Predikatsvärbets kongruens.**

a) Predikatsvärbet rättar sig i allmänhet efter subjektet till person ock numerus, detta även då subjektet är ett plurale tantum, t. ex. *flātar vro-gūædar* grädden är god, *dārar vro-stāzgdar* dörren är stängd.

b) Då subjektet är ett kollektivum, står predikatsvärbet ofta i plur. t. ex. *āra-ōu u-fūæjsa kuādo* hör du hur folket

sjunger? *gæmfuæfjad ovo-såkt só* gammelfolket har sakt så, *mæst iæl byn ovo-uad-i tymbaskuæg i-uitar* mäst hela byn har varit i timmerskog i vinter, *ifsa-uæt-ig ua-stipæst diæl n iro* inte vet jag var största delen (av invånarna i byn) är, *ivvyrætæq ovo-no-fuærföld so-ðæ-bæl-ynt llap-i-uæg-dæm* överheten har något förfall så att den inte kan släppa i väg dem.

c) Då subjektet är ett relativt pronomen, rättar sig predikatsvärket till person ock numerus efter korreletet, t. ex. *ad-i-ufi so-qm-gært-ad* det är vi som ha gjort det, *a-uar-ænds og-dú so-uari-stærkast* det var Anders ock du som voro starkast.

d) Då subjektet består av flera koordinerade ord av olika personer, har vid bestämmandet av predikatsvärkets person första personen företräde framför andra ock andra framför tredje, t. ex. *dú ald-ig ulum-foro* du eller jag skall¹ fara, *úlov og-dú uari-nogumälåstas* Olov ock du voro någon annan stans, *uar av-i-ðu-og-fåða uá mæ* var har du ock far varit under tiden (medan)?

e) Då subjektet består av flera koordinerade ord, står predikatsvärket alltid i plur., om det följer efter subjektet, men kan stå i sing., om det går före subj., t. ex. *naug ar-* (eller *qm-*) *ænds og-ig uad-a-börn* nog ha Anders ock jag varit till Borgen (ett fäbodställe), *og-da-stuæ* (eller *stuæ*, d. v. s. oförkortat *stuædo*) *stæfangubyn og-pöykar-os nast-gæmstugun* ock där stodo Staffangubben ock hans söner vid gamla stugan, *sæ fik* (eller *figg*) *ænds og-læs kum-in* sedan fingo Anders ock Lars komma in.

Anm. 1. Vad beträffar predikatsfyllnadens kongruens i dylika fall, märkas följande exempel: *og so-stúr yr-* (bättre: *stúrar vro-*) *ænds og úlov* ock så stora äro Anders ock Olof, *iæt ændlæt og-næva ua-fråt* en kind ock näsan voro förfrusna (plur. kan här ej förekomma), *ingzbuæsbær og-bæusbær vro-græl snuæiglar* Ingeborgsbäret ock Bausbäret äro alldeles snöhela (d. v. s. snötäckta; sing. kan här ej förekomma).

Anm. 2. Efter värben *iæta* 'heta' ock *köla* 'kalla' förekomma predikatsord som t. ex. *ad-yr iæn-stugærd so-iætar ostr-q-ðsæm* det är en stor gård som heter (gården) öster på åsen, *q-ðæ gæmstugö yn kölum-ufi nrd-i-fsilem* den här gamla stugan den kalla, vi (stugan) nere i kilen.

¹) Märk, att ås. använder plur., se ovan under e.

II. Substantivens bestämda ock obestämda form.

§ 148. Bestämd form begagnas i en stor mängd fall, då rspr. har obestämd form, t. ex. *ad-yr-åuruadræd i-dæg* det är yrväder i dag, *ulum-fq sfsypræd-at-middægs* vi skola få surmjölk till middag, *ul-du fô snusa-myn-mæ* vill du få snus av mig? *ig-a-gært stærkæl n ig* jag har gjort en stark hæl jag, (vad finns det i den här lådan? —) *kæmbar kammar, du-lükta brænduyni* du luktar brännvin, *fq-sæq um-fqm-tuæret i-dæg* få se om vi få torrt hö i dag, *av-i fülæn kápyn* håll i en full kopp! *qm-spö uædarumbýtæd* han spår väderombyte.

Anm. 1. Pron. *isyn* 'denne, den där' åtföljes alltid av best. form, t. ex. *isyn kæl n* denne man, *i-isum gårdæm* i denna gård.

Anm. 2. För att beteckna mångfald användes best. form i uttryck som t. ex. *qm-a-túsna* han har många tusen.

Anm. 3. Om best. form vid postponerade egendomspronomina se nedan under pronomina.

Anm. 4. Efter pron. *llærk* 'dylik' brukas best. form ofta, då uttrycket har pejorativ betydelse, t. ex. *du-al-ynt brük llærku-gæmbal-üærdæ* du skall inte bruka dylika gamla ord, *llærk-üæskülde* en sån där oskuld! Någon gång äfven efter *nogar* 'någon', t. ex. *nó grændað* ett litet grand.

§ 149. Mera sällan förekommer obestämd form, då rspr. har bestämd, t. ex. *uærum-dar um-nöt* vi voro där om natten, (*i-fzüærd um-uitar* i fjol vintras¹) *firi-sündæg* före söndagen², *ær i-by* här i byn, *du-al-lig at-ur-uæg dú* du skall ligga vid väggen du, *ræn-q-röv* ränna på ändalykten.

Anm. Efter pron. *ændæ* 'enda' ock *ol* 'all' (i sing.) förekommer eudast obest. form, t. ex. *ad-i-ðæn iænd gæung ig-a-sit-qm* det är den enda gången jag har sett honom, *qm-rætid-üp ðlæn gröt* vi ha åtit upp all gröten.

¹) Så även *i-fzüærd um-öst* i fjol höstas (men *försqmörn* i fjol somras, *föruære* i fjol våras).

²) Endast 'söndag' konstrueras så; annars *firi-tuæsdæn* före torsdagen etc.

III. Genitiv.

A. Genitiv av substantiv.

§ 150. Obestämd genitiv förekommer endast i följande tre fall:

1) efter prep. *at* 'till'. Bland de mycket talrika uttrycken av detta slag må nämnas följande: *at-býs* till bys, *at-ændas* till slut, *at-frís* i fred, *at-márknäs* till marknaden, *at-sjús* till sjöss, *at-súndágs* till om söndag, *at-prástar* till prästen, *at-skáular* till skolan, *at-blástar* till blästan, *at-búðar* till fäbodarna, *at-börgar* till Borgen¹, *at-rúælar* till jul, *at-rógdar* till hälgén, *at-róper* till jälp, *at-kuðnar* till kvarnen, *at-fjúþerfjar* till kyrkan, *at-lýgnar* till lögn², *at-mássar* till mässan, *at-sággis* till sängs, *at-skriptar* till skrift, *at-törkar* till torkning, *at-fúæks* till folk, *at-gjástbúðs* till bröllop, *at-láivs* vid liv, *at-uáðas* för vackert väder³;

2) efter prep. *i* 'i' vid följande tidsuttryck: *i-bággas* under skördetiden, *i-gómorgús* i går morse, *i-mörgus* i morse, *i-kuálds* i går kväll, *i-sómos* i somras, *i-uítras* i vintras, *i-uðras* i våras, *i-ús* i jåns, *i-ústas* i höstas, *i-óvlas* i våras;

3) såsom possessiv genitiv, detta endast i förbindelse med föregående possessivt pronomen, t. ex. *isu-rá löðq a-stændað-q-mánum fæðaras gárda* den här ladan har stått på min fars gård, *a-uar-úgrum fæðaras fæðar so-býgd dq-ða-fjúþælbúðq* det var vår farfars farfar som byggde den där myrslätterboden, *a-ua-ðq-nym kálas múmyn* det var din mans mormor.

§ 151. Bestämd genitiv är likaledes ganska sällsynt (jfr § 153) och förekommer företrädesvis absolut och av substantiv, som beteckna personer, t. ex. (vems stuga är det? —) *ad-i-smíðz-mas* det är smedens⁴, *stúgq i-sakt-súsnymas mæn ígmánað ara-búðlæq-tí* stugan är nog Susi-folkets men hemmanet tillhör bolaget; dock även i andra fall, t. ex. *ita-rár i-kúlumas ságg*

¹) Ett fäbodställe (nom. *bóre*).

²) I uttr. *drávv at-lýgnar* driva till lögn.

³) I uttr. *a-skápn at-uáðas* solen skiner (om kvällen) och bådär vackert väder.

⁴) Nästan hållre säges dock *q-ára smíðm-tí* hon tillhör smeden.

det här är flickornas säng, *qn-da-skúaggen i-býmas* den där skogen är byns, *isn-ra-býgnæn i-sónas* den här byggnaden är sägens.

Ann. 1. Genitivändelsen kan även läggas till ord, som tillsammans med huvudordet uttrycka ett enda begrepp eller som stå i stället för ett substantiv, t. ex. *qn-up-i-búðumas áfa* »Anna-uppe-i-bodarnas» mössa, *qn-ba pridikantam-rar-úpas qn* han bar »predikanten-här-uppes» (o: packning) han, *níðqmínas mólq* »nedanförs» mjölk¹.

Ann. 2. Av några ortnamn förekommer genitiv på ett sätt, som alldeles avviker från bruket i rspr., t. ex. *ig-al-aut-gárbrúðs* jag skall ut till Garbärg, *qn-lót qn-al-aut-rúætnar og-mólq* han säger att han skall ut till Rot ock mala; jfr *at-ávatsbrúðs* till Evetsbärg.

B. Genitiv av andra ord.

§ 152. Utom av substantiv förekommer genitiv:

a) av adjektiv i best. form, t. ex. *óðraq i-lúætqmas* den andra (o: den svarta roten hos orchis maculata) är den Fules, *ærmklæð i-dýmbynas* halsduken är den dövtummas;

b) av pronomina; avvikelser från rspr. äro här sällsynta, t. ex. *ad-i-íggumdreras sfsál mín* det är inte skäl (besked) med någöndera.

IV. Dativ.

§ 153. Genitivbegreppet uttryckes vanligen genom postponerad dativ, t. ex. *súq-stúræstn bæltamasfæðar* se Bältermas-fars stora häst! *fúpsbúðq stúmäsuy* Stormas-folkets ladugårdsbod, *káln smismárgit* Smeds-Margits man, *fjsilýggen dyg-ða gjáatna* den där getens killing, *ítad-i búgærda lása* detta är Lars' bord.

§ 154. Efter värben 'skola' och 'vilja' står en instrumentaldativ i uttryck som t. ex. *uqn-ál-ig iso* vad skall jag med det här? *uqn-úil-du káfifatí* vad vill du med kaffefatet? *uqn-ál-du klúkyn* vad skall du med klockan?

§ 155. Vid advärben på *-tar* förekommer en lokativ eller temporal dativ i uttryck som t. ex. *upta-skársatým* uppför klippavsatserna, *uly-m-lló osta-stjénuy* vi skola slå öster i stenarna, *ad-i-ra norta-bjárgum-nogär* det är här norrut i bärgen någonstans, *ukyn-kymb nórdqta-lándsuzqm* vem kommer norrifrån utefter landsvägen? *dra-kqm-síglænd úvqtar-ðvyn* de kommo seglande

¹) Adv. *níðqmyn* betecknar i varje gård i Åsen den närmast nedanför liggande gården.

uppifrån utefter älven, *ulym-sjö framtar-östem* vi skola se fram på hösten, *ätqtar-örum* (l. *uärdn* l. *uärdum*) förr i världen.

§ 156. I en del stelnade uttryck förekommer likaledes en från rspr. avvikande dativ, t. ex. *där-vro-änt-pärum* (l. *mäkum*) de äro omaka (om strunpor o. d.), *qn-kymb-änt-brödagum* han kommer inté så snart.

§ 157. **Dativ vid adjektiv.** Såsom åtföljda av dativ ha antecknats följande adjektiv:

färn glad, t. ex. *qn-kän ua-färn-dyæ ändö* han kan vara glad över det ändå;

fré fri, t. ex. *qn-ar-uërta-fré aksisem* han har blivit fri från exercisen, *q-uart-fré-dyæ* hon blev frikänd därifrån;

i-uäri varse, t. ex. *ig-uart-i-uäri-om* jag blev varse honom;

kuit kvitt, t. ex. *ig-uart kuit-om* jag blev honom kvitt;

lärk lik, t. ex. *du-r-so-lärk fäda-dqrum* du är så lik far din;

lövlig lovlig, t. ex. *ad-r-iggum lövligt ta-luæga* det är för ingen lovligt att ljuga;

lyðug lydig, t. ex. *qn-dä ua-füerälldrum lyðug* den där var föräldrarna lydig;

nöðug nådig, t. ex. *gud-r-synderum nöðug* Gud är syndare nådig;

sjsyldug skyldig, t. ex. *qn-r-sjsyldug nämdam yndra krüæner* han är skyldig nämдемannen hundra kronor;

trüægen trogen, t. ex. *räkän r-trüægen äusbüændam* hunden är trogen husbonden;

uælärk olik, t. ex. *ändis r-uælärk ölum-syskünum* Anders är olik alla syskonen;

uælyðug olydig, t. ex. *du-äl-änt uar-uælyðug fäda-dqrum* du skall inte vara olydig mot far din;

uæm van, t. ex. *qm-uært-uæm dyæ-dä nu* vi ha blivit vana vid det där nu¹;

uærdug värdig, t. ex. *kulä r-sakt-uærdug dom-da-pöyjssem* flickan är minsann värdig den där pojken;

uæð obehagligt berörd av, t. ex. *rum-so-uæð drükänkälum* vi äro så obehagligt berörda av (leda vid) de druckna karlarna,

ästn ua-ü räjssem hästen var obehagligt berörd av röken.

Ann. Advärbet *när* 'nära' åtföljes likaledes av dativ, t. ex. *büdg-um-dq-fäl-ü né-fälssem* vi bo då väl nära fjärdingsman, *näma-küäl-dem* närmare kvällen.

¹) Däremot konstrueras adj. *uæn* med *uæð* ock akkusativ.

§ 158. **Dativ vid värb.** Det stora flertalet värb i äs. åtföljas av akkusativ; med dativ konstrueras emellertid följande värb:

bärdä vänta på, t. ex. *du-äl-bärd-om* du skall vänta på honom; *bitäla* betala, t. ex. *näug dug-ig-bitäl-om um-ig-üil* nog kan jag

betala honom om jag vill;

bäda ivrigt bedja (det vanliga uttr. för 'bedja' är *ar-ö-myn* eg. 'höra på med');

büæda bjuda, t. ex. *ulym-büæ bo-prüæstam* og vi skola bjuda prosten också;

blända blanda, t. ex. *ulym-bländ mäjsyn og-flätum* vi skola blanda mjölk ock grädde;

bläka blinka¹, t. ex. *qn-bläker ögum* han blinkar med ögonen;

büædo båda, t. ex. *büæda kälum ny-där-ül-yn og-räto* båda karlarna nu att de skola in ock äta;

büæta bota, t. ex. *näug r-q-düktig büæ krütyrum* nog är hon duktig att bota kreatur;

büta byta, t. ex. *ulym-büät ätum* vi skola byta mössor;

däma dämna för, t. ex. *uätneq vattnet*;

drästa skita, t. ex. *gjäta dräst-käbum* geten skiter stockar (uttr. för förstoppning);

döpa stjälp omkring; döpa, t. ex. *urso-a-ðu-döpt skólr* varför har du stjälp omkring skålen? *döp-krüpum* döpa barn;

äla slå ijäl;

ändar ändra, t. ex. *rjsa-dug-ig ända-dyæ-där* inte kan jag ändra det där;

änsa bry sig om;

ärva ärva, t. ex. *qn-ärvd füerälldrum* han ärvde föräldrarna;

äsa hässa, t. ex. *ulym-äs pilüskum nu* vi skola hässa peluskerna nu;

färpen fägna, t. ex. *ulym-färpen gälkälum-myn-nogär* vi skola fägna valljonen med något;

fära färja, t. ex. *qn-färd jsyælkälum wvyr-övä* han färjade »skölkarlarna» (d. v. s. myrslätterfolket) över älven;

flöta flotta (timmer);

flöto flotta (på flotte);

¹) På samma sätt *bläka*.

- flyta* flytta, t. ex. *flyt dæm-da-stuælum* flytta de där stolarna;
fûæra forsla;
fya följa, t. ex. *uh-fy súsuum-ald* skolen I följa Susi-folket?
fylla fylla, endast i uttr. *fyll-òrum*;
fabrûæda förbjuda, t. ex. *du-al-fabrûæ kripum kòyt* där du skall förbjuda barnen att springa här;
fadärva fördärva, t. ex. *brænduænad a-fadärva pòykum rar-i-bijn* brännvinet har fördärvat pojkarna här i byn;
fastöra förstöra, t. ex. *dær-ovo-fastört drægsplæ* de ha förstört dragspelet;
gæta valla, t. ex. *kripar vro-æt o-gæt smólom* barnen äro ute ock valla småboskapen¹;
glæma glömma, t. ex. *a-du-glæmt knævæm iæma* har du glömt kniven hemma;
gröta gråta, t. ex. *ad-i son-ad-balt-gröt blûæde* det är så man skulle kunna gråta blod;
gø ge akt på, t. ex. *qn-gød iægo* han märkte ingenting;
gøpa gapa, t. ex. *qn-gåpa mûnem* han gapar med munnen;
gzåto omnämna, t. ex. *iså-gat-qn iæg-llæko* inte nämnde han något dyligt;
gzåvo giva, t. ex. *q-gåv-om lilmûn* hon gav honom »lillmunnen» (d. v. s. en kyss);
gzvæla vyssa, t. ex. *fåmûn sät-og-gzvæla lillgøsam* farmor sitter ock vyssar lillgossen;
jøpa jålpa, t. ex. *ulum-jøp urdarum ta-sfsåro* vi skola jålpa Urd-folket att skära;
kåsta kasta, t. ex. *qn-kåsted ienum-stiæna (stiænum)* han kastade en sten (stenar);
kåval rulla;
kriæfja kröka, t. ex. *qn-kriækt fûætum* han krökte benen;
kûga lägga upp i stack (*mûæsom* mossor; *kûga* = 'kugga' styr ack.);
lækæn likna, t. ex. *qn-lækæn ienum-bûfja* han liknar en bock;
længza förlänga, i uttr. som t. ex. *a-længza dægum* dagarna förlängas;

¹) Men märk uttryck som *ulum-gæt åndrunøn* vi skola låta den vallade boskapen beta av »andrunen» (d. v. s. det nyvuxna gräset på slagna ångar).

- låuta* luta, t. ex. *du-låut bûækstavûm fa-miæd* du lutar på bokstäverna för mycket;
læsa läsa, t. ex. *læsa-dærum* läsa dörren; däremot t. ex. *læsa-tænar* förlora tänderna, *læsa-fsûnar* lösa korna;
lûkta lukta, t. ex. *a-lûkta fis* det luktar skit, *a-lûkta gûædo* det luktar gott;
lûvo lova, tillåta, t. ex. *ig-a-lûvo kûlum yø-rar* jag har lovat flickorna att vara här;
lyða lyda, t. ex. *du-al-ly mûn-dæna nu* du skall lyda mor din nu;
lyfta lyfta, t. ex. *ig-dug-ænt lyft fûætum frø-bøkam* jag orkar inte lyfta fötterna från marken;
lysa lysa, t. ex. *du-al-lys-æner* du skall lysa henne;
lòdo köra in i lada, t. ex. *dær-old-ø lòdo sån* de hålla på att köra in säden;
lògo laga, t. ex. *qn-al-logo-stuælam-a-mæ* han skall laga stolen åt mig;
låpa rulla;
lønna löna, betala lön, t. ex. *nåug al-du lon-æna uilder* nog skall du löna henne bättre;
llænjfa slänga;
llæpa släppa, t. ex. *llæp-fisjspuædæ* släpp metspöt!
llæpa slippa, t. ex. *llæp-ðq-ðyæ-bisærnæ* I sluppen då det besväret;
lløpo smacka, t. ex. *qn-llæpa tûggun* han smackar med tungan;
llæpa släpa;
mætriæda laga mat åt;
mæta möta, t. ex. *iså-mææt ig-iægûm* inte mötte jag någon;
mærdæ mörda;
nækka neka, t. ex. *iså-dugd-ig næk-om iætnod* inte kunde jag neka honom något;
nø nå, t. ex. *ig-nød-ænt-om-oldær* jag nådde honom aldrig;
økæ köra, t. ex. *øk-uidum* köra ved;
ølda hålla, t. ex. *du-al-øld-om dū* du skall hålla honom du, *øld-fsæftæm* håll käften!
øysa hysa;
plæntæra plantera, t. ex. *ig-al-plæntæ knøytnevûm mælo-øgum-a-dæ* jag skall plantera knytnävarna mellan ögonen på dig;

- rången* rägna, t. ex. *ig-i-tuændzjn-dut fast-ad-ad-rågt jspdrutj*
jag är tvungen ut om det också skulle rägnas koskit;
rågal regla;
råda rå, t. ex. *du-råd iggo du rå intet*;
råba rubba;
råka vagga, t. ex. *du-al-råk gösäm* du skall vagga gossen;
ruårda vrida, t. ex. *ruår uårüm vrida till vidjor, u-ðu-dug-ruår*
krupem hur du kan vrida kroppen;
riåra röra;
såra säga, t. ex. *du-få-då-ınt-sår iggum a-dår* du får då inte
säga någon det där;
såupa dra in¹, t. ex. *qn-såup snörüm* han drar in snoren;
såjsa sätta, endast i uttr. som t. ex. *såjs-rüævüm* sätta rovor;
sigel kasta, t. ex. *q-siglad iæn-uådotrå-a-mig* hon kastade ett
vedträ på mig;
skåfa skaffa, t. ex. *büåläad a-skåfad-om iæn-stügu* bolaget har
skaffat honom en stuga;
skådo skada, t. ex. *du-al-pås-dig so-ðu-skådar-ınt büårdå* du
skall passa dig så att du inte skadar bordet;
skåpla, endast i uttr. *skåpl-årüm* vara orolig;
skåpto skjuta på, t. ex. *qn-skåpta uåugnem upta-båkam* han
skjuter på vagnen uppför backen;
småla smälla, t. ex. *du-får-ınt smål dårüm so* du får inte smälla
med dörrarna så;
süåro svara, t. ex. *du-al-ınt-süåro-qnår* du skall inte svara
hänne;
spåra spy, t. ex. *qn-spår brændüm-spårüm* han spyer brännvins-
spyor;
spåna sparka, t. ex. *qn-kåyt og-spån füætüm* han sprang ock
sparkade med benen;
spåla spilla; slösa bort, t. ex. *qn-spåla påniggum* han slösar bort
pängar;
spåta spotta, t. ex. *qn-spåta büårdå* han spottar blod;
ståpa stjälp om;
ståmen stämman, t. ex. *ig-al-ståmen iænüm-bårkål* jag skall
stämman en bärgkarl (d. v. s. en Evetsbärgsbo);
ståla fodra (kreatur);

¹) Men ej i bet. 'supa'.

- stråta* spruta, t. ex. *a-stråta råldåm* elden sprutar fram;
ståda stödja, t. ex. *du-al-råp-mig ståd-åsün* du skall hjälpa mig
stödja hässejan;
sjsåfta skifta, t. ex. *sjsåft-fårgüm* skifta färg;
sjsåka skicka, t. ex. *q-a-sjsåkad-om iæt-uykåert* hon har skickat
honom ett vykort;
sjsåsa skjutsa, t. ex. *qn-uåld-ınt sjsåsa tuåm* han ville inte
skjutsa två;
sjsåda skydda, t. ex. *ulüm-sjsåpd iisüm-å-småplåmptüm fa-nårdå-*
uådrå vi skola skydda de här småplantorna för nordan-
vinden;
sjsåta sköta, t. ex. *ijsa-sjsåtar-ig iggum-åstüm* inte sköter
jag några hästar;
ståra styra;
süåndza svänga, t. ex. *qn-süåndzer årmüm* han svänger med
armarna;
süåla kasta;
sytå vårda, t. ex. *q-al-syt kråpüm-a-dåm ó* hon skall vårda
barnen åt dem hon;
såjsas lyckas för;
so så¹, t. ex. *qn-sår ågråm* han sår havre;
såta bry sig om, fästa avseende vid, t. ex. *ig-såtar-ınt-om ientnå*
jag fäster ej något avseende vid honom;
tåpa tappa, t. ex. *ig-a-tåpa påniggpånndzåm* jag har tappat
pänningpungen;
tåpa sätta tapp i (*tünüm* tunnan);
tååna tjäna², t. ex. *qn-tååna iååtam* han tjänar den Fule;
tårga slå ijäl;
tråtro, t. ex. *ig-tråtr ınt-dåå* jag tror inte det;
tråsta trösta, t. ex. *du-al-tråst-onüm* du skall trösta honom;
tåka tacka, t. ex. *tåk uårådrüm fa-nålast* tacka varandra för sist;
uååla vila, t. ex. *tåå so-fåm-uåå årüm låtaå* tigen så få vi vila
öronen litet!
uååsa visa, t. ex. *ig-al-uååsa-om tråågårdå* jag skall visa honom
trädgården;

¹) Men ej i bet. 'beså', t. ex. *qn-ınt-såå iisån-å-låtn ån* vi
ha inte besått den här åkern än.

²) Men ej i bet. 'förtjäna', t. ex. *qn-tåååna mikål-pånigg* han
förtjänar mycket pängar.

uätñ vattna, t. ex. *qn-uätñer ästäm* han vattnar hästen;
uægog vårda, t. ex. *dær-ul-uægog gämkalñdžyn dær* de skola
 vårda gumman de;
uærka orka, t. ex. *qn-sjæks-ñnt uærk-dyæ* han tycks inte orka det;
uæsta hosta (snörym slem);
uæta hota, t. ex. *qn-uætað-om mñn-strýk* han hotade honom
 med stryk;
uänta vänta, förmoda, t. ex. *ig-uäntä-dýæ* jag förmodar det;
uälta vid hö-»bötning» välta hö från släden, t. ex. *uält-öña;*
uäfte vifta (*rñmpyn* med svansen);
uñna hinna, t. ex. *uñ-du ñnt-dýæ-ald* hinner du inte det?
uñnda kasta, t. ex. *qn-uñnd rñnum-stñgn-a-mýg* han kastade en
 sten på mig;

yppa yppa, tala om, t. ex. *ig-uñl-ñnt ypp-dýæ* jag vill inte yppa det;
äsa ösa, t. ex. *qn-old-ó äs-uätñä* han håller på att ösa vatten.

Anm. 1. Orden *äka* 'hacka' ock *sfsáro* 'skära' styra dativ i uttrycken *äk-tñnum* 'hacka tänderna' ock *sfsáro tñnum* 'skära tänderna'; annars ackusativ.

Anm. 2. Märk också dativ i uttryck som t. ex. *dæ-gžar-ñl uær-öðrum* de göra varandra illa, *a-mæ-qn-äð-no safs-gžaro-qnñm* så länge han hade något att sätta honom till att göra, *du-al-lat-mýg stýr-og-stäl bötäm* du skall låta mig styra ock ställa med båten.

Anm. 3. Av dativ åtföljas också en mängd värbalsammansättningar med prepositioner eller advärb, t. ex. *brogo-i krüpäm* röra på kroppen, *rjsa-al-du-äp-äter-om só* inte skall du apa efter honom så, *dæ-far-ä uæröðrum* de öva samlag, *sfsynd-ó pöykum* skynda på pojkarne, *knak-ñuæp návum* slå ihop händerna, *tep-ät dörum* stänga dörren.

V. Ackusativ.

§ 159. Adjektiven *rad* 'rädd' ock *blñuæg* 'blyg', som i rspr. konstrueras med preposition, åtföljas i äs. av ack., t. ex. *rjsa-r-ig rad råkan* inte är jag rädd för hunden, *qn-r-blñuæg külur* han är blyg för flickorna.

§ 160. Några värb, som i rspr. konstrueras med preposition, åtföljas i äs. av ack., t. ex. *ig-drömd ñn r-ñót* jag drömde om henne i natt, *qn-a-falövad-qn* han har förlovat sig med henne, *ig-al-moto-qn nqn-uällyg* jag skall mata honom med litet välling.

§ 161. Ack. i uttryck. för tid svarar dels på frågan 'hur länge', dels på frågan 'när', t. ex. *rñnas a-uad-r-ñmbasküæg trñuæ-ñitar* Jannes har varit i timmerskog tre vintrar, *bälum-sakt bär nqn-däg ald-ñnan* vi kunna nog vänta en eller annan dag, *auauädu ig-a-ua-bröt rñn-ñalqn tärma* oj oj oj jag har varit borta en hel timme, *ñn nótä kam-ñlögöñ-tñl* den natten kom lillgossen till, *q-ar-ýggan däg ua-gläd a-sas-káln-ñnas dúæ* hon har inte varit glad en enda dag ända sedan hennes man dog, *kamum-ät förkuäldn* vi kommo tillbaka i förgår kväll, *qn-r-ñp bo-däg og-ñót (bo-nätar og-dógo)* han är uppe både dag ock natt (både dagar ock nätter), *a-ðä-ua nogu-ññætstürü äks rñ-ñä-tñdä* det där var några ofantligt stora ax för att vara den här tiden.

§ 162. Ack. begagnas vid rörelsevärb för att beteckna vägen, t. ex. *uæk: gämbeñuñ* åkten I gamla vägen? *ulum-foro rñn-äla-uäg* vi skola fara en annan väg, *sìgladum-ñnt-uænu atq-sìgladum rñnsr og-býñññä og nñæran og-týr: og-äqn* vi seglade inte Vanån utan vi seglade Ransisjön ock Björnån ock Norsjön ock Tyrisjön ock Äsjön, *ig-a-gaxð-övä uvq-ov-brñuäð* jag har gått på älven uppifrån Bredvad, *og-dú r-änt og-lüfa skrölfsýñln* ock du är ute ock luffar »skrällkölen»¹.

Anm. Ack. av ordet *uæg* 'väg' begagnas för att beteckna riktning, t. ex. *qn-küægad öl-uæa* han tittade åt alla håll.

§ 163. Ack. begagnas för att beteckna mått av det ena eller andra slaget, t. ex. *dær-ovo-gär sñåks mñl r-däg* de ha gått säx mil i dag, *stýæst äsq r-fñær-älner óg* den största hässjan är fyra alnar hög, *qn-da-knärvan r-ñnt-uærd mald-tróy ðra* den där kniven är inte värd mer än tre öre.

VI. Adjektiven.

§ 164. Adjektivets förenade obestämda form användes som attribut, endast då uppmärksamhet i särskilt hög grad fästes vid adjektivets betydelseinnehåll; i de allra flesta fall begagnas sammansättning av adjektiv ock substantiv. Det heter alltså t. ex. *ad-r-rät-gómolt búærd itad* det är ett gammalt bord detta, men

¹) D. v. s. den vidsträcktä ödemark, genom vilken landsvägen Äsen-Särna går; *skrölur* är ett älvd. öknamn på Särnaborne.

ig-a-jssjæpt æt-gåmbūærd jag har köpt ett gammalt bord, *ig-litq litq jsåra* en liten liten kärra, *ig-litq knūba* en liten tjock flicka, men *ig-litkul* en liten flicka¹.

Ann. En från rspr. avvikande användning av adjektiv förekommer i uttryck som t. ex. *siz-knårvæn spo-dōdan, an-uænder-ædzæ upi* se kniven spår någons död, den vänder äggen uppåt.

§ 165. **Adjektivens kongruens.** I regel rättar sig adj. (particip, räkneord) till kasus, numerus ock genus efter det ord, till vilket det utgör en bestämning, t. ex. *a-du-fårð-an illiptan an* har du fått den (kniven) slipad än? *ig-a-ua-uåjsæ æt-nōtq* jag har varit vaken hela natten (den talande en kvinna), *du-i-kåfædrūjsæ* du är kaffedrucken (den tilltalade en kvinna), *og-ōlda fon-siz-ōn åutfarnā* ock aldrig får man se henne trött, *an-lit-sig-bistæmdan* han sade sig vara bestämd, *stjvleq vro-tjuggu* stövlarna äro tunga, *tuar-og-æn-ov-uiku* två ock en halv vecka (ack.).

I följande fall gäller dock ej denna regel:

a) ett kollektivum åtföljes ofta av adj. i pluralis (jfr § 147 b), t. ex. *æt-åusōlda ua-fårnær-ōv-mæn-mæ* hela hushållet var glatt att vara av med mig;

b) då adj. utgör en bestämning till pron. *dær* 'de' ock detta pronomen syftar på ett neutralt substantiv, kan adj. — men måste ej nödvändigt — få neutral ändelse, t. ex. *dær-vro-suår-vadū* de (skaften) äro svarvade, *dær-vro-tjuggar* de (*stjvleq* stövlarna) äro tunga, *dær-vro-rōdar o-grūævu* de (tranbären) äro röda ock grova²;

c) ack. sing. mask. av adj. uppträder ofta, där man kunde vänta sig annan ack.-form, t. ex. *sæ-kænænd fæggum-ur ok-mætæn-uqs* sedan fingo vi minsann åka oss mätta, *dær-ovo-syt-trætæn-sig gæmkalængzæn* de ha skött sig trötta på gumman, *ig-ba-ūæ-l-kūmnæn-dæm* jag bad dem (vara) välkomna, *dæ-sōp-sig-fūlan* *ōlarūæp* de söpo sig fulla allihop, *ig-tvjsæ-ūillæn-qn* (*dæm*) jag tycker synd om henne (dem), *dæ-gzaro-sig-ljæhgæn upq-a-da-ūisad* de göra sig löjliga på det där viset;

¹) Flera exempel anföras i ordböjningsläran, till vilken även i övrigt hänvisas i ock för frågan om bruket av adjektivens best. ock obest. form.

²) Ack. *dæm* 'dem' åtföljes däremot i dylika fall alltid av neutralt adj., t. ex. *ig-a-jssjæpt-dæm gæru* jag har köpt dem (*klædæ* kläderna) færdiggjorda.

d) ett till ett neutralt subst. i plur. hörande adj., som står före substantivet, antar mask.-fem. ändelse, t. ex. *siz-u-rimada tråzæ iro* se hur rimfrostklädda träden äro! *kæn-ō ua-tjugga stjvleq iro* känn så tunga stövlarna äro!

Ann. Angående räkneordens kongruens må i detta sammanhang nämnas, att då ett räkn. syftar på ett mask. ock ett fem. substantiv, sättes det i mask. form, t. ex. *ændis og-æn vro-grinuga bō-tuær* Anders ock Anna äro griniga båda två, *dær-ovo-kymæd ōl-trær bo-kūlq og-pōykar* de hava kommit alla tre både flickan ock pojkarne.

§ 166. **Komparativ.** a) En dubbel komparativ förekommer i uttryck som t. ex. *isn-rær i-miæ flōar* den här är flatare, *i-du-ænt miæ miædugara* är du inte modigare? *æd-i-miæ suælodara rær* det är mera svalnat här.

a) 'Mer än vanligt' uttryckes genom sammansättning av *ōdar* ock komparativ, t. ex. *vjsæ-uart-ig ōdarōdara* inte blev jag rödare än vanligt, *og-sæ ul-dær-ovo-æt-ærmklād so-ir-ōdagrænara* ock sedan skola de ha en halsduk som är grannare än vanligt, *q-sjæks uil-uar-ōdæūlder æn-niædæfær* hon tycks vilja vara förmer än andra Anna nedanför (backen).

Ann. 1. Komparativ kan ej såsom i rspr. brukas för att beteckna tämligen hög grad; 'en äldre man' heter alltså *æn-gæmkæl*, 'jag har varit här flera dagar' *ig-a-ūæ-rær bræ-naug-mikæl dōgo*.

Ann. 2. Även av perf. particip bildas komparativ, t. ex. *æn-i-ūæūldera isn-rær æstn* han är mera vilad den här hästen.

§ 167. **Superlativ.** a) Någon motsvarighet till rspr:s 'den, det, de', framför superlativ finnes ej; det heter alltså t. ex. *ændis a-stūtast brūæjsæ* Anders har de kortaste byxorna, *æd-i-bæst pōyken æd* det är den bästa pojken det, *ætad vr-ōyæst ærængzæd* detta är det yttersta ångat, *ōl-fæmæst-kūlur rær-i-byæn vro-so-kōld-skilger* alla de vackraste flickorna här i byn äro så kallsinniga.

b) Den högsta möjliga grad uttryckes genom superlativ, som då alltid inleder satsen, t. ex. *ig-ūæpt mæst-ig-dūgde* jag ropade så mycket jag orkade, *læyæst dæ-ūlæ* så länge de vilja, *snæst-ig-fik-sjō-ōig* så snart jag fick se dig, *kræygæst ig-ūil* så ofta jag vill.

c) Superlativen begagnas även för att uttrycka högre grad, då det är fråga om två, t. ex. *du-æ-l-sæjs-dig q-fræmst-stūæln* du skall sätta dig på den främre stolen (i trillan), *gæmblæstn* den äldre (av två bröder), *q-ōstæst knæksæm* på den östligare knaxen¹.

¹) Storknaxen ock Lillknaxen kallas två bärg norr om Åsen.

Ann. En från rspr. avvikande användning har superlativen *fuæst* 'först' i uttryck som t. ex. *qn-kam-til fuæst-r-mås* han kom till i början av mars.

VII. Den objektiva predikatsfyllnadens ock den senare komparationsledens kongruens.

§ 168. Den objektiva predikatsfyllnaden står vanligen i ack., t. ex. *dq-där ar-ig-aft fa-pigo* den där (flickan) har jag haft till piga, *qn-uæst-sr glæðan-o-kõtqn* han visade sig glad ock munter. Efter värbet *kõla* 'kalla' står den dock i nom., t. ex. *dæ-kõl-qn trápplæðga* de kalla honom Trappsläggan (om en smed i gården Trapp), *dæ-kõld-qn kätisdymba* de kallade henne Ketisdumban (om en dövtum kvinna i gården Ketis).

§ 169. Den senare komparationsleden i en jämförelse rättar sig alltid till kasus efter den förra, t. ex. *naug sæter-ig-ønym mæst-ald-ølum ælar* nog fäster jag mera avseende vid honom än vid alla andra, *dæ-uæ-dær ðlar færauto-ðu* de voro där alla utom du, *adym-ölt min-uæs færauto-nistu* vi hade allt med oss utom matsäcken.

Ann. Som komparationspartikel brukas *ald* efter komparativ ock *ælar* 'annan', *sos* efter *so* 'så' ock *lælk* 'sådan' ock *og* efter *lærk* 'lika', t. ex. *qn-r-gæmbler ald-ig* han är äldre än jag, *qn-r-ænt so-gõmol sos-ig* han är inte så gammal som jag, *qn-r-lærk gõmol og-ig* han är lika gammal som jag.

VIII. Pronomina.

§ 170. Personliga pronomina av första ock andra pers. plur. utelemnas, då de skulle stå som subjekt ock då motsvarande uttryck i rspr. har rak ordföljd, t. ex. *ulum-ræto nu* vi skola äta nu, *ri-so-træar og-læða-ur-mig* I ären så tröga ock leda mot mig, *fsygladum r-sæks-ukur r-sõmos* vi »kölade» (d. v. s. vistades på myrslätter) i säx veckor i somras, *ig-spür-ðd, urso-færi-sõ* jag frågar er, varför I beten er så.

Då rspr. har inverterad ordföljd, kan pron. likaledes utelemnas, t. ex. *og-nu-mõt-fil ua-stjær* ock nu mätten I väl vara

mätta! men utsäges vanligen, t. ex. *ný kõgtum-ur* nu springa vi, *bæði lætad so-rum-ur-ræðd* vänten litet så äro vi färdiga, *og-læsn uærir-r-dært sjuævar* ock en gång voren I dit själva.

Även vid direkt fråga utelemnas pron. vanligen, ehuru ordföljden är inverterad, t. ex. *fqm-tinnygar qn* få vi tidningarna än? *urso-kõgtir* varför springen I? Detta gäller dock ej första personen, då frågesatsen inledes av *urso* 'varför', t. ex. *urso-ulum-ur-gzæro æd* varför skola vi göra det?

171. Ytterst vanlig är upprepning av personl. pron. utan motsvarighet i rspr., t. ex. *q-uæt sakt-õ-æd* nog vet hon det, *dæ-læ-dæ fa-kumo æd-uæs nu* de våra torde komma nu, *ig-æ-ðq-fil rust-nu-ig birt-õ* jag har då börjat just nu, *ig-ar-ig-sakt-ig-mæst r-grytun* jag har mera i grytan¹, *qn-lær-n-ænt-æn kæn ælar-ald-ig* han lär nog inte kunna det han mer än jag, *qn-lær-n-æn uõro ða-rægmæstær-r* han lär nog vara där jägmästaren är, *qn-lær-n-nu æn a-færi læunggo* han torde nog nu ha farit för längesedan.

Ann. 1. Utan motsvarighet i rspr. förekommer personl. pron. även i uttryck som t. ex. ('ingen av dem visste det' —) *ov-ükum dæm* av vilka (dem)? *mas-ur adym-umænd-uæs-qn* då vi hade den (stugan) om hand.

Ann. 2. Med en fylligare betydelse än i rspr. uppträda pers. pron. i uttryck som t. ex. *ænt-ig a-gært-æd* det är inte jag som har gjort det, *qn-bæ-ðq-fil-ræn-myælkup æd-ænt-ig-gzær* han bär då en mjölsäck, något som jag inte gör.

§ 172. **Reflexivt** pron. utan motsvarighet i rspr. eller motsvarat av personl. pron. förekommer i uttryck som t. ex. *drik-sig læt-ov-kæfi* dricka litet kaffe, *qm-qn-æd-uito-sig noð-æla gzæro* om han visste något annat att göra, *qn-fik-dq-fil-bitæl læsuls-læs so-sjæsa-sig* han fick då betala Larsols-Lars som skjutsade honom, *æd-æd-bjævt uõ-no min-sig* vi skulle behöva ha något med oss.

Ann. Märk uttryck som *gzæggum uõ sig* vi gingo var ock en för sig.

§ 173. **Agendoms**pronomina stå före sitt subst. endast då pron. starkt betonas, t. ex. *mæn ræka* min hund, *æd-r-ønymas gærd* det är hans gård, annars alltid efter subst., som sättes i bestämd form, t. ex. *gærdn-os a-buæläa fsyæpt* hans gård har

¹) I detta ock följande ex. upprepas pron. tre gånger.

bolaget köpt, *råkan-idär* er hund, *fösypæjs luku sarna* försöka sin lycka, *ändis uér* vår Anders, *qn-ök q-ändis-üerumas* han åker på vår Anders' (velociped).

Ann. 1. I förkortad, jämförande bisats höres i vardagligt rspr. ofta 'sin' med syftning på huvudsatsens subjekt; detta 'sin' motsvaras alltid av personl. pron. i äs., t. ex. *ijša-w-qn so-rark-sos-brüer-os* inte är han så rik som sin bror, *qn-w-ügger ald-syster-os* han är yngre än sin syster.

Ann. 2. Plur. av 1:a pers. poss. pron. användes självständigt i betydelsen 'de våra, folket här i gården, vår familj', t. ex. *ovo-üera fäd-qn* ha de våra farit än? *a-du-sit üera* har du sett de våra?

§ 174. **Demonstrativpronomenet** *süævar* 'själva' står ofta i nom., där man skulle kunnat vänta dativ, t. ex. *dæ-küæk råto a-sig-süævar* de koka mat åt sig själva, *qm-rat-sprök för-uæs-süæva uir* vi ha ett språk för oss själva vi.

§ 175. Då ett **relativpronomen** i rspr. styres av en preposition, sättes prep. i äs. sist i satsen, t. ex. *dq-da-stügu, so-diar-övo-uad-ün* den där stugan, inne i vilken de ha varit. Jfr också uttryck som *ran-käl, so-ig-a-glämt-öv un-ätar* en karl, som jag har glömt av hur han heter, *uqn-w-a-dä fa-trär, so-rüetq uændas-üri og-tülü-nidä* vad är det där för ett träd, vars rot vändes uppåt ock topp nedåt.

§ 176. Det **interrogativa** *uér* 'vem' användes ej, då det är frågan om två, så däremot *ükün*, t. ex. *ükün ov-id bödum i-stüpæst* vem av er båda är störst? *uér-(ükün-) ov-dæm a-gärt-ad* vem av dem (tre eller flera) har gjort det?

Ann. Det interrogativa *ükün* 'vilken' förekommer ofta i kvalitetsbetydelse ock ersätter då bl. a. rspr:s 'hurudan', t. ex. *uka-krusatäjsa* vilket brokigt täcke! *ukad-ir-ad-i färg* hurudant är det till färgen? *ijša-uat-ig, ukün-qn sir-äut* inte vet jag, hurudan han ser ut.

177. De **indefinita** pronomina *uörn* 'var', *uörndier* 'vardera' ock *uor* (*sen*) 'var (sin)' brukas endast, då det är frågan om två personer; *uærn, uærndier* ock *uér* (*sen*) endast, då det är frågan om tre eller flera: *dier-ovo-sakt ué-sen käfsjæs* de ha var sin katkes (om skolbarnen), *dier-ovo-ran-rändajfsüæl uörüdiær* de ha en randig kjol vardera (om två flickor), *qn-gäv-uörümdier rat-skäxpär* han gav vardera (av två pojkar) ett skidpar.

§ 178. Vid pronomina *ündzin* 'ingen', *ündzindier* ock *uqündzindier* 'ingendera' förekommer mycket ofta **dubbel negation**, t. ex. *dæ-gzaro-üggum üggan-skodo* de göra ingen någon skada,

ijša-i-do-ünt-ig rålok q-üggan inte är jag då arg på någon, *og-ünt ig-sög üggan-käl ald uæro* ock inte håller såg jag någon karl någonstans, *qn-uät-ünt uar-ündzin pöyk w* han vet inte var någon pojke är, *ijšæpum-ünt-üga so-krüpt* vi köpa inte några så ofta, *a-düg-dq-ünt uqündzindier-ov-dæm bæro mig* ingendera av dem orkar då bära mig.

§ 179. Vid obestämd individualisering använder äs. ofta pron. *nogar* 'någon' på ett sätt, som avviker från rspr., t. ex. *a-ué bæ noga-lark-büelaker* det var bara en sån där bolagsarbetare, *ig-äl-äta nog-bröda* jag skall efter litet bröd.

§ 180. Pron. *lark-ükün* 'vilken-än' kan inleda en s. k. allmän relativsats, *üända ükün* däremot ej, t. ex. *naug-för-qn lark-ük kül qn-ul-övo* nog får han vilken flicka han än vill ha. Detsamma gäller adverbet *lark-ür* 'hur-än', t. ex. *lark-ür ig-üæpar, so-ärern ütnod* hur jag än ropar, så hör han ingenting.

IX. Värben.

A. Aktivum.

§ 181. Ofta ha värben i äs. ett vida fylligare betydelse-innehåll än i rspr., t. ex. *si-du nogu-fölbær, mä-du-gör* ser du några hallon, medan du är ute ock går, *uiso-gö-du-öldar ün-ad-uæs, mä-du-fär* varför går du aldrig in till oss, då du är ute ock går, *larum-sakt-fq-törk rüggum-nqn-bröbit og-no-gós* vi torde nog få äta torrskaffning, bestående av någon brödbit ock någon smörgås, *qn-old-ö fnal-üp ran-snäas* han håller på att långsamt få upp en snes, *ästn a-tüædrad räal tädugärdn* den tjudrade hästen har betat av hela den med »tada» bevuxna gården.

§ 182. Pres. inf. användes ofta med imperativ betydelse, särskilt i tal till barn, t. ex. *tär-nü* tig nu! *sijs o kük mijsid* nu skall du sitta ock skita mycket, *kum-i-üg, u-mijsid ö-a-ta-gzaro* kom ihåg, hur mycket hon har att göra!

§ 183. Infinitivmärket 'att' motsvaras i äs. av *ta¹*, t. ex. *dæ-uart-sämsar-üm ta-stämen-qm* de blevo ense om att stämma

¹) Prep. 'till' heter *ad* eller *at* (se nedan); *täl* 'till' finnes endast i värbalsammansättningar ock som adverb.

honom, *vjsa-ar-qn* *vjg-råls ta-uoro-i-sküem* inte har han någon hälsa att vara i skogen (med), *q-ad-stikl-rüasa ta-lips-sig-män* hon hade blösa att lysa sig med, *dra-sjskåd-äut fúvjsa ta-lret-ät-qn* de skickade ut folk för att leta upp honom.

Ofta saknar infinitivmärket 'att' motsvarighet i ås., t. ex. *qn-ir-üem fo-kåfi uän mörgun* han är van att få kaffe var morgon, *vym-rig fóro nú* vi äro färdiga att fara nu, *ad-i-bäte fo-dig ua-frák, fast-qn i-lied* det är bättre för dig att vara snäll, fast han är led, *qn-sóg-sig vjg-äla-roð atq-koyt-ündo* han såg sig ingen annan råd än att springa undan.

Alternativt kan *ta* saknas i uttryck som t. ex. *ad-ir-ü@dält (ta-)síg* det är vidrigt att se, *a-där i-klänt (ta-)gžáro* det där är svårt att göra, *vjsa-påsar-a (ta-)sär-so* inte är det (språk-)riktigt att säga så, *lil-qn-kanënd i-blot ta-old-üm* Lill-Anna är minsann mjuk att omfamna.

Anm. Märk uttryck som t. ex. *qn-fúer up-i-mögre og-tag-ät* *jan-ljó* han gick upp i myren för att ta vara på en lie, *ig-al-fjö-ðig sta-sig-qn* jag skall följa dig åstad ock se hånne, *gók sta-söv nú* gå åstad ock sov nu!

B. Värkets s-form.

§ 184. Värbformer på *-s* med verklig passiv betydelse äro mycket sällsynta, t. ex. *skópad a-skávis* (hällre: *ar-uert-skávid*) *rá sig* skåpet har skavts här se, *qn-kolas-bisküpín, fan-i-so-ðuktig prídikó, da-n-i-drüfsin* han kallas biskopen, för han är så duktig att predika, då han är drucken (men hällre: *kolum-an bisküpín* vi kalla honom etc.). Vanligast är presens inf. på *-s* med passiv betydelse, t. ex. *nú kanënd al-a-trúskas* nu minsann skall det tröskas!

§ 185. Värbformer på *-s* med aktiv betydelse äro mycket vanliga, t. ex. *lájrtas* 'längta', *üagos* 'vårda', *av-rúet qn-da-kátún, so-döpas där* tag hit den där kitteln, som ligger omstjälpt där! *bär ad-ad-üla fa-törkas-ad-uas nú* bara det ville börja bli torrväder åt oss nu! *og-se al-llákt uáltas ra-rjgum-stügu* ock sedan skall dylikt ligga ock skräpa här omkring stugan, *bjævi-fäl-ünt legas-fér rar öla rjgum-ian ést* I behöven väl inte stanna här hemma alla ock trängas omkring en häst, *u-dra-ðá braros-äd* hur de där bära sig åt! *dug-du-ständas q-*

skärðum nita-kulbök kan du stå på skidorna nedför Kullbacken, *ig-ündras, ua-n-fá-nú* jag undrar, var han vistas nu.

§ 186. Reciprok betydelse har värkets s-form i uttryck som t. ex. *dra hädas* de ledde varandra, *tálasüm-üid* vi talades vid, *öldas-üm* omfamna varandra, *i-dálsbu ua-ðig-llárika, so-ðag-bá skötas og-rjævas* i Delsbo voro de sådana, att de bara sköto varandra ock slogos.

C. Jälpvärben.

§ 187. Med former av värket *óvo* 'hava' bildas ås. perfektum ind., pluskvamperfektum ind., imperfektum konj. ock pluskvamperfektum konj. De båda förstnämnda bildas på ett sätt, som fullständigt överensstämmer med rspr., t. ex. *ig-a-uad-äut o-koyt i-gårdum väl dán* jag har varit ute ock sprungit i gårdarna hela dagen, *ig-ad-üæna, fá-fald-n-käm* jag hade hunnit, innan han kom.

Imperfektum konj. bildas genom *äd(a)* + supinum av huvudvärket, t. ex. *bär ig-a-dügod* bara jag kunde! *ig-ad-ulað-äuta, bär ad-ad-ünt-snäð* jag skulle utöver (d. v. s. Kyrkbyn), bara det inte snöade, *üm-du-ad-üla ua frák nú, so-ig-äd-balt-söm-litäd* om du ville vara snäll nu, så jag kunde sy litet, *üm-qn-ad-ünt-äft sküægsparjgga, uær-a-sakt uisalt* om han inte hade skogspångarna, vore det minsann uselt (ställt), *qndis-lót llarsn-äd-ünt-ütöd-äd* Anders låter som om han inte visste det.

Pluskvamperfektum konj. bildas genom *äd ad* + supinum av huvudvärket, t. ex. *üm-ig-äd-ad-ürt-äd, so-äd-ig a-fad-äut o-knaka-til-ad-qm* om jag hade hört det, så hade jag gått ut ock slagit till honom, *du-äd-ünt¹ a-dügod* du skulle inte ha orkat, *ðuktarn skar-öv-qm fúætn, älast ad-n-a-dæð* doktorn skar av honom foten, eljest skulle han ha dött.

Anm. Avvikande från rspr. uppträder värket *óvo* 'hava' i uttryck som t. ex. *vjsa-ar-ig no-fél q-rösfojsjurn* inte har jag något fel (d. v. s. något att klandra) på Råstjä-kon, *u-mjfsid a-ðu kluku* hur mycket är din klocka?

§ 188. Värket *uoro* 'vara' uppträder ofta på ett sätt, som avviker från rspr., t. ex. *u-bitärd i-du-táigt fóro* hur tidigt har du tänkt att fara? *dra-säup olt-so-ir* de supa allt möjligt, *du-al-*

¹) Vid hastigt uttal *änt*.

uar-izem nu, me-rógde-ir du skall vara hemma nu, så länge hálgen varar, *uiku-so-uár* förra veckan¹, *an-uld-áut-nu, uad-ála-uár* han skulle ut nu till på köpet, *uá-ðq-fil-mig zan-òskapí* *ðu-ir* vilken bråkstake du är! *ig-uár-ítnod r-tòmum-ad-anár* jag kunde inte styra den (märren; eg. 'jag var ingenting i tömmarna åt henne').

Anm. Perfektum ock pluskvamperfektum bildas aldrig med former av *uoro*, alltså t. ex. *ad-r-typælod* det är fruset, *a-uár-ílad r-gór* det var rimfrost i går.

§ 189. Värbet *uérda* har dels betydelsen 'bli' ock ersättes som sådant i de yngres språk ofta av *blí* i pres. (inf. ock ind.), dels betydelsen 'vara tvungen, måste', dels ock betydelsen 'bli nyttig till, duga till', alltså t. ex. *a-uárd-uármt* det håller på att bli varmt, *zan-gúmbsknául so-uárd-táu-ór a-rúæln* en gumse som blir två år till jul, *uárdum-álótar an-da-bújsyn* vi måste slakta den där bocken, *ig-uárt-krýg-mig mast-ig-dúgda* jag blev tvungen att skynda mig så mycket jag orkade, *a-dá uárd-a-mikalo* (l. *a-miklum-díælum*) det där blir nyttigt till mycket.

§ 190. Värbet *úla* 'skola' bildar futurum på ett sätt, som fullständigt överensstämmer med rspr., t. ex. *ulum-trúsk r-mòrgu* vi skola tröska i morgon.² Märkas bör, att pret. *úlda* 'skulle' alltid har tidsbetydelse ock ej användes för att omskriva imperfektum konj. av huvudvärbet; 'om jag hade råd, så skulle jag fara' heter alltså *um-ig-ád-aft-ród, so-ád-ig-fárad*.

Värbet *ula* ersätter också rspr. 'bör, borde, bort', t. ex. *ig-ad-ula-gzaro-ad-r-dag* jag borde göra det i dag, *ig-ád-ad-ula-ríes mún-dyæ-súmu* jag hade bort resa med desamma.

§ 191. Rspr. 'kunna' motsvaras i ás. av värben *kúna, dúgo* ock *bála*. *kúna* betyder 'kunna = ha lärt sig, förstå', *dúgo* betyder 'kunna = orka, ha fysisk förmåga', ock *bála* betyder 'kunna = ha tillfälle till', t. ex. *íjsa-kán-ig spílo-q-ðrgur* inte kan jag spela orgel, *ig-dug-ínt-bzaro mald-szútr-jsílu* jag kan inte bära mera än sjuttio kilo, *úso-dúg-du-ínt-sóvo um-nátar* varför kan du inte sova om nätterna? *ig-bála-fil-ig gzaro-a-dár* jag kan ju göra det där, *ig-bála-ðq-fil-ínt anad-ald-lá da-fári-só* jag kan då inte annat än skratta, då I beten er så.

¹) Jfr *uiku-so-kymb* nästa vecka.

²) Om bruket av *skál* se ordböjningsläran.

Anm. Värbet *kúna* uppträder ofta i betydelsen 'det kan hända, att', t. ex. *kúnnum uoro-q-jsíælm uiku-so-kymb* det kan hända, att vi äro på myrslätter nästa vecka, *du-kán ínt-uár-ín sé* det kan hända, att du inte är inne då.

§ 192. Såsom det defektiva jálpvärbet *mó*, pret. *mót(a)* brukas i ás., uttrycker det tveksam undran, förmodan, t. ex. *mó-a ua-sánt* kan det vara sant? *mó-a dúgo nú* duger det nu? *ig-úndras, um-ig-mó-ovo-knárvín nast-díg* jag undrar, om jag har kniwen hos dig, *a-mó-ðq-fil-é uoro-só* nog torde det förhålla sig så, *mó-ínt-a-dá uoro-rat-lúæt-kríytír* är inte det där (apan) ett fullt djur? *du-mó-ðq-ínt ua-dúm* du måtte väl inte vara så dum (att du gör det), *an-mót éð* han måtte det, *du-mót-dq-fil fí-a nú-ðq* nu måtte du väl få som du vill.

Liknande användning har pret. *múnda*, t. ex. *an-úndras-ó, um-du-múnd uar-izema* han undrade, om du var hemma, *íjsa-múndum-ur-ðo ad-kum-dárt* inte torde vi ha kommit dit, *an-an-múnd-ínt ad-a-faz-tíl-an dánsa* (jag undrar just) om han inte skulle kunna få henne att dansa.

§ 193. Rspr. 'tycks, synes' motsvaras av ás. *syæks*, t. ex. *du-syæks-so* du tycks göra det, *a-syæks-nu-fil ínt-bal-go-tíl upq-nod-ála-úis* det tycks då inte kunna gå till på något annat sätt, *díe-syæks-ua-síænar r-úændyn nord-r-smís* de tyckas vara långsamma i vändningarna norr i Smeds.

Däremot användes *tyks* vid berättelser, då den talande känner det omtalade endast genom hörsägner, t. ex. *og-sæ masn-tyks-a-gárd autmán-ðvín, so-týksn a-faz-síð no-gúæno, og-q-tyks-a-kúðr so fa-kríytírúm* ock sedan då han gick utmed älven, fick han se ett skogsrå, ock hon sjöng så för kreaturen.

Anm. 1. Värbet *fóro* 'fara' som jálpvärb betyder dels 'försaka' (fr. faire)¹, dels 'börja', t. ex. *ig-ál-lat-fa-szúæ ínt-ov-káfi-a-díg* jag skall koka litet kaffe åt dig, *a-fa-rárgen* det börjar regna, *a-fá fa-ua-kólt-ad-uæš nú* det börjar bli kallt (åt oss) nu, *nú far-a-fa-blí stútuáríjsa-fadär* nu börjar det bli (komma) kortvirke, far, *mas-ig-fúæ fa-uárd-ítáð* då jag började bli litet (till åren).

Anm. 2. Värbet *gzáro* 'göra' användes som jálpvärb i betydelsen 'göra med att, ha anledning att', t. ex. *ig-gzár-ínt ovo-a-dár* jag gör inte med att ha det där, *íjsa-gzá-ðu fa-dárt én* inte har du anledning att fara dit än.

¹) Detta uttryckes också genom *gzávo*, t. ex. *an-gav-lá-uæš olumzúæp* han narrade oss allihop att skratta.

Anm. 3. Värbet *vilja* 'vilja' användes i huvudsak såsom i rspr., dock har det ofta rent futural betydelse, t. ex. *vilum-at-büdar i-mörgu* vi skola till fäbodarna i morgon, *ig-uril-sakt bitäl-dig, snast-i-dug* jag skall nog betala dig, så snart jag kan.

Anm. 4. Värbet *uito* 'veta' brukas som jälpvärb i betydelsen 'förstå att', t. ex. *qn-uet-sakt-qn rö-sig no-brödkakū og* nog förstår han att skaffa sig en brödkaka också.

Anm. 5. Synnerligen svåröversättliga äro de båda jälpvärben *lus* ock *lyster*; följande exempel må anföras: *qn-lus-ad-äft so-mikal kröp bod-qn-og* han har haft så många barn, han också, *lus-du-ur-läg-dig nu* vill du lägga dig nu? *og-ünt lus-uoro iugo* ock inte låtsas om något, *e-lysta-foro nogu-flugo-ra milmad* det uppträder någon fluga här emellanåt, *qn-äd-sakt-lysta ur-l-ä-dyg-der* han skulle minsann vilja åt det där.

D. Particip ock supinum.

§ 194. Pres. eller pret. av 'vara' + pres. part. motsvarar ofta rspr:s enkla pres. eller pret., t. ex. *ad-i-so-läutend där* det lutar så starkt där, *q-i-fø-sig lüpq, q-i-bo-kümend og-färend* hon har ett sätt för sig loppan, hon både kommer ock går, *o-sümar vro-sijsend og* ock somliga sitta också (om ett porträtt), *qn-i-so-llükend q-olt-so-ir* han är så glupsk på allt möjligt, *ség-ed so-al-du-fq-sig, ua-läend-q-blir* säg det så skall du få se, hur hon börjar skratta, *ig-ua-so-sfsövend, so-i-dugd-ünt-säi-nod* jag darade, så att jag inte kunde säga något.

Anm. På ett sätt, som avviker från rspr., uppträder pres. part. också i uttryck som t. ex. *i-mqn-üpuäksend üggdüm* i min (uppväxande) ungdom, *ad-i-no-lläkt-färend o-kümend füæk* det är sänt där folk som kommer ock far (om bolagsarbetare).

§ 195. Pres. part. av trans. värb har passiv betydelse i uttryck som t. ex. *ta-ia-uätnad ir-ünt-drikend* det här vattnet är ej drickbart, *näug-ir-a-rätend* nog är det ätbart, *ad-ir-ünt-ündrendas-ó* det är inte att undra på, *úæs i-särend og-ünt-fipær-end* vi böra säga det, men inte föra det vidare (då två personer språka förtroligt), *uänta-du ad-ir-ävend-därt-nod-ald a-flügum* tror du att det är möjligt att lägga något där (överlemnad) åt flugorna, *e-ur-ünt kümend-därt* det var inte möjligt att komma dit, *ad-ir-ünt-uärend äute* det är inte möjligt att vara ute, *ad-ir-ünt byædend-til dyæ* det är inte värt att bjuda till ens, *a-du-no-gömolt so-i-lägend* har du något gammalt som kan lagas,

ad-ir-ünt-üksend-üm äut det är inte att tänka på (att gå) ut, *ad-ir-ünt-ärend-äta dyæ* det är inte värt att höra efter ens.

§ 196. Perfekt particip har aktiv betydelse i uttryck som t. ex. *du-ir-qnu-säker, qn-i-läsın mitsid qn-där* du kan vara säker, att han har läst mycket den där, *ig-ir-ünt-sövın en* jag har inte sovit tillräckligt än, *ig-ir-ünt-üæuarın atq-bär-i-ränsi* jag har varit överallt utom i Ransi.

Anm. På olika sätt avvikande från rspr. uppträder perf. part. också i uttryck som t. ex. *qm-füna läktqn-büætın* vi ha funnit så mycket att bottnen blivit täckt, *qn-ir-ünt äjsın-no-mın isn-ia füætın* vi ha inte äkt något med den här fålen.

§ 197. Värben *üina* 'hinna' ock *fö* 'få, lyckas' åtföljas av supinum, där rspr. har pres. inf., t. ex. *qn-üi-fil kümıd en* han hinner väl komma än, *qn-ad-üæna strukod-öv* han hade hunnit ge sig i väg, *i-kqm fald-n-üqn-syækt-in* jag kom innan han hann in, *qn-a-fäl-lläkt qn-där-üægn* han har lyckats släcka (övervinna) det där bekymret, *qn-ad-üæna syækt-öv, fö-fald-i-kqm* han hade hunnit ge sig i väg, innan jag kom.

Anm. Värbet *syæfsa*, som också har betydelsen 'hinna', användes däremot ej vid värb, t. ex. *ig-syækt-ünt-därt* (= *üqn-ünt kümı-därt*), *fö-faldn-ad-färd* jag hann inte dit, förrän han hade farit.

X. Förkortat uttryckssätt.

§ 198. Substantiv äro utlemnade i uttryck som t. ex. *qn-a-kümıd q-nëqndad* han har kommit på nionde året, *ig-ir-q-trätqnda* jag är på trättonde året, *ia latum-ur-sövo* här låta vi kreaturen sova, *qn-ar-äfsa trät* han har tröttkört hästen, *du-bäla xäto-i-sümü* du kan äta i samma matlag, *ig-al-äut og-gzavo-krıptürum* jag skall ut ock ge kreaturen foder, *fa-sjænst* för sista gången.

§ 199. Pronomen äro utlemnade i uttryck som t. ex. *fö lit-ov-mxök* får jag litet mjölk? *ig-sit-trät q-ian-säido* jag sitter mig trött på den ena sidan, *ad-a-ua so-läugt, so-qm-gar-trät ölarxüæp* det har varit så långt, så vi ha gått oss trötta allihopa, *dar-q-a-uäksa-stür* då hon har växt sig stor, *qn ätqna mın-stjæna og-ünda* han efter med stenar ock kastade dem, *qn-töka-dæm o-gav-mikal-pænıgg* han tackade ock gav dem

mycket pängar, *ifsa-ar-ån ua-noga-lånngz myæt-ig-a-uråd* inte har han varit borta länge mot vad jag har varit, *al-ig-sår-dig* skall jag säga dig något? *ifsa-ratum-ur atq-grúgnad ölfæt* inte äta vi annat än sädesföda alltjämt, *dar-íngzín uil-övo-ad, so-a-fil-ig-igg-röd atq-övo-ad* då ingen vill ha det, så har väl jag ingen annan råd än att ha det, *ad-ir-ínt bår-áunnar ita-rár* det är inte annat än bara agnar det här.

§ 200. **Värb** äro utlemnade i uttryck som t. ex. *q-i-fazn-öv-mín-uæs* hon är glad att vara av med oss, *qn-lít-sig b-stèmdqn* han sade sig vara bestämd, *ig-ba-uèlkúmnqn-dzém* jag bad dem vara välkomna, *a-sir-áut ígn-dúktí-kál isq-ra-skául-mjæstarn* han ser ut att vara en duktig karl den här skolmästaren, *íil-án-al-ítad* Lill-Anna skall ha det här, *qn-uíl-ínt atq-ba-brænduínad* han vill inte få något annat än bara brännvin, *ad-ir-ínt no-uædar áut a-díg i-dág* det är inte något väder att gå ut i för dig i dag, *ym-du-rása rúætyvny-ðq, so-fól-du-ræd-dig* om du rasar hitöver nu då, så faller du ock slår ijäl dig.

§ 201. **Prepositioner** äro utlemnade i uttryck som t. ex. *ig-ad-úlåd aut-mjæra* jag borde ned till Mora, *ulym-up-skröla* vi skola upp till Särna, *uóko-frjódasnqt* vaka om fredagsnatten, *dísk-mídäg* diska efter middagen, *ig-ot-mídäg-ad* jag åt det till middag, *ig-ot-grétn frúkúæst* jag åt gröt till frukost, *naug-åduym-ur-bált-röp-dzém mjófsq* nog skulle vi kunna jálpa dem med mjölk, *q-túæst-dq-fil tídz-dig gúæðad* hon tordes då tígga godsakfr av dig, *du-al-skríæv-æta-míg ígn-röprúkadæt frq-stóköl* du skall skriva efter åt mig en röd toppmössa från Stockholm, *gok-æta-ðig ígnym* gå efter en åt dig! *ad-ir-ínt-bróter-ym díg ald-míg* det är inte mera bråttom för dig än för mig, *gok-úndq-míg* gå undan från mig!

§ 202. **Förkortade uttryck av olika slag.** Obest. art. utlemnas ganska ofta, t. ex. *so-ða-ur-ínt-strá* så att där var inte ett strå, *ad-i-ðq-fil-é búæ so-dúg* det är då väl ett anbud som duger, *lla-sog-éna-búsa* som en annan buse.

Konjunktionen 'att' är utlemnad i uttryck som t. ex. *ig-sågd du-lít, q-uld-fq-gzaro tau-pa-tíl-a-dig* jag sade att du sade, att hon skulle få stieka två par till åt dig, *fæðar-a-sákt ulym-læso* far ha sakt att vi skola läsa, *ad-a-uæksad upq-æd ulym-ráto-ad* det har växt på det att vi skola äta det.

'Ock' är utlemnad i uttryck som t. ex. *kqm-fya* kom ock följ mig! *trí-træti* tre ock trättio (3.30), *fem-fjortí* fem ock fyrtio.

Anm. Märk även: *qn-týla mter-ræ-l-kúlþök so-gúæt* han rullade nedför hela Kullbacken så gott som, *kál-tólva* Karl den tolfte.

XI. Anakolut ock pleonasm.

§ 203. Såsom exempel på anakoluter må anföras: *q-æd-dq-fil-aft-úggárt lark-ým-a ny* hon skulle nog lika gärna ha det ogjort nu¹, *a-ur-ræn-lúfa so-uærum-rædar atq-uld-strálo* det var en luffare angående vilken vi voro rädda att han skulle stjåla (i ås. övergång från relativ till demonstrativ konstruktion).

§ 204. **Pronomina** förekomma pleonastiskt² i uttryck som t. ex. *ad-i-so-klíant no-uátq* det är så dåligt vatten, *ig-a-so-lúætan nqn-klöða* jag har en så otäck klåda, *qn-a-klínanq nqn-túæbak* han har dålig tobak, *a-svæks-uó no-ísjæt-ov-nogär* det tycks vara något slags kött.

Anm. 1. Ett pleonastiskt *úkad* inleder ofta direkta frågor, t. ex. *úkad a-du-uad-a-mjæra-ald* har du varit till Mora? *úkad ír-a-sóltað ald-sókrad* är det salt eller socker?

Anm. 2. Ett pleonastiskt *dyæ* förekommer i uttryck som t. ex. *uædq a-du-ðyæ-kýmíð, dar-ínt-du-ar art-tólos-ym gæmpaðær* varifrån har du kommit, som inte har hört talas om gamle Peder? *ur-a-ðu-ðyæ fárið* hur har du nu betett dig?

Anm. 3. Obestämda artikeln förekommer pleonastiskt i uttryck som t. ex. *fæðar-a-gárt ígn-láungqn-ræn-stór* far har gjort en lång käpp, *ig-a-sörqn ígn-fúæt* jag har ont i en fot, *ua-rálokqn ígn-suæ-ðu-ær* vilken' argsint svärfar du har!

§ 205. **Värb** förekomma pleonastiskt i uttryck som t. ex. *ig-úndras, ym-qn-i-sjýldug gzaro-a-far-ínt uæra* jag undrar, om han är skyldig att göra det för intet (vore), *dq-gård-ig bo-plýægd og-ærvad* då både plöjde ock harvade jag, *qn-gzá bo-dålskar o-suænskar* han talar både dalmål ock svenska, *ad-i-so*

¹) Sammanblandning av uttrycken *övo-ad-úggárt* ock *gzaro lark-ým-ad*.

²) D. v. s. utan motsvarighet i spr.

ðá-n-gó-llázk o-gga-bo-uæntar og-r-rád o-llázk det är så, då man går så där ock både väntar ock är rädd ock dylikt.

§ 206. **Advärb.** Orden *so* 'så' ock *se* 'sedan' förekomma mycket ofta utan motsvarighet i rspr., t. ex. *odarn-trüæd-ig-ænt so-ua nõðug tuó* den andra trodde jag inte behövde trättas, *ig-a-so-snugad-ýr bod-ig-og* jag har rensat slut jag också, *æd ad-du-ula-szõ so-uar-ókt* där skulle du fått se något som var högt¹, *sókra tyfsser-ig so-r-gúæt* socker tycker jag är gott, *mó-r-se-sakt ad-rósoð-ald* skulle jag falla (om du åkte på mig)? *al-ig-se-ænt-spý mýno?* jag skall väl fråga mor, *ulyum-ur-se-ænt-szõ* vi skola väl se till.

I slutet av direkta frågesatser förekommer ytterst ofta ett pleonastiskt (og) *ald*, t. ex. *r-du-klíæn-ald* är du sjuk? *al-du-sfsjæs-prüæstam dú-ald* skall du skjutsa prosten du? *a-du-sköldradig nú-og-ald* har du skällat dig nu?

Dubbel negation förekommer, som ovan (§ 178) nämnts, mycket ofta vid vissa pronomina ock är även för övrigt vanlig, t. ex. *ýsa-ðq-ænt r-dåg* inte i dag, *ýsa-bygdzer-æn ýggumstas* inte bor han någonstans.

Även andra advärb uppträda i ås. utan motsvarighet i rspr., t. ex. *tag-no-stik, so-fqm-dq-úp ráldn* tag en sticka, så att vi få upp eld, *qn-bygdzer in-nast-úæs* han bor hos oss, *qn-kým-ænt a-bygkræs fe-fald-r-mörgu* han kommer inte till Bunkris förrän i morgon, *fast-a-rák-og-ænt so-fròl* fastän det inte räcker så rikligt.

§ 207. **Prepositioner** utan motsvarighet i rspr. förekomma i uttryck som t. ex. *fó lit-ov-kæfi* får jag litet kaffe? *æn-úæp ov-smólo* en hop småboskap, *æt-trüg ov-ægum* ett tjog ägg, *knak-tíl-ad-qm* slå till honom! *ýsa-tók-far* (kär) tack (för)!

Anm. Ytterligare äro att märka några småord, som mycket ofta brukas pleonastiskt; så *bod* 'både' i uttryck som t. ex. *r-tyfssa-só bod-ig-og* jag tycker så jag också, *ad-r-bo-láygga brót-og* det är ännu längre bort, (det är kallt —) *ad-r-fil bo-só-og* ja det är det. Ett pleonastiskt 'att' uppträder i kraftigt bekräftande uttryck som t. ex. *æd at-du-gzár* det gör du! *æd at-q-ár* det har hon visst det! I samband med konjunktionen 'eller' i bisatser förekommer regelbundet ett pleonastiskt *ma*², t. ex. *ýsa-úæt-ig, ukad-qn-a ma-lúpur ald-nod-*

¹) Märk, att *so* här ej är relativpronomen.

²) Märk, att detta ord är i uttalet skilt från konjunktionen *ma* 'medan'.

álar inte vet jag, om han har loppor eller något annat, *ad-ænt-guæt-úito, ukad-a-ærd ma-só-ald-só* det är into gott att veta, om det blir så eller så, *r-kæna-ðo-ænt, ukad-ad-r ma-sýæt ald-sáurt* jag känner då inte, om det är sött eller surt.

XII. Ordföljd.

§ 208. **Inverterad ordföljd** förekommer mot bruket i rspr.:

a) i av *so* inledda utropssatser, t. ex. *so-ávug-í-du* så olydig du är! *so-dým í-du* så dum du är! *so-láugt fa-du-úptar* så långt uppåt du går!

b) i vissa bisatser, t. ex. *spýr-úrduknúfjáfsa, og-trüæ-du ænt-mig* fråga Urd-kvinnfolken, om du inte tror mig, *ig-far-áut, og-rýæra-du-mig íæsn-tíl* jag går ut, om du rör mig en gång till, *ad-r-fil-úldast ig-gzár-ad, og-ál-ig* det är väl bäst, att jag gör det om jag skall, *du-lq-sakt-dú úito, ým-ad-r-ændis ald-r-a-kál* nog lär du veta, om det är Anders eller Karl, *ig-sóg-ænt, ukaríææ-ua ma-mdr-uætnæ ald-uar-q-úþýr* jag såg inte om reven var nere i vattnet eller (var hon) uppe, *ig-úæt-ænt, ým-ad-r-ým-òsta ald-r-ad-ým-úþrar* jag vet inte, om det är om höstarna eller om vårarna, *sas-adyum-úæ-dar r-trú-úikur, ald-ædum-ur-úæ-da tuær* då vi hade varit där i tre veckor eller om det var två.

Anm. Omvänt har ås. rak ordföljd, då rspr. har inverterad, i uttryck som t. ex. *og-ýngzín-püæstdäg ad-ir* ock ingen postdag är det!

§ 209. **Predikatet** står mycket ofta sist i korta relativsatser, t. ex. *qn-fik-fil-suæn røða, so-gåmbbla-úær* Sven fick väl rå, som var äldre, *dræ-gzá-so, dræ-so-gåmbblast-iro* de göra så, de som äro äldst, *r-gó-ðart-næmast-ir* jag går dit det är närmast, *ðla-so-ðart-kýmno, so-sær-ðær* alla som komma dit, så säga de, *ðlar vro-ðæ-læða urd-qn-so-siænast-kám* alla äro de leda mot den som kom senast, *qn-sægd sos-sænt-úær* han sade som sant var, *ýsa ulyum-ýr-ændæ-ðwæ so-gært-ir* inte skola vi ändra det som är gjort, *ðla so-ògu og-nævad ovo* alla som ha ögon ock näsa.

§ 210. **Objektet** sättes ofta före värbet på ett sätt, som avviker från rspr., t. ex. *du-ál-dq-é fq-szõ* du skall då få se det, *ým-du-ad-é úitod* om du visste det, *ad-dær-ænt ðnyum sfsjæsad-ald* var det inte just honom de hade skjutsat? *dræ-kýnd ænt-æt-ændæ-fil fína* de kunde inte finna ett enda fel.

Då något av värben *ǵávo* 'ge; bringa att' ock *lat* 'låta' såsom jälpvärb står vid en infinitiv, sättes dess objekt, i motsats mot i rspr., efter infinitiven, t. ex. *ǵ-ǵ-ǵ-ǵav-drík krívtýrum* jag skall ge kreaturen att dricka, *ǵ-l-du-ǵ-ǵav-grǵn-ǵna nú-ald* skall du narra henne att gråta nu? *lat-sǵó mǵrgit* lät Margit se! *ǵ-ǵld lat-sǵó-nogum-ǵd* hon skulle låta någon se det, *ǵ-so-ǵ-l-du-lat-ǵllǵs rǵkǵn sǵsǵǵǵ*, varför skall du låta hunden slicka skeden? *ǵ-nú ǵ-l-du-ǵ-at-ǵsǵǵǵs lat-ǵato-ǵǵ mǵǵǵ* ock nu skall du ut på myrslätter ock låta myggorna äta dig, *sǵǵ-ǵǵǵǵata lat-ǵǵ-ǵǵ smǵ-pǵǵkǵ* se getterna låta småpojkarne leda sig, *lat-ǵǵǵ-l-mǵ ǵǵǵd* lät mig vila litet! *ǵ-ǵ-l-lat-fro-ǵp-ǵǵ-ǵn ǵǵǵd* jag skall låta honom morna sig litet, *du-ǵ-l-lat-ǵóro-ǵn* du skall låta honom vara, *du-ǵ-l-lat-ǵǵá-pǵǵkǵ sos-drǵ-ǵǵla* du skall låta pojkarne göra som de vilja.

Liknande oskiljbara värbaluttryck äro bl. a. följande: *rǵt-ǵp-ǵǵ* resa sig upp, *du-ǵ-l ǵ-ǵav-ǵt-mǵ ǵ-dǵr* du skall ge mig tillbaka det där, *ǵn-ǵ-l-drǵg-skótǵn ǵǵǵǵtar*, *da-ǵ-ǵ-drǵt-kǵǵum* man skall rumpdraga getterna, då de skita stockar (d. v. s. ha förstoppning), *ovo-ǵ-ǵ-drǵ-nǵval-dǵ-nosǵ* ha de naveldragit¹ dig nånsin? *ǵ-fík-drík-ǵ-lǵg kǵfi mǵn-ǵndis ǵ-mǵr* jag fick dricka kaffe i lag med Anders ock Maria, *ǵat-mǵtǵn-ǵǵ* äta sig mätt, *ǵ-bǵ ǵǵkǵmnan-dǵm* jag bad dem vara välkomna, *ǵ-ar-ǵǵǵe mǵtǵn-mǵ ǵǵmbǵ* jag har kört mig mätt på timmer.

Anm. 1. Det förhållandet, att äs. har skilda böjningsformer för nom. ock ack. av ~~ǵ-ǵǵǵ~~ subst., medför ofta, att en ordföljd, som i rspr. åstadkommer otydlighet, med fördel användes i äs., t. ex. *kǵlǵ tuǵ-ǵǵmkǵln mǵn-ǵǵ* flickan tog gubben med sig, *pǵǵǵǵn dǵǵǵd-skǵulmǵstǵrn*, *so-n-ǵart bo-ǵǵǵl ǵ-blǵr* pojken dängde skolmästaren, så han blev både gul ock blå.

Anm. 2. Objekt, som innehåller negerande pronomina, ha tendens att ställas så långt fram i satsen som möjligt, t. ex. *fast-ǵǵǵn-kǵl ǵ-ǵr* fastän hon inte har någon man, *ǵ-r-ǵǵǵn rǵd ǵ* jag är inte rädd för någon jag, *ǵ-kǵnas-ǵǵǵn ǵla ǵǵd* jag känner inte igän någon annan, *ǵn-ǵǵr ǵǵǵum-kǵǵrtǵm-mǵn* han gör inte med några kort, *ǵ-ǵr-ǵntnod ǵrt* jag har inte hört något, *dar-ǵǵg-pǵnǵǵ ǵ-ǵr* då jag inte har några pengar.

§ 211. Advärbialet sättes vida oftare än i rspr. före värbet, t. ex. *ǵm-du-ǵ-l-sǵ ǵǵa* om du vill ligga så, *ǵer-a-sǵ-ǵsǵǵp* vem har gjort ett sådant köp? *nǵ ǵǵa-bǵlar-ǵ ǵá-stǵnda* nej

¹) Ett slags bukmassage, som användes vid kolik.

inte kan jag stå här (sysslolös), *ǵ-ǵnt-ǵá-ǵǵr o-kǵǵnder* ock var inte här ock gråla! *so-drǵ-bǵǵv-ǵnt ǵá-skrǵmbal* så att de inte behöva (ligga ock) skramla här, *so-ǵist sos-ǵr ǵ-ǵr* så sannt som jag är här, *nǵg-bǵlar-n-fǵl dǵ-bǵndas* nog kan han då vråka sig där, *ǵd-sǵ-dǵrta prǵǵstǵ-ǵǵ fǵrǵd-ǵg* hade vår prost också farit dit, *bǵ-bǵr, tast-mǵn-kǵmb* vänta bara, tils mor kommer! *ǵ-bǵ-spuǵrd-ǵter, ǵm-lǵs-ǵar-ǵna* jag frågade bara, om Lars var inne, *ǵ-sǵǵks-grǵl ǵd-ǵǵrta-frísk* hon tycks ha blivit alldeles frisk, *ǵn-ǵǵá-fǵl-ǵnt-ǵn, mǵld-n-kǵna ǵǵǵt-ǵǵr* han gör då inte mera, än han känner gör gott, *ǵǵa-ǵ-l-ǵn so-ǵǵǵt fǵro* inte skall man bete sig så fult, *ǵn-sǵǵks-ǵnt-ǵóro ov-mǵtǵm-mǵt* han tycks inte bli mätt av mat, *ǵǵrǵm-ǵr nod-ǵlar-ald bǵr ǵta-ǵǵǵum ǵǵum* göra vi något annat än bara gå efter vägarne? *da-du-ǵr-ǵ-rǵsǵn-stǵd* då du är stadd på resa.

Även i övrigt märkes en tendens att sätta advärbiella bestämningar långt fram i satsen, t. ex. *koytr-ǵ-ǵr ǵem* springen I också hem? *ǵ-ǵd-ǵ-ǵ troǵd-ǵ-noga-nú* jag skulle också vilja få litet nu, *ǵ-ǵǵt so-ǵǵl-a-so* jag vet det så väl så, *ǵ-ǵ-ǵǵrt-ǵp bod-ǵn-dar-ǵg* jag har gjort upp (eld) där inne också.

Starkast är denna tendens beträffande ordet 'inte', som gärna sättes först i satsen, t. ex. *ǵ-ǵnt-du ǵ-l-fǵ-ǵǵ at-bǵdar* ock du vill inte följa oss till fäbodarna? *ǵnt-ǵ-sǵǵnskar-ald* jag talar inte håller svenska, *ǵ-ǵnt-lǵǵǵg-sǵǵǵǵ bǵlum-ǵó-dar* ock lång stund kunna vi inte vara där, *du-ǵ-l-sǵó, so-ǵnt-du fǵ-tǵǵ-kut-nú* du skall se (till), så att du inte betar dig tokigt nu, *ǵm-ǵnt-du-kǵmb* om du inte kommer.

Anm. 1. Ordet 'inte' kan aldrig såsom i rspr. stå emellan subjektet ock predikatet i bisatser; om ordet ej sättes i satsens början, måste det därför stå efter värbet, t. ex. *ǵ-ǵ-rǵd ǵn-kǵmb-ǵntǵ* jag är rädd att han inte kommer, *ǵn-fǵ ǵlǵsn-ǵis-ǵnt-ǵd* han låtsas som om han inte visste det, *bǵ-fǵ-dǵǵ at-ǵ-ǵld-ǵnt fǵ-ǵm* bara därför att jag inte ville följa honom, *ǵm-du-fǵr-ǵnt-ǵǵrt ǵta-ǵá fǵr-brǵdo* om du inte hinner göra det här före förfrukosten, *fast-drǵ-ǵar-ǵnt-ǵǵma* om de också inte vore hemma.

Anm. 2. Negationen *ǵnta* sättes alltid före objektet, t. ex. *ǵ-fík-ǵnt-ǵd* jag fick det inte, *ǵn-sǵg-ǵnt-mǵ* han såg mig inte.

§ 212. Vad beträffar attributets ställning i satsen, märkas följande exempel: *ǵ-ǵd-ǵndis-ǵllǵn mǵn-mǵ* jag hade den lille Anders med mig, *ǵ-ar-ǵǵǵn tró tuǵran ǵ-mǵ* jag har inte en torr tråd på mig, *nǵn-dǵg ald-ǵnǵn* en eller annan dag, *ǵ-du-*

ren-til ladar har du en låda till? *a-du-ren-til llarka* har du en dylik (låda) till?

XIII. Prepositionernas rektion.

§ 213. **Dativ** styra följande prepositioner¹:

ad 'åt, till'², t. ex. *dær-ovo-sält-gårdn a-buclæe* de ha sålt gården till ett bolag, *uan-al-ig-gzar-å dypæ* vad skall jag göra åt det? *vja-ar-ig ue-dårt-ad-om-nod* inte har jag varit till honom något, *ad-r-ålfred so-r-fäder a-kræpam* det är Alfred som är far till barnet (barnets far);

atrad 'tillsammans med', t. ex. *ulum-rato-sjsyrad atra-grötam* vi skola äta surmjölk till gröten, *a-uar-ien-til atra-mænum-guba* det var en till utom min gubbe;

atqm 'i bakre delen av', t. ex. *an-sit-atqm-bötam* han sitter baki båten;

frq 'från', t. ex. *gok-ündq frq-glåst* gå undan från fönstret;

frmqm i främre delen av, t. ex. *du-al-sæts-dig frmqm-trilun* du skall sätta dig framme i trillan;

milo 'mellan', t. ex. *q-sir-aut-llars-æ-på, so-a-uæksa milo-tuëm-stænum* hon ser ut som en potatis, som har växt mellan två stenar, *ærn fuær-in milo-grökum* haren for in mellan granarna;³

müeta 'mot', t. ex. *r-köyt-müet-om* jag sprang emot honom, *nôte müet-sündæm* natten mot söndagen;

næst 'hos, vid', t. ex. *an-bjdgæ-næst-skü@makaræm* han bor hos skomakaren, *an-sæt-sig næst-buærdæ* han satte sig vid bordet;

ündq 'undan', t. ex. *q-bå syæks-ül-kum-ündq-om* hon tycks bara vilja komma undan honom;

ur 'ur', t. ex. *an-fuær-ü-stjvolum* han for ur stövlarna;

¹) Prepositioner, som styra genitiv, se § 150.

²) Dessutom märkas sammansättningar som *dæddonad* på andra sidan om, *nördonad* nedanför, *nördonad* norr om, m. fl.

³) Denna preposition brukas ofta enklitiskt, t. ex. *gårdmilo* mellan gårdarna, *uægumilo* mellan väggarna, *ad-r-int-læyga romilo ald-lormilo* det är inte längre mellan råden än mellan låren (ordspr.); jfr *dær-ovo-misjæ sig-milo dæ-dæ-bödar* de ha mycket sig emellan de där båda.

ov 'av, från', t. ex. *fj lit-ov-llarko* får jag litet dylikt, *an-kymb-östrq-ov-ræmögrn* han kommer österifrån Rämyn, *du-al-llajs-öv fatæ* du skall slicka av fatet, *am-gård-autov-bææ* vi ha gått utför bärget.

§ 214. **Dativ** eller **ackusativ** styra följande prepositioner:
atar 'efter', t. ex. *gok-atar ænum-stör-a-mig* gå efter en käpp åt mig! *koyt-ata-dyæ* spring efter det! *ata-rögde* efter hälgen, *atar-æ tægd-æ græla* efter det teg han alldeles;

fær 'för', t. ex. *a-du-rokad-åut fær-om-dæne* har du råkat ut för den där? *tak-fæ-lönad* tack för lånet! *næug tån-sig-a-særn fæ-dæn* nog tar man sig till Särna på en dag, *ig a-bitælt træ-æ fæ-kræka* jag har betalat tre öre för krokarna, *an-dæ fæ-no-dogo-sæ* han dog för några dagar sen, *dq-dæ-klükæ æ-r-jspæpt fæ-fæm-kræænar* den där klockan har jag köpt för fem kronor;

firæ 'i vägen för, före', t. ex. *du-r-firæ-om* du är i vägen för honom, *du-al-int-köyt firæ-fuætum-so* du skall inte springa framför fötterna (på mig) så, *firæ-rææle* före jul, *a-dæ æ-firæ-dæne-dogo* det där var före dina dagar;

i 'i', t. ex. *uæn-å-du r-bytuna* vad har du i byttan? *dæ-go-r-skåulæm öl-trær* de gå i skolan alla tre, *go-r-kævæ* gå sönder, förstöras, *æ-r-mæneam* under morgonens lopp, *llbükeæ æ-nüdgæ-mig r-særdy* lillbocken har stängt mig i sidan, *sjsædeæ fuæ-næ-r-kævad* skeden for ned i ostskummet, *ulum-dært-r-skåulæm* vi skola i skolan, *al-du-sæjs-dig mæn-llæækt-r-nævq* skall du sätta dig med dylikt i händerna? *a-lot-klæant r-æry* det låter illa i öronen, *r-trügu-mænuta* i tjugu minuter, *æv-a-dær atræ-sköpæd* lägg det där i skåpet;

mæn 'med', t. ex. *sæp u-dær-ovo-skrææva mæn-knæææm* se hur de ha skrivit med kniv! *dær-øk mæn-uo-sæænum* de köra med var sin (häst), *mæn-ükar ædn-sæ-ula-gæft-sig* med vilken (flicka) borde han då gifta sig? *du-al-fq-sæp mæn-brædum æm æar* du skall få se hur mycket bräder vi ha här, *an-gærd-int-mæn mald-tuëm-ald-trim* han gjorde inte med mer än två eller tre, *östar-og-röp-ææs-mæn-om* öster ock jålp oss med den (potatisåker), *sæp-müæfæ-fq sæjs-æ-bræ-mæn-prüæstæm* se morfar får sitta bredvid prosten, *an-ær-öt-ündra mæn-kræænum* han har åtta hundra (kronor) av Kronan, *æa-læææt du-fæ-mæn-gæætum* hur fult du betar dig mot getterna! *ulæ-*

áut-myn-smólön I skolen ut med småboskapen, *ad-i-so-gjáró go-myn-uátufúærerur* det är ett sådant göra att gå med vattufårorna, *ua-kuær-myn-ad* låt bli det! *fári-ínt myn-stórn-fa-míz* låt bli min kápp!

úpp, *o* '(upp)på'¹, t. ex. *a-líg dart-o-búærdæ* det ligger på bordet, *gók-atró-ændam-du* gå på sladden du! *ig-uát-do-ínt*, *uæn-du-uél-upo-táfsi* jag vet då inte, vad du vill uppe på taket, *du-a-nára-míz o-átum* du har narrat mig på hattbytet, *ev-úp-ad o-búærdæd* lyft upp det på bordet! *uæn-al-du-upo-táfsæd-atæ* vad skall du uppå taket efter? *dægr-íro-íaloker o-uæn-ænæn* de äro arga på varandra, *a-dæ uð-ig-do-fil-gært upo-túæ-dógo* det där hinner jag väl göra på två dagar;

únder 'under', t. ex. *mæs-er yn-unda-bæure* Misse är inne under härbret, *mæs-a-fæd-ín unda-bæurað* Misse har farit in under härbret;

úpvyr 'över', t. ex. *ad-ændzær up-uvy-glæs* det hänger uppe över fönstret, *skúæta gjúk-uvyr-æn-stæ* skottet gick över en sten, *efsa-al-du-bry-dig-ím ua-íalok-uvyr-éd* inte skall du bry dig om att vara arg över det.

§ 215. Akkusativ styra följande prepositioner:

<i>átö</i> 'bakom'	<i>sýno</i> 'söder om'
<i>frömo</i> 'framför'	<i>östö</i> 'öster om'
<i>ínö</i> 'innanför'	<i>uæstö</i> 'väster om'
<i>áutö</i> 'utanför'	<i>íamö</i> 'på denna sidan om'
<i>úvo</i> 'ovanför'	<i>íúæto</i> » » » »
<i>níðö</i> 'nedanför'	<i>dæðö</i> » andra » »
<i>nördö</i> 'norr om'	

t. ex. *an-fa-bær-ínö-rúægårdn* han går bara innanför gårdsgården, *dæ dúgo-ínt uar-áutö-ísjææt íggan-dæg* de kunna inte vara utan kött en enda dag, *an-i-níðö-íaldæusad* han är nedanför eldhuset, *an-býðzæ uæstö-èvæ* han bor väster om älven;

gærunum 'genom', t. ex. *a-ua-gærunum-æn í-fík-an-da-plæs* det var genom honom jag fick den där platsen, *sæ mæs-fær-ín gærunum-glæsæd* se Misse går in genom fönstret;

íblænd 'bland', t. ex. *ig-i-so-állærvug*, *so-ig-bælar-ínt go-íblænd-fúæk* jag är så trasig, så jag kan inte vistas bland folk;

¹) Med sms. *áutöno* utanpå.

ym, *íggum* 'om(kring)', t. ex. *urso-i-du-so-kuælug íggum-øgu* varför är du så sotig omkring ögonen? *o-i-so-ród-o-græn ym-øgu* hon är så röd ock grann i ansiktet (eg. 'om ögonen'), *ym-østæ* om höstarna;

uð, *bræurd* '(bred)vid', t. ex. *an-býðzæ dært-ur-núæran* han bor vid Norsjön, *a-líg dart-ur-spisn* det ligger där borta vid spisen, *fom-fil-úg-uæs uð-éd* vi få väl trösta oss med det, *an-sil-bræur-prüæstæn* han sitter bredvid prosten.

Slutanmärkningar.

- 1) Genom misstag från förf:s sida har i de två första arken sandhitecken (·) kommit att användas i stället för bindestreck för att beteckna, att vissa ord tillsammans utgöra en rytmisk enhet.
- 2) Sedan denna avhandling i det närmaste färdigtryckts, har förf. i tidskriften »Språk och Stil» publicerat en specialundersökning rörande Åsenmålets ljudlära, till vilken hänvisas.